

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İLİTAM PROGRAMI

HADİS METİNLERİ-II

DERS NOTLARI

MÜSLİM VE EL-CÂMİU'S-SAHÎH'İ

53. Kitâbu'z-Zühd ve'r-Rekâik

53 - كِتَابُ الزُّهُدِ وَالرَّقَائِقِ

Kitâbu'z-Zühd ve'r-Rekâik Hadisleri

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

Doç. Dr. Mehmet AYHAN

Temel İslâm Bilimleri Bölümü

Hadis Anabilim Dalı

KOCAELİ 2025-2026

1. HAFTA

ÜNİTE I: MÜSLİM VE EL-CÂMİU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

I. Müslim

II. Sahîh

III. Şerhleri

IV. Kitâbu'z-Zühd ve'r-Rekâik ...

MÜSLİM B. EL-HACCÂC (مسلم بن الحجاج)

Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (ö. 261/875)

el-Câmi' u'ş-şahîh adlı eseriyle tanınan muhaddis.

M. Yaşar Kandemir, "Müslim b. Haccac", TDV İslam Ansiklopedisi, 32/93-94)

HAYATI

206'da (821-22) Nîşâbur'da dünyaya geldi. 201 (816-17), 202 (817-18) ve 204 (819-20) yıllarında doğduğu da zikredilmiştir. Bir Arap kabilesi olan Benî Kuşeyr'in mevâlisinden olup doğduğu yere nisbetle Nîsâbûrî diye de anılır. Bir eğitimci olan babasından ve çevredeki diğer âlimlerden faydalandığı anlaşılan Müslim on iki yaşında hadis öğrenmeye başladı. Önce Nîşâbur'da el-Muvaţta'ın râvilerinden Yahyâ b. Yahyâ el-Minkarî ile İshak b. Râhûye gibi muhaddislerden istifade etti. İki yıl sonra hacetmek üzere Hicaz'a gitti. Medine'de İsmâil b. Ebû Üveys, Mekke'de Ka'nebî, Saîd b. Mansûr ve diğer bazı âlimlerden faydalandı.

230 (845) yılından önce hadis tahsili için seyahate çıktı. Arkadaşı ve talebesi Ahmed b. Seleme ile Basra'ya giderek Ali b. Nasr el-Cehdamî'den, oradan Belh'e geçerek Kuteybe b. Saîd'den rivayette bulundu. Ardından Bağdat'a gidip Ahmed b. Hanbel ve Ahmed b. Menî' gibi âlimlerden faydalandı. Daha sonra da defalarca Bağdat'a gitti. Kûfe'de Ahmed b. Yûnus'tan hadis öğrendi; birkaç defa gittiği Rey'de el-Câmi' u'ş-şahîh'ini baştan sona kendisine okuyarak tenkitlerini aldığı Ebû Zûr'a er-Râzî ve İbn Vâre ile hadis müzâkere edip onlardan rivayette bulundu. 250'den (864) önce Mısır'a geçti ve Harmele b. Yahyâ'dan hadis rivayet etti.

Gezdiği yerlerde kendilerinden faydalandığı diğer hocaları arasında İbn Nümejr, Ebû Bekir İbn Ebû Şeybe, Ebü'l-Hasan İbn Ebû Şeybe, Ebû Sevr, Ebû Hayseme Züheyr b. Harb, Abd b. Humeyd, İbnü'l-Müsennâ, Bündâr lakabıyla tanınan Muhammed b. Beşşâr, Abdullah b. Abdurrahman ed-Dârimî de vardır. On beş yılda kaleme aldığı el-Câmi' u'ş-şahîh'te sadece 220 hocasından rivayette bulunmuştur. Müslim'in önde gelen talebeleri arasında Ebû İsâ et-Tirmizî, İbn Huzeyme, Ebû Avâne el-İsferâyînî, İbn Saîd el-Hâşimî, Degûlî, İbn Ebû Hâtim, İbn Mahled el-Attâr gibi muhaddisler bulunmaktadır.

Müslim b. Haccâc 25 Receb 261'de (5 Mayıs 875) Nîşâbur'da vefat etti ve

şehrin dışındaki Nasrâbâd Kabristanı'na defnedildi.

Hocası Bündâr o devirde dört büyük hadis hâfızı bulunduğunu söylemiş, bunların Rey'de Ebû Zür'a er-Râzî, Nîşâbur'da Müslim, Semerkant'ta Abdullah b. Abdurrahman ed-Dârimî ve Buhara'da Buhârî olduğunu belirtmiştir.

Müslim, râviler hakkındaki tenkit ve değerlendirmelerine güvenilen cerh ve ta'dîl âlimlerinden biridir. Onun sika bir hadis hâfızı olduğunu söyleyen İbn Ebû Hâtim babasının Müslim hakkında "sadûk" dediğini belirtmiş, İbnü'l-Ahrem de Nîşâbur'dan üç önemli kişi yetiştirdiğini, bunların Muhammed b. Yahyâ ez-Zühlî, Müslim b. Haccâc ve İbrâhim b. Ebû Tâlib olduğunu ifade etmiştir.

Elbise veya kumaş ticareti yaptığı için "bezzâz" diye anılan ve dükkânında talebelerine hadis rivayet eden Müslim servet sahibiydi. Yardım etmeyi sevdiğinden "Nîşâbur'un cömerdi" diye anılır; onu yakından tanıyanlar hayatında kimseyi çekiştirmedeğini ve incitmediğini söylerlerdi.

Hocalarına karşı son derece saygılı idi. Buhârî Nîşâbur'a gelince onun derin bilgisine hayran kalmış ve kendisinden hiç ayrılmamıştır. Kur'an'ın mahlûk olduğunu kabul etmeyen Buhârî'ye karşı bazı devlet adamları ve âlimler cephe alınca Müslim onu savunmuştur. Hocası Zühlî'nin bir derste, "Kim Kur'an mahlûktur diyorsa meclisimizde bulunmasın" sözleriyle Buhârî'ye cephe aldığını gören Müslim oradan ayrılmış, Zühlî'den yazdığı bütün hadisleri onun evine göndermiş ve bir daha kendisiyle görüşmemiştir (Hatîb, XIII, 103). Hem Zühlî'den hem Buhârî'den çok faydalanan Müslim, hocaları arasındaki anlaşmazlıkta Buhârî'nin tarafını tutmakla beraber el-Câmi'u's-şâhîh'inde her iki hocasından da rivayette bulunmamıştır.

Müslim'in Zühlî ile anlaşmazlığa düşmesinin ilim çevrelerinde pek uygun karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim hadis hâfızı Ebû Kureys, Ebû Zür'a'ya Müslim'i kastederek, "Bu zat 4000 sahih hadisi bir araya getirdi" dediğinde Ebû Zür'a, "Geri kalan sahihleri niye toplamamış?" diyerek tepki göstermiş, Müslim'i hocası Zühlî'ye ters düştüğü için eleştirmiştir.

Müslim'in diğer ehl-i hadîs gibi Selef akîdesini benimsediği, İmam Mâlik, Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel'in görüşlerine meylî bulunmakla beraber fıkıh mezheplerinden hiçbirine mensup olmadığı bilinmektedir. Onun daha çok Şâfiî olarak tanınması, muhtemelen el-Câmi'u's-şâhîh'in bab başlıklarını tertip ederken Nevevî'nin kendi

mezhebinin bazı görüşlerini yansıtmış olması sebebiyledir.

ESERLERİ

1. **el-Câmi' u'ş-şahîh**. İleride tanıtılacaktır.

2. **Kitâbü't-Temyîz**. Muhaddislerin hadis tenkidindeki metotlarını ele alan eserin bir kısmı kaybolmuş, geri kalan kısmını Muhammed Mustafâ el-A'zamî geniş bir mukaddimeyle birlikte yayımlamıştır (Riyad 1395/1976, 1402/1982, 1410).

3. **eş-Tabakât (Tabakâtü't-tâbi'în, Tabakâtü'r-ruvât, Esmâ'ü'r-ricâl)**. Sahâbe ve tâbi'în râvilerinden 2246 kişinin Medineliler, Mekkeliler, Kûfeliler, Basralılar, Şamlılar (Suriyeliler) ve Mısırlılar sıralamasına göre dizildiği eser Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasan b. Mahmûd b. Selmân tarafından neşredilmiştir (Riyad 1411/1991).

4. **Kitâbü'l-Künâ ve'l-esmâ' (el-Esâmî ve'l-künâ, el-Esmâ' ve'l-künâ, el-Künâ)**. Rivayet zincirinde isimleriyle tanınan râvilerin bazı senedlerde künyeleriyle anılması veya künyeleriyle bilindiği halde isimleriyle zikredilmesi yüzünden ortaya çıkan karışıklığı gidermek amacıyla yazılan eser yayınlanmıştır (Dımaşk 1404/1984).

5. **el-Münferidât ve'l-vuḥdân (el-Efrâd)**. Kendilerinden sadece bir râvinin rivayette bulunduğu bazı sahâbe veya tâbi'în râvileriyle ilgili olan bu küçük çaplı eser Buhârî'nin eḏ-Ḍu'afâ'ü'ş-şagîr ve Nesâî'nin eḏ-Ḍu'afâ' ve'l-metrûkûn'ü ile birlikte yayımlanmıştır (Agra 1323; Haydarâbâd 1325).

Müslim'in bunların dışında başka eserleri de vardır.

EL-CÂMIU'S-SAHÎH (الجامع الصحيح)

Müslim'in (ö. 261/875) sahih hadislerden meydana gelen eseri.

M. Yaşar Kandemir, "el-Câmiu's-Sahîh", TDV İslam Ansiklopedisi, 7/124-129.

Asıl adı *el-Câmi'u's-şahîh* olmakla beraber daha çok Şahîh-i Müslim diye bilinmektedir. Bizzat müellif eserinden el-Müsned ve el-Müsnedü's-sahîh diye söz etmekte ve bununla kitabının Hz. Peygamber'e ulaşan sahih rivayetlerden meydana geldiğini kastetmektedir. Ayrıca muhaddisler iki asır boyunca hadis yazsalar bile yine *el-Câmi'u's-şahîh*'e başvurmak zorunda olduklarını söyleyerek eserinin değerini ifade etmektedir.

Müslim'in hocalarından semâ yoluyla rivayet ettiği 300.000 hadisten seçerek hazırladığını söylediği eserini 235 (849) yılında henüz yirmi dokuz yaşında iken tasnife başladığı, on beş yıl süren titiz bir çalışma sonunda 250 (864) yılında tamamladığı anlaşılmaktadır. Daha sonra bu çalışmasını Ebû Zür'a er-Râzî'nin incelemesine sunmuş, onun kusur bulduğu rivayetleri kitabından çıkarmıştır.

Hadis Sayısı

el-Câmi'u's-şahîh'te 54 kitâb, 1329 bab bulunmaktadır. Kitâb adlarını bizzat müellif tesbit etmekle beraber bab adlarını (tercemeler) o yazmamıştır. Bunu - Nevevî'nin dediği gibi- kitabın hacmini büyütmemek için mi, yoksa konu bütünlüğünü sağlamak için mi yaptığı bilinmemektedir. Bazı âlimler eseri şerh ederken uygun gördükleri şekilde bab adları yazmakla beraber hiçbiri bu konuda Nevevî kadar başarılı olamamıştır. Bugün elimizde bulunan matbu Şahîh-i Müslim'lerin bab başlıkları Nevevî tarafından konmuş ve böylece konular birbirinden kesin hatlarla ayrılmıştır. Müslim'in ilim seyahatlerinde yol arkadaşı olan ve Şahîh'i tasnifi sırasında on iki (veya on beş) yıl onunla birlikte bulunan muhaddis Ahmed b. Seleme'nin belirttiğine göre eserdeki hadis sayısı tekrarlarıyla birlikte 12.000 (bazılarına göre 8000), tekrarsız olarak 4000'dir. Fakat Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin beş cilt halindeki neşrinde eserin tekrarsız olarak 3033 hadisi, dolayısıyla bu kadar konuyu ihtiva ettiği tesbit edilmiştir. Wensinck'in Miftâhu künûzi's-sünne'deki sayımına göre ise eserdeki hadislerin tamamı 7581'dir. Bu rakam İbnü's-Salâh'ın belirttiği, mükerrerleriyle birlikte 7275 rakamına oldukça

yakındır. Mevkuf ve maktû rivayetlere yer vermediği halde Şahîh-i Müslim'de Şahîh-i Buhârî'ye göre daha çok mükerrer hadisin bulunması rivayetlerin bütün isnadlarını bir arada vermesi sebebiyledir.

Şartları

Müslim, sahih rivayetlerin hepsini derlemeyi düşünmemekle beraber eserine alacağı hadislerin sahih olmasını prensip edinmiş, bunun için de bir hadisin sahih şartlarını taşımasında Saîd b. Mansûr, Yahyâ b. Maîn, Osman b. Ebû Şeybe ve Ahmed b. Hanbel gibi devrinin ünlü muhaddislerinin ittifak etmesini yeterli görmüştür. İbnü's-Salâh'ın dediği gibi Müslim'in en belirgin şartı, senedin başından sonuna kadar hepsi güvenilir olan kimselerin birbirinden muttasıl isnadlarla -şâz ve illetli olmayarak- rivayet etmeleridir. Diğer taraftan Müslim, eserinde yer almayan rivayetleri zayıf kabul etmediğini özellikle belirtmiştir.

Ona göre bir hadisin sahih olabilmesi için senedde yer alan her bir hoca ile talebenin birbiriyle görüşüklerini bilmek gerekli değildir. İkisinin de aynı asırda yaşaması -güvenilir olmaları ve birbirlerinden an'ane yoluyla rivayet etmeleri şartıyla- yeterlidir. Buhârî'nin en önemli özelliği olan hoca ile talebesinin buluşup görüşmesi şartını, "sonradan ortaya çıkmış bir söz" diye reddeder. Müdellis olmayan muhaddislerin bu kabil rivayetlerini zayıf saymayı doğru bulmaz. Hadisin semâ yoluyla alındığını bilmenin sadece müdellislerin rivayetlerinde gerekli olduğunu söyler. Fakat Ali b. Medînî ve Buhârî gibi bazı hadis otoriteleri bu konuda farklı görüş belirtmişlerdir. Bu sebeple de Müslim'in şartlarına göre sahih olan bazı hadisler Buhârî'ye göre sahih olmamaktadır.

Rivayet Özellikleri

Bir hadisin güvenilir rivayetlerinin tamamını muhtelif senedlerle bir araya toplamak *el-Câmi'u's-şahîh*'in en başta gelen özelliğidir. Hz. Peygamber'den bir konuya dair nakledilen sağlam rivayetlerin bir yerde toplanması, onlardan hüküm çıkarmada büyük kolaylık sağlaması bakımından önemlidir.

Her konuda önce son derece güvenilir hadis hâfızlarının rivayetlerini vermek, sonra derece itibariyle bu grubu takip eden muhaddislerin, en sonra da tenkide uğramış bazı râvilerin rivayetlerini sıralamak Müslim'in takip ettiği diğer bir

metottur. Muteber olmayan kimselerin nakillerine eserinde üçüncü sırada yer vermesi, onların rivayetlerini de sahih kabul ettiği için değil ilk sırada yer verdiği sahih hadisleri bir ölçüde desteklemek ve o konudaki bütün rivayetleri -mütâbi‘ ve şâhid olarak- bir arada sergilemek içindir. Bu zayıf râvilerden bir kısmının önceleri sika iken bu özelliklerini çeşitli sebeplerle yitirmiş kimseler olması, Müslim’in de onlardan sağlıklı dönemlerinde rivayette bulunması mümkündür.

Hâkim en-Nîsâbûrî ile Ebû Bekir el-Beyhakî bu üçlü tasnifi Müslim’in gerçekleştiremeden vefat ettiğini, eserine sadece birinci gruba giren güvenilir hadis hâfızlarının rivayetlerini aldığını ileri sürmüşler, bazıları da bu üçlü tasniften dolayı muteber olmayan kimselerin rivayetlerine eserinde yer vermesi sebebiyle Müslim’i tenkit etmişlerdir. Üçlü tasnifin Şaḥîḥ-i Müslim’de bulunduğunu Kādî İyâz ve İbnü’s-Salâh kesinlikle ifade etmekte, ayrıca İbnü’s-Salâh, Müslim’i bu tasnifi sebebiyle savunmaktadır. Mütihazsıs âlimlerin bile ihtilâf ettiği bu konuda ihtiyatlı davranmayı tercih edenler eserde bu üçlü tasnifin ilk iki şıkkının bulunduğunu, fakat çok zayıf râvilerle ait rivayetlerin yer almadığını söylemişlerdir.

Öte yandan konuları sıralarken Müslim’in gözettiği önemli hususlardan biri - Buhârî’nin yaptığı gibi muhtelif bahislerde tekrara düşmemek için- hadisi en fazla ilgili olduğu yerde çeşitli tarikleriyle birlikte zikretmektir. Bununla beraber pek nâdir de olsa hadisi aynı isnadla veya bir diğer senedle başka konuda tekrarladığı da görülür. Nitekim “el-Libâs ve’z-zîne” kitâbındaki bir hadisi (nr. 114) “es-Selâm” kitâbında da (nr. 3) aynen zikretmiştir.

Müslim *el-Câmi‘u’s-şâḥîḥ*’te bizzat hocasından duyduğu rivayetleri “haddesenâ”, hocaya okunanları da “ahberenâ” ifadeleriyle rivayet etmeye önem verir. Hocasının söylemediği bir ismi -seneddeki râvinin müphem kalmasına yol açsa bile- ilâve etmez. Bunun yerine râvinin kimliğini tayin edecek kelimeyi “ya’nî...” diyerek ekler. Buna benzer açıklamaları, gerektiğinde metinde de yapar. Bir hadis metnini senediyle birlikte zikrettikten sonra, aynı hadise dair diğer sağlam senedleri de vermekle beraber, kitabın hacmini büyütmemek için onların metinlerini tekrarlamaz; bunun yerine senedin sonunda o metne “bi-misliḥî”, “misliḥû” veya “bi-hâze’l-isnâd” sözleriyle işaret etmekle yetinir. Aynı titizliği hadis metinlerinde de gösteren Müslim, eğer bir senede iki veya daha fazla hocasının adını zikretmiş, onlar da hadisi farklı kelimelerle rivayet etmişlerse kimin

hangi kelimeyi nasıl telaffuz ettiğini özellikle belirtir. İki muhaddisin rivayeti arasındaki fark bir harften ibaret bile olsa ona işaret eder. Bu durum onun “mâna ile rivayet”e iltifat etmediğini göstermektedir.

Senedlerde Müslim ile Hz. Peygamber arasındaki râvi sayısı dört-dokuz arasında değişmektedir. Dokuz râvili senedlerin sayısı yediden fazla değildir.

Şahîh-i Buḥârî’deki 1341 ta’likin aksine Şahîh-i Müslim’de sadece on yedi (veya on dört yahut on iki) hadis, senedin baş tarafından bir, iki veya daha fazla râvinin düşmesiyle muallak olarak rivayet edilmiştir. Bunların çoğu muttasıl bir rivayeti desteklemek maksadıyla kullanılmıştır. Zaten biri dışında geri kalanları Şahîh-i Müslim’de noksansız birer senedle de nakledilmiştir.

İslâm Dünyasındaki Yeri

Şahîh-i Müslim kaleme alındığı devirden itibaren Şahîh-i Buḥârî ile birlikte Kur’ân-ı Kerîm’den sonra en güvenilir iki kaynak olarak kabul edilegelmiştir. Onu başta Ebû Ali en-Nîsâbûrî (ö. 349/960) olmak üzere Mağribli bazı âlimler, bir hadisin bütün rivayetlerini bir araya toplayan güzel tertibi, hadisin belli bir kısmını değil tamamını üstelik mânen değil mutlaka lafzen rivayet etmesi, mukaddimesi dışında Hz. Peygamber’in hadislerinden başka sözleri (mevkuf ve maktû) ihtiva etmemesi sebebiyle Buḥârî’nin eserine tercih etmişlerdir. Ancak âlimlerin büyük çoğunluğu, ashap ve tâbiîn sözlerine yer verse bile Sâhîh-i Buḥârî’yi bütünü itibariyle, özellikle de hadislerden kolaylıkla fikhî sonuç elde etmeye imkân vermesi bakımından daha üstün tutmuşlardır. Kaldı ki Şahîh-i Müslim’de az da olsa ashap ve tâbiîn sözü bulmak mümkündür.

Müslim’in her hadisi en uygun bulduğu babda ve umumiyetle sadece bir defa zikrederek hadisin diğer tariklerini ve farklı lafızlarını burada vermesi ve eserini kendi memleketinde, kaynaklarının yanında ve şeyhlerinin hayatta bulunduğu bir zamanda tasnif etmesi, bazıları tarafından onun Şahîh-i Buḥârî’ye tercih edilmesine sebep teşkil eden en önemli özelliği olmuştur. Bu tercihte eserin ihtiva ettiği hadisleri daha sahih bulma gibi bir kanaat söz konusu değildir.

ŞERHLERİ

el-Câmi’u’ş-şahîh üzerinde şerh, hâşiye, ihtisar ve müstahrec nevinden birçok

çalışma yapılmış, râvileri ve garîb kelimelerine dair eserler yazılmış olmakla beraber bunların pek azı yayımlanabilmiştir. En tanınmış şerhleri şunlardır:

1. el-Mu‘lim bi-fevâ‘idi Müslim

Sicilyalı muhaddis ve fakih Mâzerî'nin (ö. 536/1141) bu eseri, bilindiği kadarıyla Şahîh-i Müslim'in ilk şerhidir. Hadisler baştan sona kadar şerhedilmeyip gerekli görülen yerlerde açıklamalar yapılmıştır. Şerhte daha çok hadislerdeki ince mânaların yakalanmasına ve elde edilebilecek hükümlerin ortaya çıkarılmasına gayret edilmiştir. Kādî İyâz el-Mu‘lim'de gördüğü birtakım noksanları tamamlamak maksadıyla *İkmâlü'l-Mu‘lim bi-fevâ‘idi Müslim* adıyla bir şerh yazmıştır. el-Mu‘lim bizzat Mâzerî tarafından yazılmayıp talebelerinin ders sırasında tuttuğu notların birleştirilmesiyle meydana geldiği için bazı yanlışlar ihtiva ettiğini, ayrıca eserde Müslim'in tertip tarzına uymayan bazı tasnif hataları bulunduğunu söyleyen Kādî İyâz, gerekli gördüğü yerlerde kendi şerhini bir zeyil mahiyetinde yazmıştır.

2. el-Minhâc fî şerhi Şahîhi Müslim b. Haccâc

Nevevî'nin (ö. 676/1277) bu eseri Şahîh-i Müslim şerhlerinin en önemlilerinden biridir. Müellif bu şerhi ne pek kısa ne de gereğinden fazla uzun tutmamaya özellikle dikkat ettiğini söylemektedir. Eserin uzun mukaddimesinde Şahîh-i Müslim'in çeşitli rivayetleri hakkında bilgi verdikten sonra daha çok İbnü's-Salâh'ın görüşlerine dayanarak Şahîh-i Buḥârî'nin Şahîh-i Müslim'e tercih sebepleriyle her birinin üstün yanlarını, Şahîh-i Müslim'in şartlarını ve muhtelif özelliklerini anlatmakta, genel olarak hadislerin sıhhat dereceleri, bazı hadis meseleleri ve ıstılahları ile bunların değerleri ve bağlayıcılık durumlarını incelemekte, son olarak da Şahîhayn'daki muhtelif râvi isimlerinin okunuşu hakkında genel bilgi vermektedir. Hadisleri şerh ederken Mâzerî'nin el-Mu‘lim'i ile Kādî İyâz'ın İkmâlü'l-Mu‘lim'inden çokça faydalandığı anlaşılmaktadır.

Nevevî, hadislerin senedlerindeki nâdir isimlerin okunuşunu titiz bir şekilde tarif etmekte, metinleri ilk geçtiği yerde etraflıca açıklamaktadır. Ele aldığı hadisin muhtevasında bulunan, ileride bir başka hadis dolayısıyla geçecek bahisleri sonraya bırakmakta, daha önce şerhedilmiş konuların geçtiği yerleri belirtmekte, sonunda da hadisin ihtiva ettiği hükümleri açıklamaktadır. Şahîh-i Müslim'deki her bir hadisin tamamını değil, şerhedilmesini gerekli gördüğü kısmını ele alırken

metindeki garîb kelimelerin okunuşunu da vermektedir. Yazıldığı devirden beri büyük bir rağbet gören el-Minhâc'ın yazmalarının birçoğu ve en değerlileri İstanbul kütüphanelerindedir. Eser farklı zamanlarda basılmıştır.

3. Fazlü'l-mün'im fî şerhi Sahîhi Müslim

Muhammed b. Atâullah el-Herevî'ye (ö. 829/1426) ait olan bu eserin iki ciltten ibaret bir nüshası Millet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Feyzullah Efendi, nr. 442-43, 248+230 varak). Eserin bir nüshası da Hindistan'dadır (Bankipûr 5/1/88-89, nr. 202, 341 varak).

4. ed-Dîbâc 'alâ Şahîhi Müslim b. el-Haccâc

Süyûtî bu küçük hacimli eserinin mukaddimesinde kısaca Müslim'in şartları ile eserinde kullandığı terimler hakkında bilgi vermekte, künyesiyle bahsedilen şahısların adlarını alfabetik olarak sıralamakta, şerh kısmında da az kullanılan bazı isim, lakap ve kelimelerin okunuşunu belirtmekte, ayrıca rivayet farklarına işaret etmektedir. Eser yayımlanmıştır (Kahire 1299).

5. Fethu'l-mülhim fî şerhi Sahîhi Müslim

Hindistanlı Fazlullah Câbir (Şebbîr) Ahmed ed-Diyûbendî el-Osmânî tarafından beş ciltte tamamlanması düşünülen eser, büyük hacimli üç cildi Delhi'de (1934) yayımlandıktan sonra müellifinin vefatı üzerine yarım kalmıştır. Zâhid el-Kevserî hadisleri şerh ederken bütün mezheplerin görüşlerine ve delillerine yer vermesi, isimlerin okunuşu, garîb kelimelerin açıklanması, râvilerin gerektiği şekilde tanıtılması ve özellikle de Müslim'in mukaddimesini mükemmel olarak şerhetmesi sebebiyle eseri, bugüne kadar yazılmış Şahîh-i Müslim şerhlerinin hepsinden daha üstün ve doyurucu bulduğunu söylemektedir.

el-Câmi'u's-şahîh'in başka şerhleri de vardır.

Diğer Çalışmalar

el-Câmi'u's-şahîh üzerinde hadislerini başka tariklerle güçlendirmek, râvileri hakkında bilgi vermek, garîb kelimeleri açıklamak, esere yöneltilen tenkitleri cevaplandırmak, içindeki mevkuf ve maktû rivayetleri tesbit etmek gibi muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Bunların belli başlıları şunlardır:

1. **el-Müsnedü'l-muhrec 'alâ kitâbi Müslim b. Haccâc.** Eser Ebû Avâne Ya'kûb b. İshak el-İsferâyînî (ö. 316/928) tarafından Şahîh-i Müslim üzerine yapılan bir müstahrec çalışması olup Müsnedü Ebî 'Avâne diye bilinmektedir. İki cilt halinde Haydarâbâd'da basılmıştır (1363/1944).

2. **Ricâlü Şahîhi Müslim.** Şahîhayn râvileri üzerine yazılmış birçok eser bulunmakla beraber İbn Mencûye (ö. 428/1036) bu çalışmasında sadece Müslim'in râvilerini ele almış, haklarında kısa bilgiler vererek rivayetlerinin Şahîh-i Müslim'de hangi babda geçtiğini kaydetmiştir. Alfabetik olan eser Abdullah el-Leysî tarafından Beyrut'ta iki cilt halinde neşredilmiştir (1407/1987).

3. **er-Rubâ' iyyât min Sahîhi Müslim.** Emînüddin Muhammed b. İbrâhim el-Vânî (ö. 735/1335), Şahîh-i Müslim'deki dört râvili hadisleri bu küçük risâlesinde bir araya getirmiştir. Müslim'in dokuz râvi ile Hz. Peygamber'e ulaşan rivayetlerini ise Ebû Abdullah Muhammed b. Abdülvâhid el-Makdisî (ö. 642/1245) **Tüsâ' iyyâtü Müslim** adlı küçük bir cüzde toplamıştır.

4. **el-Vukuf 'alâ mâ fî Sahîhi Müslim mine'l-mevkuf.** İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1448), Şahîh-i Müslim'de merfû hadislerin arasında geçen 192 rivayeti mevkuf kabul ederek onları bu kitabında toplamış, eser Abdullah el-Leysî el-Ensârî tarafından Beyrut'ta yayımlanmıştır (1406/1986).

5. **Miftâhu Sahîhi Müslim.** Muhammed Şerif Tokadî tarafından kavlî hadislere göre alfabetik olarak hazırlanan bu fihristte, 1290'da Kahire'de yayımlanan Şahîh-i Müslim metniyle İrşâdü's-sârî'nin kenarında on cilt halinde basılan (Kahire 1293) Nevevî'nin Şahîh-i Müslim şerhi esas alınmıştır. Hadislerin hangi kitâbın hangi babında ve adı geçen iki eserin hangi cilt ve sayfasında bulunduğu gösterilmiştir. Eser, müellifin Miftâhu Sahîhi'l-Buhârî adlı çalışmasıyla birlikte ve Miftâhu's-Sahîhayn ismiyle İstanbul'da neşredilmiştir (1313).

el-Câmi'u's-şahîh, Türkçe'ye iki defa tercüme edilmiştir. Bunlardan ilki Mehmet Sofuoğlu tarafından **Sahîh-i Müslim ve Tercemesi** adıyla ve yer yer kısa dipnotlar ilâvesiyle yapılmıştır (I-VIII, İstanbul 1386-1390/1967-1970). Daha sonra Ahmet Davudoğlu eseri tercüme ve şerhetmiş, bu çalışma da **Sahîh-i Müslim Tercemesi ve Şerhi** adıyla yayımlanmıştır (I-XI, İstanbul 1973-1980). Ayrıca Yusuf Ziya KESKİN, Müslim ve Sahih'i üzerine **İmam Müslim** adıyla bir kitap çalışması

yapmış ve bu çalışma Ensar Yayınları arasında 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır.

53. KİTÂBU'Z-ZÜHD VE'R-REKÂİK¹

53 - كِتَابُ الزُّهْدِ وَالرَّقَائِقِ

Zühd: Dünyadan yüz çevirmek, ona rağbet göstermemek demektir.

Rakâik, rakikanın cem'idir. Buhârî bu bahse Kitâbu'r-Rikak unvanını vermiştir. Rikak, rakîkın cem'idir. Gerek rakîka, gerekse rakîk acımak, nezâket ve incelik mânâlarına gelirler. Bu bahsin hadîsleri kalbi rikkate getirdikleri için bu isimle anılırlar.

1 - (2956) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ يَعْنِي الدَّرَاوَرْدِيَّ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ»

1- (2956) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdül-Aziz (yâni; Derâverdî) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Dünya mü'minîn zindanı, kâfirin cennetidir.» buyurdular.

2 - (2957) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْنَبٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ يَعْنِي ابْنَ بِلَالٍ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِالسُّوقِ، دَاخِلًا مِنْ بَعْضِ الْعَالِيَةِ، وَالنَّاسُ كَنَفَتْهُ، فَمَرَّ بِجَدِّي أَسْكَ مَيِّتٍ، فَتَنَاوَلَهُ فَأَخَذَ بِأُذُنِهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ هَذَا لَهُ بِدْرُهُمْ؟» فَقَالُوا: مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ، وَمَا نَصْنَعُ بِهِ؟ قَالَ: «أَتُحِبُّونَ أَنَّهُ لَكُمْ؟» قَالُوا: وَاللَّهِ لَوْ كَانَ حَيًّا، كَانَ عَيْبًا فِيهِ، لِأَنَّهُ أَسْكَ، فَكَيْفَ وَهُوَ مَيِّتٌ؟ فَقَالَ: «فَوَاللَّهِ لِلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ، مِنْ هَذَا عَلَيْكُمْ»،

2- (2957) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süleyman (yâni; İbn Bilâl) Ca'fer'den, o da babasından, o da Câbir b. Abdullah'dan naklen rivayet etti ki, Resûlullah (s.a.v.) yayla köylerinden birinden şehre girerken

¹ Hadislerin tercümesinde Ahmed Davudoğlu'nun Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi'nden yararlanılmıştır.

pazara uğradı, halk etrafındaydılar. Derken küçük kulaklı ölü bir oğlağın yanından geçti. Onu eline alarak kulağından tuttu. Sonra:

«Hanginiz bunun bir dirheme kendinin olmasını ister?» dedi. Ashâb:

– Biz onun bir şey mukabilinde bizim olmasını dilemeyiz. Onunla ne yapabiliriz ki, dediler. Resûlullah (s.a.v.):

– «Bunun sizin olmasını diler misiniz?» diye sordu. Ashâb:

– Vallahi diri olsa kusuru vardı. Çünkü kulakları küçüktür. Ölü oluşu halde onu ne yapalım? dediler. Bunun üzerine:

– «Şimdi vallahi Allah nezdinde dünya sizin indinizde şu hayvandan daha kıymetsizdir.» buyurdu.

2 - حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى الْعَنْزِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَزْرَةَ السَّامِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ يَعْنِيَانِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ، غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِ الثَّقَفِيِّ: فَلَوْ كَانَ حَيًّا كَانَ هَذَا السَّكَّكَ بِهِ عَيْبًا

(...) Bana Muhammed b. Müsennâ el-Anezî ile İbrahim b. Muhammed b. Ar'ara es-Sâmi rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Abdü'l-Vehhab (yâni; Sekafî), Ca'fer'den, o da babasından, o da Câbir'den, o da Peygamber (s.a.v.)'den naklen bu hadîsin mislini rivayet ettiler.

Yalnız Sekafî'nin hadîsinde: «Diri olsaydı bu kulak küçüklüğü onda kusur sayılırdı.» cümlesi vardır.

3 - (2958) حَدَّثَنَا هَدَّابُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْرَأُ: أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ، قَالَ: " يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَالِي، مَالِي، قَالَ: وَهَلْ لَكَ، يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ لَبَسْتَ فَأَبْلَيْتَ، أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ؟

3- (2058) Bize Heddâb b. Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) Bize Hemmâm rivayet etti. (Dedi ki): Bize Katâde, Mutarri'ften, o da babasından naklen rivayet etti.

(Demiş ki): Peygamber (s.a.v.)'e geldim kendisi:

«Sizi çokluk meşgul etti.» sûresini okuyordu.

«Âdemoğlu malım, malım diyor. Acaba ey Âdemoğlu, malından yiyip tükettiğinden, giyip eskittiğinden ve sadaka verip tekmillediğinden başka sana bir fayda var mı?» buyurdular.

3 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَابْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَقَالَا: جَمِيعًا حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سَعِيدٍ، ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، كُلُّهُمُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ بِمِثْلِ حَدِيثِ هَمَّامٍ

(...) Bize Muhanımed b. Müsennâ ile İbn Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Muıammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Şu'be rivayet etti. Ve her iki râvi birden dediler ki: Bize İbn Ebî Adiy, Saîd'den rivayet etti. (H).

Bize İbn Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muâz b. Hişam rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. Bu râvilerin hepsi Katâde'den, o da Mutarri'f'den, o da babasından naklen rivayet etmişlerdir. (Demiş ki): Ben Peygamber (s.a.v.)'e vardım...

Ve râvi Hemmâm'ın hadîsi gibi nakletmiştir.

2. HAFTA

ÜNİTE II: MÜSLİM VE SAHİH'İ

KONULAR:

I. HADİSLER 4.-13. HADİS

METİN VE TERCÜMESİ

4 - (2959) حَدَّثَنِي سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " يَقُولُ الْعَبْدُ: مَالِي، مَالِي، إِنَّمَا لَهُ مِنْ مَالِهِ ثَلَاثٌ: مَا أَكَلَ فَأَفْنَى، أَوْ لَبَسَ فَأَبْلَى، أَوْ أَعْطَى فَأَفْتَنَى، وَمَا سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ ذَاهِبٌ، وَتَارِكُهُ لِلنَّاسِ "

4- (2959) Bana Süveyd b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bana Hafs b. Meysera, Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre Resûlullah (s.a.v.):

«Kul; malım, malım diyor. Halbuki malından ona yalnız üç şey vardır:

1- Yiyip bitirdiği,

2- Giyip eskittiği,

3- Ve verip biriktirdiği. Bundan gayrisi; kendisi gider, malı insanlara terkeder.» buyurmuşlar.

4 - وَحَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ مِثْلَهُ

(...) Bana bu hadîsi Ebû Bekir b. İshak da rivayet etti. (Dedi ki): Bize İbn Ebî Meryem haber verdi. (Dedi ki): Bize Muhammed b. Ca'fer haber verdi. (Dedi ki): Bana Alâ b. Abdurrahman bu isnadla bu hadîsin mislini haber verdi.

5 - (2960) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، كِلَاهُمَا عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ يَحْيَى: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ، يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ»

5-(2960) Bize Yahya b. Yahya et-Temîmî ile Züheyr b. Harb ikisi birden İbn Uyeyne'den rivayet ettiler. Yahya dedi ki: Bize Süfyan b. Uyeyne, Abdullah b. Ebî Bekr'den naklen haber verdi. (Demiş ki): Ben Enes b. Mâlik'i şunu söylerken işittim:

Resûlullah (s.a.v.):

«Cenazeyi üç şey takib eder. Bunlardan ikisi döner, biri kalır. Onu ailesi, malı ve ameli takib eder; ailesi ile malı döner, ameli kalır.» buyurdular.

6 - (2961) حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ حَرْمَلَةَ بْنِ عِمْرَانَ التُّجِيبِيِّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَمْرَو بْنَ عَوْفٍ وَهُوَ حَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ، وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ، يَأْتِي بِجَزْيَتِهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ صَالِحَ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ، وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ، فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ، فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ، فَوَافُوا صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انصَرَفَ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَأَاهُمْ، ثُمَّ قَالَ: «أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدِمَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ؟» فَقَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «فَأَبْشِرُوا وَأَمَلُوا مَا يَسْرُكُمُ، فَوَاللَّهِ مَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ، وَلَكِنِّي أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسِطَ الدُّنْيَا عَلَيْكُمْ، كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا، وَتُهْلِكُكُمْ كَمَا أَهْلَكْتَهُمْ»،

6- (2961) Bana Harmele b. Yahya b. Abdullah (yâni; İbn Harmele b. İmran et-Tûcîbi) rivayet etti. (Dedi ki): Bize İbn Vehb haber verdi. (Dedi ki): Bana Yûnus, İbn Şihâb'dan, o da Urve b. Zübeyr'den naklen haber verdi. Ona da Misver b. Mahreme haber vermiş. Ona da Amr b. Avf –ki bu zât Benî Âmir b. Lüeyy'in müttefiki idi. Resûlullah (s.a.v.) ile birlikte Bedir'de bulunmuştu— haber vermiş ki, Resûlullah (s.a.v.) Ebû Ubeyde b. Cerrah'ı Bahreyn'in vergisini getirmek için oraya göndermiş. Resûlullah (s.a.v.) bizzat Bahreyn halkıyla musalaha yapmış, onlara Alâ' b. Hadramî'yi vâli göndermişti. Ebû Ubeyde Bahreyn'den mallar ile geldi. Derken ensar Ebû Ubeyde'nin geldiğini duydular. Ve hepsi Resûlullah (s.a.v.)'e birlikte sabah

namazına geldiler. Resûlullah (s.a.v.) namazı kılınca oradan ayrıldı. Onlar önüne çıktılar. Resûlullah (s.a.v.) onları gördüğü vakit gülümsedi. Sonra:

«Zannederim siz Ebû Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şey ile geldiğini duydunuz.» buyurdu.

– Evet, yâ Resûlallah! dediler.

«O halde sevinin ve sizi sevindirecek şeyi ümit edin! Vallahi! Ben sizin namınıza fakirlikten korkmuyorum. Lâkin ben sizin namınıza dünyanın sizden öncekilere serildiği gibi, size de serilmesinden ve dünya için onların yarıştıkları gibi, sizin de yarış etmenizden, dünyanın onları helak ettiği gibi, sizi de helâk edeceğinden korkuyorum.» buyurdular.

6 - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْهَلْوَانِيُّ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، جَمِيعًا عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّارِمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، كِلَاهُمَا عَنِ الزُّهْرِيِّ، بِإِسْنَادِ يُونُسَ، وَمِثْلَ حَدِيثِهِ غَيْرَ أَنْ فِي حَدِيثِ صَالِحٍ: «وَتَلْهَيْكُمْ كَمَا أَلْهَتْهُمْ»

(...) Bize Hasen b. Ali el-Hulvâni ile Abd b. Humejd hep birden Yakub b. İbrahim b. Sa'd'dan rivayet ettiler. (Demiş ki): Bize babam Salih'den rivayet etti. H.

Bize Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebu'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki): Bize Şuayb haber verdi. Her iki râvi Zührî'den Yûnus'un isnâdıyla onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Yalnız Salih'in hadîsinde:

«Onları alıkoyduğu gibi, sizi de alıkoyacağından korkarım.» cümlesi vardır.

7 - (2962) حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ سَوَّادٍ الْعَامِرِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَّادَةَ، حَدَّثَهُ أَنَّ يَزِيدَ بْنَ رَبَاحٍ هُوَ أَبُو فِرَاسٍ، مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «إِذَا فُتِحَتْ عَلَيْكُمْ فَارِسُ وَالرُّومُ، أَيُّ قَوْمٍ أَنْتُمْ؟» قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ: نَقُولُ كَمَا أَمَرَنَا اللَّهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ، تَتَنَافَسُونَ، ثُمَّ تَتَحَاسَدُونَ، ثُمَّ تَتَدَابِرُونَ، ثُمَّ تَتَبَاعِضُونَ، أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ، ثُمَّ تَنْطَلِقُونَ فِي مَسَاكِينِ الْمُهَاجِرِينَ، فَتَجْعَلُونَ بَعْضَهُمْ عَلَى رِقَابِ بَعْضٍ»

7- (2962) Bize Amr b. Sevvâd el-Âmirî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Vebb haber verdi. (Dedi ki): Bana Amr b. Haris haber verdi. Ona da Bekir b. Sevâde rivayet etmiş. Ona da Yezîd b. Rebah (bu zat Abdullah b. Amr b. Âs'ın azatlısı Ebû Firâs'dır), Abdullah b. Amr b. As'dan, o da Resûlullah (s.a.v.)'den naklen rivayet etmiş ki:

«Size İnan ve Bizans fethedildiği vakit, sizler hangi kavimsiniz?» buyurmuş. Abdurrahman b. Avf:

– Bize Allah'ın emrettiği gibi deriz, cevabını vermiş. Resûlullah (s.a.v.):

«Bundan başka bir şey yapmaz mısınız? Yarış edersiniz. Sonra birbirlerinize hasedlik çekersiniz. Sonra birbirlerinize sırt çevirirsiniz. Sonra birbirlerinize küsersiniz. Yahut buna benzer şeyler yaparsınız. Sonra muhacirlerin fakirlerine gider de, onları birbirleri üzerine vali yaparsınız.» buyurmuşlar.

8 - (2963) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ - قَالَ قُتَيْبَةُ: حَدَّثَنَا، وَقَالَ يَحْيَى: أَخْبَرَنَا - الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَرَامِيُّ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ مِمَّنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ»،

8- (2963) Bize Yahya b. Yahya ile Kuteybe b. Saîd rivayet ettiler. (Kuteybe: Haddesenâ; Yahya ise: Ahberanâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki): Bize Muğîra b. Abdurrahman el-Hızâmî, Ebû'z-Zinad'dan, o da 'Ar'ara'dan, o da Ebû Hureyre'den naklen haber verdi ki, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlar:

«Biriniz mal ve hilkatte kendinden üstün olana baktığı vakit, bir de kendinin üstün olduğu daha aşağıkine baksın!» buyurmuşlar.

8 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِمِثْلِ حَدِيثِ أَبِي الزِّنَادِ سِوَاءً

(...) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti, (Dedi ki): Bize Abdurrezzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'den, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber (s.a.v.)'den naklen tamamiyle Ebu'z-Zinâd'ın hadîsi gibi rivayette bulundu.

9 - (2963) وَحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، وَوَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «انظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ، فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ - قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ - عَلَيْكُمْ»

9- (...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerir rivayet etti. H.

Bize Ebû Küreyb de rivayet etti, (Dedi ki): Bize Ebû Muaviye rivayet etti. H.

Bize Ebû Bekr b. Ehî Şeybe dahî rivayet etti. Lâfız onundur. (Dedi ki): Bize Ebû Muaviye ile Vekî, A'meş'den, o da Ebû Salih'den, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Sizden daha aşağı olanlara bakın! Sizin fevkinizde olanlara bakmayın! Bu Allah'ın nimetini küçümsememenize daha lâyıktır.» buyurdular.

Ebû Muaviye: «Allah'ın sizin üzerinize olan nimetini.» demiş.

10 - (2964) حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: " إِنَّ ثَلَاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ: أَبْرَصَ، وَأَقْرَعَ، وَأَعْمَى، فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا، فَآتَى الْأَبْرَصَ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْ نَحَسُنْ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَدَّرَنِي النَّاسُ، قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَدْرُهُ، وَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ

أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْإِبِلُ - أَوْ قَالَ الْبَقْرُ، شَكَ إِسْحَاقُ - إِلَّا أَنَّ الْأَبْرَصَ، أَوْ الْأَفْرَعَ، قَالَ أَحَدُهُمَا: الْإِبِلُ، وَقَالَ الْآخَرُ: الْبَقْرُ، قَالَ: فَأَعْطِي نَاقَةَ عَشْرَاءَ، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا، قَالَ: فَأَتَى الْأَفْرَعَ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا الَّذِي قَدْ قَدَرَنِي النَّاسُ، قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ، وَأَعْطِي شَعْرًا حَسَنًا، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْبَقْرُ، فَأَعْطِي بَقْرَةً حَامِلًا، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا، قَالَ: فَأَتَى الْأَعْمَى، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصْرِي، فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ، قَالَ: فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصْرَهُ، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: الْعُغْمُ، فَأَعْطِي شَاةً وَالِدًا، فَأَنْتَجَ هَذَانِ وَوَلَدَ هَذَا، قَالَ: فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقْرِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْعُغْمِ، قَالَ: ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مَسْكِينٌ، قَدْ انْقَطَعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفْرِي، فَلَا بَلَغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ، وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ، وَالْمَالَ بَعِيرًا، أَتَبَلِّغُ عَلَيْهِ فِي سَفْرِي، فَقَالَ: الْحَقُوقُ كَثِيرَةٌ، فَقَالَ لَهُ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ، أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْدِرُكَ النَّاسُ؟ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا، فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَيَّ مَا كُنْتَ، قَالَ: وَأَتَى الْأَفْرَعَ فِي صُورَتِهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا، وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَى هَذَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَيَّ مَا كُنْتَ، قَالَ: وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مَسْكِينٌ وَابْنٌ سَبِيلٍ، انْقَطَعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفْرِي، فَلَا بَلَغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ، شَاةً أَتَبَلِّغُ بِهَا فِي سَفْرِي، فَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصْرِي، فَخُذْ مَا شِئْتَ، وَدَعْ مَا شِئْتَ، فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ شَيْئًا أَخَذْتَهُ لِلَّهِ، فَقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ، فَإِنَّمَا ابْتُلَيْتُمْ، فَقَدْ رُضِيَ عَنْكَ وَسُخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ

۱۱

rivayet etti. (Dedi ki): Bize İshak b. Abdullah b. Ebî Talha rivayet etti. (Dedi ki): Bana Abdurrahman b. Ebî Amr'a rivayet etti. Ona da Ebû Hureyre rivayet etmiş ki, kendisi Peygamber'i (s.a.v.) şöyle buyururken işitmiş:

«Benî İsrail'de biri abraş, biri kel, biri de kör üç kişi varmış. Allah onları imtihan etmek istemiş de, kendilerine bir melek göndermiş. Melek Abraş'a gelerek: Sence en makbul şey nedir? diye sormuş. Abraş:

– Güzel renk, güzel cild ve benden insanların iğrendiği halin gitmesidir, demiş. Bunun üzerine melek onu sıvazlamış ve iğrenç hali gitmiş, kendisine güzel bir renk ve güzel bir cild verilmiş. Melek:

– Sence hangi mal en makbuldür? diye sormuş. Abraş:

– Devedir (yahut; sığırdır, ishak şek etmiş.) demiş. –Şu kadar var ki. Abraşla Kelden biri devedir, demiş, öteki sığırdır demiştir– ve kendisine doğurması yakın bir deve verilmiş. Bunun üzerine Melek:

– Allah sana bu devede bereket versin, demiş. Müteakiben Kele gelerek:

– Sence en makbul şey nedir? diye sormuş. Kel:

– Güzel saç ve insanların iğrendiği şu halin benden gitmesidir, demiş. Melek onu da sıvazlamış ve o hal gitmiş. Kendisine güzel saç verilmiş. Melek:

– Sence hangi mal en makbuldür? diye sormuş. Kel:

– Sığırdır, cevâbını vermiş. Hemen kendisine hâmile bir inek verilmiş ve melek:

– Allah bu inekte sana bereket versin, demiş. Sonra köre gelerek ;

– Sence en makbul şey nedir? diye sormuş. Kör:

– Allah'ın bana gözümü iade etmesi ve onunla insanları görmemdir, demiş. Melek onu da sıvazlamış ve Allah gözünü ona iade etmiş.

– Sence hangi mal en makbuldür? diye sormuştur:

– Koyundur, cevâbını vermiş, hemen Kendisine doğurmuş bir koyun verilmiş. Derken ötekiler üretmiş. Beriki de doğurtmuş, bu suretle birinin bir vâdi devesi, diğerinin bir vadi sığırı, bunun da bir vadi koyunu olmuş.

Sonra melek abraşa eski suret ve kılığında gelerek:

– Ben fakir bir adamım, yolculuğumda bütün çarelerim inkıta'a uğradı. Bugün evvel Allah sonra senden başka beni (evime) ulaştıracak yoktur. Senden şu güzel rengi, güzel cildi ve malı veren (Allah) aşkına bir deve istiyorum. Yolumda onun üzerinde muradıma ulaşacağım, dedi. Abraş:

– Haklar çoktur, mukabelesinde bulunmuş. Bunun üzerine melek ona:

– Ben seni tanır gibiyim. Sen insanların iğrendiği abraş değil misin? Hani fakirdin, Allah sana verdi, demiş. Abraş:

– Ben bu malı ancak ve ancak büyük iken büyüğe (intikal eden) bir miras olarak edindim, cevâbını vermiş. Melek de:

– Yalancı isen Allah seni eski haline çevirsin! demiş.

Melek kele de eski suretinde gelerek, buna söylediğinin mislini söylemiş. O dahi bunun gibi cevap vermiş. Bunun üzerine:

– Yalancı isen Allah seni eski haline çevirsin, demiş.

Köre de eski suret ve kılığında gelerek: Ben yoksul ve yolcu bir adamım. Yolculuğumda bütün çarelerim inkıtaa uğradı. Evvel Allah, sonra senden başka bugün beni (evime) ulaştıracak yüküdür. Senden gözünü iade eden (Allah) aşkına bir koyun istiyorum. Onunla yolumda (muradıma) ulaşacağım, demiş. Kör:

– Gerçekten ben âmâ idim. Allah bana gözümü iade etti. İmdi dilediğini al, dilediğini bırak! Vallahi bugün Allah için aldığın bir şeyde sana zorluk çıkarmam, demiş. Bunun üzerine melek:

– Malın senin olsun. Siz ancak imtihan edildiniz. Senden razı olundu, iki arkadaşın ise hışıma uğradı, demiş.»

11 - (2965) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ - وَاللَّفْظُ

لِإِسْحَاقَ، قَالَ عَبَّاسٌ: حَدَّثَنَا، وَقَالَ إِسْحَاقُ: أَخْبَرَنَا - أَبُو بَكْرٍ الْحَنْفِيُّ، حَدَّثَنَا بُكَيْرُ

بْنُ مِسْمَارٍ، حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: كَانَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي إِبِلِهِ، فَجَاءَهُ

ابْنُهُ عُمَرُ، فَلَمَّا رَأَاهُ سَعْدٌ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ هَذَا الرَّكَّابِ، فَنَزَلَ فَقَالَ لَهُ:

أَنْزَلْتَ فِي إِبْنِكَ وَغَنَمِكَ، وَتَرَكْتَ النَّاسَ يَنْتَازِعُونَ الْمُلْكَ بَيْنَهُمْ؟ فَضَرَبَ سَعْدٌ فِي صَدْرِهِ، فَقَالَ: اسْكُتْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ، الْغَنِيِّ، الْخَفِيَّ»

11- (2965) Bize İshak b. İbrahim ile Abbas b. Abdi'l-Azîm rivayet ettiler. Lâfız İshak'ındır. (Abbas: Haddesenâ; İshâk ise Ahberanâ tâbirini kullandı. Dedi ki): Bize Ebû Bekir el-Hanefî haber verdi. (Dedi ki): Bize Bükeyr b. Mismâr rivayet etti. (Dedi ki): Bana Âmir b. Sa'd rivayet etti. (Dedi ki): Sa'd b. Ebî Vakkâs develerinin arasında idi. Müteakiben oğlu Ömer geldi. Sa'd onu görünce: Şu binek gelenin şerrinden Allah'a sığıyorum, dedi. Ömer indi ve babasına: Sen develerinin ve koyunlarının arasına indin de, halkı mülk hususunda aralarında çekişmeye terk mi ettin? dedi. Bunun üzerine Sa'd onun göğsüne vurarak:

– Sus! Ben Resûlullah (s.a.v.)'i: «Şüphesiz ki, Allah müttakî, zengin, kendini ibâdete veren kulu sever.» buyururken işittim, dedi.

12 - (2966) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ، قَالَ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ سَعْدٍ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، وَابْنُ بَشِيرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، يَقُولُ: «وَاللَّهِ إِنِّي لَأَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ، رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَقَدْ كُنَّا نَعْرُوزُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا لَنَا طَعَامٌ نَأْكُلُهُ إِلَّا وَرَقُ الْحُبْلَةِ وَهَذَا السَّمُرُ، حَتَّى إِنَّ أَحَدَنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ»، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ تُعَزِّرُنِي عَلَى الدِّينِ، لَقَدْ خَبْتُ، إِذَا وَضَلَ عَمَلِي، وَلَمْ يَقُلِ ابْنُ نُمَيْرٍ: إِذَا،

12- (2966) Bize Yahya b. Habib el-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mu'temir rivayet etti, (Dedi ki): İsmail'i Kays'dan, o da Sa'd'dan naklen rivayet ederken dinledim. H.

Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümejr de rivayet etti. (Dedi ki):" Bize babamla İbn Bişr rivayet ettiler, (Dediler ki): Bize İsmail, Kays'dan rivayet etti. (Demiş ki): Ben Sa'd b. Ebî Vakkas'i şunu söylerken işittim:

– Vallahi ben Allah yolunda Arablardan ilk ok atan adamım. Resûlullah'la

(s.a.v.) birlikte Huble ile Őu Semur ağacının yaprağından başka yiyeceğimiz bir Şey olmadığı halde gaza ederdik. Hattâ her birimiz koyun gibi defi hacet ederdi. Sonra Benî Esed, din nâmına beni ta'zir eder oldu. Őu halde ben hüsrana uğradım ve amelim yazık oldu demektir. İbn Nümeyr «izen» kelimesini söylememiŐtir.

13 - (2966) وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَقَالَ: حَتَّى إِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الْعَنْزُ، مَا يَخْلِطُهُ بِشَيْءٍ

13- (...) Bize bu hadîsi Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) Bize Veki', İsmail b. Ebî Hâlid'den naklen bu isnadla haber verdi. Ve:

«Hatta her birimiz keçi gibi defi hacet eder, ona hiç bir Şey karıŐmazdı.» dedi.

3. HAFTA

ÜNİTE III: MÜSLİM VE SAHİH'İ

KONULAR:

I. HADİSLER 14.-31. HADİS

METİN VE TERCÜMESİ

14 - (2967) حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هَلَالٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عُمَيْرِ الْعَدَوِيِّ، قَالَ: خَطَبَنَا عُتْبَةُ بْنُ عَزْوَانَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، «فَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ آذَنْتَ بِصَرْمٍ وَوَلَّتْ حِدَاءً، وَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلَّا صُبَابَةٌ كَصُبَابَةِ الْإِنَاءِ، يَتَصَابُهَا صَاحِبُهَا، وَإِنَّكُمْ مُنْتَقِلُونَ مِنْهَا إِلَى دَارٍ لَا زَوَالَ لَهَا، فَانْتَقِلُوا بِخَيْرٍ مَا بِحَضْرَتِكُمْ، فَإِنَّهُ قَدْ ذَكَرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَفَةِ جَهَنَّمَ، فَيَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا، لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا، وَوَاللَّهِ لَتُمْلَأَنَّ، أَفَعَجِبْتُمْ؟ وَلَقَدْ ذَكَرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيحِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةٌ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهَا يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٍ مِنَ الرَّحَامِ، وَلَقَدْ رَأَيْتَنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا وَرَقُ الشَّجَرِ، حَتَّى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا، فَالْتَقَطْتُ بُرْدَةً فَشَقَقْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ، فَانْتَرَزْتُ بِنِصْفِهَا وَانْتَرَزَ سَعْدٌ بِنِصْفِهَا، فَمَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا أَصْبَحَ أَمِيرًا عَلَى مِصْرٍ مِنَ الْأَمْصَارِ، وَإِنِّي أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ فِي نَفْسِي عَظِيمًا، وَعِنْدَ اللَّهِ صَغِيرًا، وَإِنَّهَا لَمْ تَكُنْ نُبُوَّةَ قَطُّ إِلَّا تَنَاسَخَتْ، حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَاقِبَتِهَا مُلْكًا، فَسَتُخْبِرُونَ وَتُجَرَّبُونَ الْأُمَرَاءَ بَعْدَنَا»،

14- (2967) Bize Şeyban b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) Bize Süleyman b. Muğîra rivayet etti. (Dedi ki): Bize Humeyd b. Hilâl, Hâlid b. Umeyr el-Adevî'den rivayet etti. (Şöyle demiş): Bize Utbe b. Gazvân hutbe okudu. Allah'a hamdu sena etti. Sonra şunları söyledi:

— Bundan sonra (malûm ola ki) dünya geçici olduğunu bildirmiş ve sür'atle geçip gitmiştir. Ondan kabin dibinde kalan ve sahibi için kalıntı gibi, bakıyyeden başka bir şey kalmamıştır. Hiç şüphe yok ki, siz dünyadan zevali olmayan bir diyara intikal edeceksiniz. O halde elinizde olanın en hayırlısı ile intikal edin. Bize söylendiğine göre Cehennemın kenarından bir taş atılacak. Taş yetmiş yıl cehenneme düşecek, dibine eremiyecektîr. Vallahi cehenneme doldurulacaksınız. Buna şaştınız mı? Filhakika bize anlatıldığına göre, cennet kapılarından her iki kanadın arası kırk yıllık mesafedir. Cennetin üzerine gün gelecek izdihamdan kapıya kadar dolacaktır. Ben kendimin Resûlullah'la (s.a.v.) beraber bulunan yedi kişinin

yedincisi olduğumu görmüşümdür. Ağaç yaprağından başka yiyeceğimiz yoktu. Hattâ dudaklarımız yara oldu. Ben bir örtü buldum da onu yarararak kendimle Sa'd b. Mâlik arasında taksim ettim. Yarısıyla kendim sarındım, yarısıyla de Sa'd sarındı. Bugün ise bizden hiçbirimiz yoktur ki, şehirlerden birine vali olmasın. Ben nefsim hakkında büyük, Allah indinde küçük olmaktan Allah'a sığınırım. Gerçekten hiçbir Peygamberlik yoktur ki, değişime uğrayıp akıbeti saltanata müncer olmasın. Sizler yakında haber alacak ve bizden sonra gelecek valileri tecrübe edeceksiniz.

14 - وَحَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلَيْطٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَمِيرٍ، وَقَدْ أَدْرَكَ الْجَاهِلِيَّةَ، قَالَ: خَطَبَ عُتْبَةُ بْنُ عَزْوَانَ، وَكَانَ أَمِيرًا عَلَى الْبَصْرَةِ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ شَيْبَانَ

(...) Bana İshak b. Ömer b. Selit de rivayet etti, (Dedi ki): Bize Süleyman b. Muğre rivayet etti. (Dedi ki): Bize Humejd b. Hilâl, Hâlid b. Umeyr'den rivayet etti. Bu zât câhiliyyet devrine yetişmiştir, (Demiş ki): Utbe b. Gazvân hutbe okudu. Kendisi Basra valisi idi...

Ve râvî, Şeyban'ın hadîsi gibi nakletmiştir.

15 - (2967) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَمِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُتْبَةَ بْنَ عَزْوَانَ، يَقُولُ: «لَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا طَعَامْنَا إِلَّا وَرَقُ الْحَبْلَةِ، حَتَّى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا»

15- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' rivayet etti. (Dedi ki): Bize Vekî', Kurra b. Hâlid'den, o da Humejd b. Hilâl'den, o da Hâlid b. Umeyr'den naklen rivayet etti. (Demiş ki): Ben Uthe b. Gazvân'ı şunu söylerken işittim:

– Gerçekten kendimin Resûlullah'la (s.a.v.) birlikte bulunan yedi kişinin yedincisi olduğumu görmüşümdür. Huble yaprağından başka yiyeceğimiz yoktu. Hattâ dudaklarımız yara oldu.

16 - (2968) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي

صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: «هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظَّهِيرَةِ، لَيْسَتْ فِي سَحَابَةٍ؟» قَالُوا: لَا، قَالَ: «فَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، لَيْسَ فِي سَحَابَةٍ؟» قَالُوا: لَا، قَالَ: " فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ، إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا، قَالَ: فَيَلْقَى الْعَبْدَ، فَيَقُولُ: أَيُّ فُلٍ أَلَمَّ أَكْرِمَكَ، وَأُسَوِّدَكَ، وَأَزَوَّجَكَ، وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ، وَأَدْرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعٌ؟ فَيَقُولُ: بَلَى، قَالَ: فَيَقُولُ: أَفَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِيٌّ؟ فَيَقُولُ: لَا، فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَنَسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي، ثُمَّ يَلْقَى الثَّانِي فَيَقُولُ: أَيُّ فُلٍ أَلَمَّ أَكْرِمَكَ، وَأُسَوِّدَكَ، وَأَزَوَّجَكَ، وَأَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ، وَأَدْرَكَ تَرَأْسُ، وَتَرْبَعٌ، فَيَقُولُ: بَلَى، أَيُّ رَبِّ فَيَقُولُ: أَفَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِيٌّ؟ فَيَقُولُ: لَا، فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَنَسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي، ثُمَّ يَلْقَى الثَّلَاثَ، فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ آمَنْتُ بِكَ، وَبِكِتَابِكَ، وَبِرُسُلِكَ، وَصَلَّيْتُ، وَصُمْتُ، وَتَصَدَّقْتُ، وَيُثْنِي بِخَيْرِ مَا اسْتَطَاعَ، فَيَقُولُ: هَاهُنَا إِذَا، قَالَ: ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: الْآنَ نَبْعَثُ شَاهِدَنَا عَلَيْكَ، وَيَتَفَكَّرُ فِي نَفْسِهِ: مَنْ ذَا الَّذِي يَشْهَدُ عَلَيَّ؟ فَيُخْتَمُ عَلَى فِيهِ، وَيُقَالُ لِفَخْدِهِ وَلَحْمِهِ وَعِظَامِهِ: انْطِقِي، فَتَنْطِقُ فَخْدَهُ وَلَحْمَهُ وَعِظَامَهُ بِعَمَلِهِ، وَذَلِكَ لِيُعْذَرَ مَنْ نَفْسِهِ، وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ وَذَلِكَ الَّذِي يَسْخَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ "

16- (2938) Bize Muhammed b. Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyan, Süheyl b. Ebî Sâlih'den, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Ashab:

— Yâ Resûlallah! Biz kıyamet gününde Rabbimizi görecek miyiz? diye sordular.

«Öğle zamanında bulut içinde değilken güneşi görmek husûsunda birbirinizle itişip kakışıyor musunuz?» dedi. Ashab:

— Hayır! cevâbını verdiler.

«Yâ Bedir gecesinde bulut içinde olmayan ayı görmek hususumda birbirinizle itişir misiniz?» dedi. Ashab (yine):

– Hayır! cevâbını verdiler.

«O halde nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, siz Rabbinizi görme hususunda ancak bu ayla güneşden birini görmek için ittiğiniz gibi itişeceksiniz. Teâlâ Hazretleri kulunu karşısına çıkararak:

– Ey filân, ben sana ikram etmedim mi? Seni reis yapmadım mı? Sana zevce vermedim mi? Sana at ve develeri musahhar kılmadım mı? Reislik yapmana, ganimet malının dörtte birini almana müsaade etmedim mi? diyecek. O da:

– Hay hay (ettin) cevâbını verecektir. Teâlâ Hazretleri:

– Yâ bana kavuşacağını aklından geçirdin mi? diye soracak. Kul .

– Hayır! cevâbını verecektir. Bunun üzerine Teâlâ Hazretleri: İşte ben de senin beni unuttuğun gibi, seni unutuyorum, diyecek. Sonra ikinci kulun karşısına çıkararak:

– Ey filân! Ben sana ikram etmedim mi? Seni reis yapmadım mı? Sana zevce vermedim mi? Atları ve develeri sana musahhar kılmadım mı? Reislik yapmana ve ganimetin dörtte birini almana müsaade etmedim mi? diye soracak. O da:

– Hay hay (ettin) Ya Rabbi! cevâbını verecek.

– Bana kavuşacağını hiç aklından geçirdin mi? diyecek. Kul:

– Hayır! cevâbını verecektir. Bunun üzerine Teâlâ Hazretleri:

– İşte ben de senin beni unuttuğun gibi, seni unutuyorum, diyecek. Sonra üçüncü kulun karşısına çıkararak, ona da bunun mislini söyleyecek. Fakat o kul:

– Yâ Rabbi! Ben Sana, Senin Kitabına ve Peygamberlerine inandım; namaz kıldım, oruç tuttum, sadaka verdim, diyecek ve olanca gücüyle hayır senasında bulunacak. Teâlâ Hazretleri:

– Öyle ise şuraya! buyuracaktır. Sonra kendisine:

– Şimdi sana şahidimizi göndereceğiz, denilecektir. Kul kendi kendine: Aceb bana şâhidlik yapacak bu zât kimdir? diye düşünecek, fakat ağzına mühür vurulacak; uyluğuna, etine ve kemiğine:

– Konuş! denilecek. Artık uyluğu, eti ve kemiği onun amelini söyleyecektir. Bu ona kendi nâmına bir özür bırakmamak içindir. İşte bu münâfıktır. Allah'ın hışmına

uğrayacak olan da budur.»

17 - (2969) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ النَّضْرِ بْنِ أَبِي النَّضْرِ، حَدَّثَنِي أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ الْمُكْتَبِ، عَنْ فُضَيْلٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَحِكْ، فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مِمَّ أَضْحَكُ؟» قَالَ قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " مِنْ مُخَاطَبَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ، يَقُولُ: يَا رَبِّ أَلَمْ تُجْرِنِي مِنَ الظُّلْمِ؟ قَالَ: يَقُولُ: بَلَى، قَالَ: فَيَقُولُ: فَإِنِّي لَا أُجِيزُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا شَاهِدًا مِنِّي، قَالَ: فَيَقُولُ: كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ شَهِيدًا، وَبِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ شُهُودًا، قَالَ: فَيُخْتَمُ عَلَى فِيهِ، فَيُقَالُ لِأَرْكَانِهِ: انْطِقِي، قَالَ: فَتَنْطِقُ بِأَعْمَالِهِ، قَالَ: ثُمَّ يُخَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَلَامِ، قَالَ فَيَقُولُ: بُعْدًا لَكُنَّ وَسُحْقًا، فَعَنْكَنَّ كُنْتُ أَنْاضِلُ "

17- (2969) Bize Ebû Bekir b. Nadr b. Ebi'n-Nadr rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ebi'n-Nadr Hâşim b. Kâsım rivayet ettî. (Dedi ki): Bize Ukeydullah el-Eşcaî, Süfyan-i Sevri'den, o da Ubeyd el-Müktib'den, o da Fudayl'den, o da Şa'bî'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti.

(Şöyle demiş): Resûlullah'in (s.a.v.) yanında idik. Güldü. Ve:

«Niye gülüyorsunuz, biliyor musunuz?» dedi. Biz:

– Allah ve Resulü bilir, cevâbını verdik. Şöyle buyurdular: «Kulun Rabbisiyle konuşmasına gülüyorsunuz.

– Yâ Rabbi! Sen beni zulümden korumadın mı? diyecek. Teâlâ Hazretleri:

– Evet korudum, buyuracak. Kul:

– Ama ben kendime benim tarafımdan bir şâhid getirilmesinden başka bir şeye razı değilim, diyecek. Teâlâ Hazretleri de:

– Bugün sana tek şâhid olarak nefsin, çok şâhid olarak da kiram-ı kâtibin (melekleri) kâfidir. Buyuracak ve ağzına mühür vurulacaktır. Müteâkiben uzuvlarına, konuş, denilecek. Onlar da bunun amellerini söyleyecektir. Sonra konuşmak hususunda serbest bırakılacak ve:

– Sizler uzak olun, ırak olun! Ben ancak sizin için mücâdele ediyordum diyecektir.»

18 - (1055) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتًا»

18- (1055) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muhammed b. Fudayl, o da Umara b. Ka'kâ'dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Allahım! Âl-i Muhammed'in rızkını yetecek kadar ver!» diye duâ ettiler.

19 - (1055) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَمْرُو النَّاقِدُ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتًا»، وَفِي رِوَايَةِ عَمْرٍو: «اللَّهُمَّ ارْزُقْ»،

19- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Amr en-Nâkîd, Züheyr b. Harb ve Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Veki' rivayet etti. (Dedi ki): Bize A'meş, Umara b. Ka'kâ'dan, o Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Allahım! Âl-i Muhammed'in rızkını yetecek kadar ver!» diye dua ettiler.

Amr'ın rivayetinde: «Allahım! Rızık ver!» denilmiştir.

19 - وَحَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ، ذَكَرَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَقَالَ: «كَفَافًا»

(...) Bize bu hadîsi Ebû Saîd el-Eşecc de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Usâme rivayet etti. (Dedi ki) ; Ben A'meş'i, Umara b. Ka'kâ'dan bu isnadla rivayet ederken dinledim. O: «Kût» yerine «kefâf» demiştir.

20 - (2970) حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ - قَالَ إِسْحَاقُ: أَخْبَرَنَا،

وَقَالَ زُهَيْرٌ: حَدَّثَنَا - جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ، مِنْ طَعَامٍ بَرٍّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تَبَاعًا، حَتَّى قُبِضَ»

20- (2970) Bize Züheyr b. Harb ile İshak b. İbrahim de rivayet ettiler. (İshak: Ahberanâ; Züheyr ise: Haddesenâ tâbirini kullandı, Dedi ki): Bize Cerir, Mansûr'dan, o da İbrahim'den, o da Esved'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Âl-i Muhammed (s.a.v.) kendisi Medine'ye gelemeden vefatına kadar, üç gece arka arkaya buğday yemeğinden doya doya yememişlerdir.»

21 - (2970) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو كُرَيْبٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ - قَالَ إِسْحَاقُ: أَخْبَرَنَا، وَقَالَ الْأَخْرَانِ: حَدَّثَنَا - أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا شَبِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ تَبَاعًا مِنْ خُبْزِ بَرٍّ، حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ»

21- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Şeyhe ile Ebû Küreyb ve İshak b. İbrahim rivayet ettiler. (İshak: Ahberanâ; ötekiler: Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. Dediler ki): Bize Ebû Muâviye, A'meş'den, o da İbrahim'den, o da Esved'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Resûlullah (s.a.v.) göçüp gidinceye kadar üç gün arka arkaya buğday ekmeğinden doya doya yememiştir.»

22 - (2970) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ، يُحَدِّثُ عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: «مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْ خُبْزِ شَعِيرٍ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

22- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Şu'be, Ebû İshak'dan rivayet etti. (Demiş ki): Ben Abdurrahman b. Yezid'i, Esved'den, o da Âişe'den naklen rivayet ederken dinledim ki, Âişe şöyle demiş:

«Âl-i Muhammed (s.a.v.) tâ Resûlullah'ın (s.a.v.) ruhu kabzedilinceye kadar, iki gün arka arkaya arpa ekmeğinden doya doya yememiştir.»

23 - (2970) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا شَبِعَ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْ خُبْزٍ بَرٍّ فَوْقَ ثَلَاثٍ»

23- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etli. (Dedi ki): Bize Veki', Süfyan'dan, o da Abdurrahman b. Abis'ten, o da babasından, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Âl-i Muhammed (s.a.v.) üç geceden Fazla buğday ekmeğinden doya doya yememişlerdir.»

24 - (2970) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: «مَا شَبِعَ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْ خُبْزِ الْبَرِّ ثَلَاثًا حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ»

24- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebû Şeyhe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hafs b. Gıyâs, Hişam b. Urve'den, o da babasından naklen rivayet etti. (Demiş ki): Âişe şunu söyledi:

«Âl-i Muhammed (s.a.v.) kendisi göçüp gidinceye kadar, üç gece buğday ekmeğinden doya doya yememiştir.»

25 - (2971) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا شَبِعَ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَوْمَيْنِ مِنْ خُبْزِ بَرٍّ إِلَّا وَاحِدُهُمَا تَمْرٌ»

25- (2971) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Veki', Mis'ar'dan, o da Hilâl b. Humejd'den, o da Urve'den, o da Aişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Âl-i Muhammed (s.a.v.) iki gün buğday ekmeğinden doya doya yememiştir. İki günün biri mutlaka kuru hurma olmuştur.»

26 - (2972) حَدَّثَنَا عَمْرُو النَّاقِدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: وَيَحْيَى بْنُ يَمَانَ، حَدَّثَنَا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «إِنْ كُنَّا آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَنَمَكْتُ شَهْرًا مَا نَسْتَوْقِدُ بِنَارٍ، إِنْ هُوَ إِلَّا التَّمْرُ وَالْمَاءُ»،

26- (2972) Bize Amr en-Nâkid rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abde b. Süleyman rivayet etti. Amr dedi ki: Bize Yahya b. Yeman da Hişam b. Urve'den, o da babasından, o da Aişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Hakîkaten biz Âl-i Muhammed (s.a.v.) (bazen) bir ay ateş yakmadan dururduk. Nafakamız ancak kuru hurma ile su idi.»

26 - وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو كُرَيْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، وَابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ: إِنْ كُنَّا لَنَمَكْتُ، وَلَمْ يَذْكُرْ آلَ مُحَمَّدٍ، وَزَادَ أَبُو كُرَيْبٍ فِي حَدِيثِهِ، عَنْ ابْنِ نُمَيْرٍ: «إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَا اللَّحِيمُ»

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Ebû Üsâme ile İbn Nümeyr, Hişam b. Urve'den bu isnadla: «Hakikaten biz dururduk...» diye rivayet ettiler. O Âl-i Muhammedi anmamıştır.

Ebû Küreyb İbn Nümeyr'den rivayet ettiği hadîsinde: «Meğer ki, bize bir parçacık et gelmiş ola...» cümlesini ziyâde etmiştir.

27 - (2973) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «تُوْفِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا فِي رَفِي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ، إِلَّا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفِي لِي، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ فَكَانَتْهُ فَفَنِي»

27- (2973) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' b. Küreyb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Üsâme, Hişam'dan, o babasından, o da Aişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Resûlullah (s.a.v.) vefat etti. Halbuki benim rafımda canlının yiyeceği bir şey yok. Yalnız bir rafımda bir parçacık arpa vardı. Ondan uzun zaman yedim. Nihayet onu ölçtüm de tükendi.»

28 - (2972) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: وَاللَّهِ يَا ابْنَ أُخْتِي إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهَلَالِ، ثُمَّ الْهَلَالِ، ثُمَّ الْهَلَالِ، ثَلَاثَةَ أَهْلَةٍ فِي شَهْرَيْنِ، وَمَا أُوقِدَ فِي أَبْيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَارًا، قَالَ: قُلْتُ: يَا خَالَئُ فَمَا كَانَ يُعَيْشُكُمْ؟ قَالَتْ: «الْأَسْوَدَانِ التَّمْرُ وَالْمَاءُ، إِلَّا أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِيرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَكَانَتْ لَهُمْ مَنَاحٍ، فَكَانُوا يُرْسِلُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَلْبَانِهَا، فَيَسْقِيْنَاهُ»

28- (2972) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdül-Aziz b. Ebî Hazım babasından, o da Yezid b. Rûman'dan, o da Urve'den, o da Aişe'den naklen rivayet etti ki, şöyle dermiş:

«Vallahi ey kız kardeşim oğlu! Biz hilâli görüyorduk, sonra (başka) hilâli, sonra (başka) hilâli, iki ayda üç hilâl görüyorduk da, Resûlullah'ın (s.a.v.) evlerinde ateş yakılmazdı.» Urve demiş ki, ben:

– Ey teyze, o halde sizin maişetiniz neydi? diye sordum.

«– İki siyah (yâni) kuru hurma ile su! Şu kadar var ki, Resûlullah'ın (s.a.v.) ensardan bir takım komşuları vardı. Onların da sağmalları vardı. Resûlullah'a {s.a.v.) sütlerinden gönderirler; o da bize içirirdi.» dedi.

29 - (2974) حَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ أَحْمَدُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسَيْطٍ، ح وَحَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنِ ابْنِ قُسَيْطٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: «لَقَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا شَبَعَ مِنْ خُبْرٍ، وَزَيْتٍ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ»

29- (2974) Bana Ebu't-Tâhir Ahmed rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki): Bana Ebû Sahr, Yezid b. Abdullah b. Kusayt'dan naklen haber verdi. H.

Bana Harun b. Saîd de rivayet etti, (Dedi ki): Bize İbn Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ebû Sahr, İbn Kusayt'dan, o da Urve b. Zübeyr'den, o da Peygamber'in (s.a.v.) zevcesi Aişe'den, naklen haber verdi. (Şöyle demiş):

«Gerçekten Resûlullah (s.a.v.) bir günde iki defa doya doya ekmek ve zeytinyağı yemeden vefat etti.

30 - (2975) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَكِّيِّ الْعَطَّارُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ، ح وَحَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنِي مَنْصُورُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَجَبِيُّ، عَنْ أُمِّهِ صَفِيَّةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " تُوْفِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حِينَ شَبِعَ النَّاسُ مِنَ الْأَسْوَدَيْنِ: التَّمْرِ وَالْمَاءِ "

30- (2955) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Dâvud b. Abdurrahman el-Mekkî el-Attâr, Mansûr'dan, o da annesinden, o da Âişe'den naklen haber verdi. H.

Bize Saîd b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Davud b, Abdurrahman el-Attâr rivayet etti. (Dedi ki): Bana Mansûr b. Abdurrahman el-Hacebî, annesi Safiyye'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Resûlullah (s.a.v.) insanlar iki siyaha (yâni) kuru hurma ile suya doydularını vakit vefat etti.»

31 - (2975) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: " تُوْفِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ شَبِعْنَا مِنَ الْأَسْوَدَيْنِ: الْمَاءِ وَالتَّمْرِ "

31- (...) Bana Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdurrahman, Süfyan'dan, o da Mansûr b. Safiyye'den, o da annesinden, o da Âişe'den naklen rivayet etti (Şöyle demiş):

«Resûlullah (s.a.v.), vefat etti. Biz iki siyaha (yâni) su ile kuru hurmaya doymuştuk.»

4. HAFTA

ÜNİTE IV: MÜSLİM VE SAHİHİ

KONULAR:

- I. «Kendilerine Zulmedenlerin Meskenlerine Girmeyin, Ağlayarak Girerseniz O Başka!» Hadisi Babı
- II. Dul Kadına Yoksul ve Yetime İyilik Babı
- III. Mescid Yapmanın Fazileti Babı
- IV. Yoksullara Sadaka Vermek Babı
- V. Ameline Allah'dan Başkasını Ortak Eden Kimse Babı (Bir Nüshada Riyanın Haram Kılınması Babı Denilmiştir)

31 - وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا الْأَشْجَعِيُّ، ح وَحَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، كِلَاهُمَا عَنْ سُفْيَانَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِهِمَا عَنْ سُفْيَانَ: «وَمَا شَبَعْنَا مِنَ الْأَسْوَدِينَ»

(...) Bize bu hadîsi Ebû Küreyb de rivayet etti, (Dedi ki): Bize Eşcaî rivayet etti. H.

Bize Nasr b. Alî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Ahmed rivayet etti. Her iki râvi Süfyan'dan bu isnadla rivayet etmişlerdir. Şu kadar var ki, bunların Süfyan'dan rivayet ettikleri hadisinde:

«Biz, iki siyahdan doya doya yememiştik.» cümlesi vardır.

32 - (2976) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، وَابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَا: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ يَعْنِيانِ الْفَزَارِيَّ، عَنْ يَزِيدَ وَهُوَ ابْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ - وَقَالَ ابْنُ عَبَّادٍ: وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ - «مَا أَشْبَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَهْلَهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ تَبَاعًا، مِنْ خُبْزِ حِنْطَةٍ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا»

32- (2976) Bize Muhammed b. Abbâd ile İbn Ebî Ömer rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Mervan (yâni; el-Fezârî) Yezid'den (bu zât İbn Keysan'dır), o da Ebû Hâzim'den, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

«Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, (İbn Abbâd Ebû Hureyre'nin nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, demiştir.) Resûlullah (s.a.v.) dünyadan ayrılıncaya kadar ailesini üç gün arka arkaya buğday ekmeğiyle doyurmamıştır.»

33 - (2976) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ، قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُشِيرُ بِإِصْبَعِهِ مِرَارًا، يَقُولُ: وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ مَا شَبَعَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلَهُ، ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ تَبَاعًا مِنْ خُبْزِ حِنْطَةٍ، حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا "

33- (...) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya b. Saîd,

Yezid b. Keysan'dan rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ebû Hâzim rivayet etti. (Dedi ki): Ben Ebû Hureyre'yi parmağıyla tekrar tekrar işaret ederek:

«Ebû Hureyre'nin nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim kî, Nebiyyullah (s.a.v.) dünyadan ayrılıncaya kadar kendisi ve ailesi bir bir arkasına üç gün buğday ekmeği yememişlerdir.»

34 - (2977) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سِمَاكِ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: أَلَسْتُمْ فِي طَعَامٍ وَشَرَابٍ مَا شِئْتُمْ؟ «لَقَدْ رَأَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقْلِ، مَا يَمَلَأُ بِهِ بَطْنَهُ» وَقُتَيْبَةُ لَمْ يَذْكُرْ: بِهِ،

34- (2977) Bize Kuteybe b. Saîd ile Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet ettiler. (Dediler ki); Bize Ebu'l-Ahvas, Simâk'den rivayet etti. (Demiş ki): Ben Nu'man b. Beşîr'i şunu söylerken işittim:

«Siz dilediğiniz müddetçe yiyecek ve içecek içinde değil misiniz? Gerçekten ben Peygamberimiz'i (s.a.v.) karnını doyuracak kadar kötü hurma bulamadığımı gördüm.» derken işittim.

Kuteybe «bihî» kelimesini anmamıştır.

35 - (2977) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا الْمَلَائِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، كِلَاهُمَا عَنْ سِمَاكِ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، نَحْوَهُ. وَزَادَ فِي حَدِيثِ زُهَيْرٍ: وَمَا تَرْضَوْنَ دُونَ أَلْوَانِ التَّمْرِ وَالزُّبْدِ.

35- (...) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etli, (Dedi ki): Bize Yahya b. Âdem rivayet etti. (Dedi ki): Bize Züheyr rivayet etti. H.

Bize İshak b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mülâî haber verdi. (Dedi ki): Bize İsrail rivayet etti. Her iki râvi Simâk'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir. Züheyr'in hadîsinde:

«Ama siz kuru hurma ile kaymağın çeşitlerinden başkasına razı olmuyorsunuz.» ziyâdesi vardır.

36 - (2978) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَابْنُ بَشَّارٍ - وَاللَّفْظُ لِابْنِ الْمُثَنَّى - قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّعْمَانَ، يَخْطُبُ قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ مَا أَصَابَ النَّاسُ مِنَ الدُّنْيَا، فَقَالَ: «لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَظَلُّ الْيَوْمَ يَلْتَوِي، مَا يَجِدُ دَقْلًا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنَهُ»

36- (2978) Bize Muhammed b. Müsennâ ile İbn Beşşâr rivayet ettiler. Lafız İbn Müsennâ'nındır. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Şu'be, Simâk b. Harb'den rivayet etti. (Demiş ki): Nu'man'ı hutbe okurken dinledim. Şunu söyledi. Ömer insanların dünyadan nelere isabet ettiklerini andı da, şöyle dedi:

«Gerçekken ben Resûlullah'ı (s.a.v.) bütün gün kıvranıyor, karnını doyuracak kötü hurma bulamıyorken gördüm.»

37 - (2979) حَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ سَرْحٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِيٍّ، سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: أَلَسْنَا مِنْ فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ؟ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ: «أَلَاكَ امْرَأَةٌ تَأْوِي إِلَيْهَا؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «أَلَاكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَأَنْتَ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ»، قَالَ: فَإِنَّ لِي خَادِمًا، قَالَ: «فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ»،

37- (2979) Bana Ebu't-Tâhir Ahmed b. Amr b. Serh rivayet etti. (Dedi ki): Bize İbn Vehb haber verdi. (Dedi ki): Bana Ebû Hani haber verdi, o da Ebû Abdirrahman el-Hubuliyy'i şöyle derken işitmiş. Ben Abdullah b. Amr b. Âs'dan dinledim. Ondan bir adam dilenmiş, muhacirlerin fakirlerinden değil miyiz? demiş. Bunun üzerine Abdullah ona

- Senin kendisine sığınacak karın var mı? diye sordu. Adam:
- Evet! cevâbını verdi.
- Oturacak evin var mı? dedi. (Yine):
- Evet! cevâbını verdi. Abdullah:
- Öyle ise sen zenginlerdensin, dedi. Adam:

– Benim bir hizmetçim de var! dedi. Abdullah: O halde sen kırallardansın, dedi.

37 - قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَجَاءَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، وَأَنَا عِنْدَهُ، فَقَالُوا: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّا، وَاللَّهِ مَا نَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ، لَا نَفَقَةَ، وَلَا دَابَّةً، وَلَا مَتَاعٍ، فَقَالَ لَهُمْ: مَا شِئْتُمْ، إِنْ شِئْتُمْ رَجَعْتُمْ إِلَيْنَا فَأَعْطَيْنَاكُمْ مَا يَسَّرَ اللَّهُ لَكُمْ، وَإِنْ شِئْتُمْ ذَكَّرْنَا أَمْرَكُمْ لِلسُّلْطَانِ، وَإِنْ شِئْتُمْ صَبِرْتُمْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «إِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ يَسْبِقُونَ الْأَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى الْجَنَّةِ، بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا» قَالُوا: فَإِنَّا نَصْبِرُ، لَا نَسْأَلُ شَيْئًا

(...) Ebû Abdurrahman dedi ki: Ben yanında bulunduğum halde Abdullah b. Amr b. Âs'a üç kişi geldiler. Ve:

– Yâ Ebâ Muhammed! Vallahi biz hiç bir şeye kâdir değiliz. Ne nafakaya, ne hayvana, ne de eşyaya! dediler. Abdullah onlara:

– Ne istiyorsunuz? İsterseniz bize müracaat edersiniz. Biz de size Allah'ın işinizi kolaylaştıracağı şeyleri veririz. İsterseniz hâlinizi Sultana anlatırız. Dilerseniz sabredersiniz. Çünkü ben Resûlullah'ı (s.a.v.):

«Şüphesiz ki, muhacirlerin fakirleri kıyamet gününde cennete zenginlerden kırk yıl önce gireceklerdir.» buyururken işittim, dedi. Üç zât:

– Öyleyse sabrederiz; hiç bir şey istemeyiz, dediler.

1- «Kendilerine Zulmedenlerin Meskenlerine Girmeyin, Ağlayarak Girerseniz O Başka!» Hadisi Babı

1 - بَابُ لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِينَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ، إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ

38 - (2980) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، جَمِيعًا عَنْ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِ الْحَجْرِ: «لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ الْمُعَذِّبِينَ، إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ،

فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ، أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَهُمْ»

38- (2980) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe b. Saîd ve Ali b. Hucr, toptan İsmail'den rivayet ettiler. İbn Eyyub (Dedi ki): Bize İsmail b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bana Abdullah b. Dinar haber verdi. Ki, Abdullah b. Ömer'i şöyle derken işitmiş. Resûlullah (s.a.v.) Hıcrılılar hakkında;

«Şu azab gören kavmin üzerine girmeyin. Ancak ağlayarak girerseniz o başka! Eğer ağlar halde değilseniz, onların basına gelen sizin başınıza da gelmemesi için yanlarına girmeyin!» buyurdular.

39 - (2980) حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، وَهُوَ يَذْكُرُ الْحَجْرَ، مَسَاكِينَ ثُمُودَ، قَالَ سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، قَالَ: مَرَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْحَجْرِ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِينَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ، إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ حَذْرًا، أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَهُمْ» ثُمَّ زَجَرَ فَأَسْرَعَ حَتَّى خَلَفَهَا

39- (...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize İbn Vehb haber verdi. (Dedi ki): Bana Yûnus, İbn Şihab'dan naklen haber verdi. Kendisi Hicr'i (yâni) Semûd kavminin meskenlerini anlatıyormuş. Salim b. Abdullah demiş ki: Gerçekten Abdullah b. Ömer şunları söyledi: Resûlullah (s.a.v.) ile birlikte Hıcra uğradık. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) bize:

«Kendilerine zulmedenlerin başına gelenler, sizin başınıza da gelmesinden korunmak için onların meskenlerine girmeyin! Ancak ağlayarak girerseniz o başka!» buyurdu. Sonra hayvanını sürdü ve sür'atle giderek o yeri arkasında bıraktı.

40 - (2981) حَدَّثَنِي الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ النَّاسَ نَزَلُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْحَجْرِ - أَرْضِ ثُمُودَ - فَاسْتَقَوْا مِنْ آبَارِهَا، وَعَجَنُوا بِهِيَ الْعَجِينَ «فَأَمَرَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَهْرِيقُوا مَا اسْتَقَوْا، وَيَعْلِفُوا الْإِبِلَ الْعَجِينَ، وَأَمَرَهُمْ أَنْ يَسْتَقُوا مِنَ الْبَيْرِ الَّتِي كَانَتْ تَرُدُّهَا

النَّاقَةُ»،

40- (2981) Bana Hakem b. Musa Ebû Salih rivayet etti. (Dedi ki): Bize Şuayb b. İshak rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ubeydullah, Nâfi'den naklen haber verdi. Ona da Abdullah b. Ömer haber vermiş ki: Cemaat Resûlullah (s.a.v.) ile birlikte Hıca (yâni; Semûd) kavminin toprağına inmişler de, oranın kuyularından su çekmişler. Ve o su ile hamur karmışlar. Derken Resûlullah (s.a.v.) çektikleri suyu dökmelerini, hamuru da develere yem yapmalarını emir buyurmuş. Onlara dişi devenin gittiği kuyudan su çekmelerini emretmiş.

40 - وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيِّ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: «فَاسْتَقَوْا مِنْ بِنَارِهَا وَاعْتَجَنُوا بِهِ»

(...) Bize İshak b. Musa el-Ensârî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Enes b. İyâz rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ubeydullah bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti. Şu kadar var ki o: «Kuyularından su çektiler de onunla hamur kardılar.» demiştir.

2 — Dul Kadına Yoksul ve Yetime İyilik Babı

2 - بَابُ الْإِحْسَانِ إِلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمَسْكِينِ وَالْيَتِيمِ

41 - (2982) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْبٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْعَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمَسْكِينِ، كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَأَحْسِبُهُ قَالَ - وَكَالْقَائِمِ لَا يَفْتُرُ، وَكَالصَّائِمِ لَا يَفْطُرُ»

41 — (2982) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mâlik, Sevr b. Zeyd'den, o da Ebu'l-Gays'dan, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den (s.a.v.) naklen rivayet etti. (Şöyle buyurmuşlar):

«Dul ve yoksul için çalışan kimse, Allah yolunda cihad eden gibidir. — Zannederim şöyle de buyurdu— Ve fütur getirmeden namaz kılan, bırakmadan oruç tutan gibidir.»

42 - (2983) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ

ثَوْرِ بْنِ زَيْدِ الدِّيَلِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَيْثِ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لغيرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ» وَأَشَارَ مَالِكٌ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوَسْطَى

42- (2983) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize İshak b. İsa rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mâlik, Sevr b. Zeyd ed-Dîlî'den rivayet etti, (Demiş ki): Ben Ebu'l-Gays'i, Ebû Hureyre'den naklen rivayet ederken dinledim. (Dedi ki): Resûlullah (s.a.v.):

«Kendinin veya başkasının olsun yetime bakan kimse ile ben, cennette şunlar gibiyiz.» buyurdular. Ve Mâlik şehâdet parmağı ile orta parmağa işaret etmiştir.

3 — Mescid Yapmanın Fazileti Babı

3 - بَابُ فَضْلِ بِنَاءِ الْمَسَاجِدِ

43 - (533) حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سَعِيدِ الْأَيْلِيِّ، وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو وَهُوَ ابْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ بُكَيْرًا، حَدَّثَهُ، أَنَّ عَاصِمَ بْنَ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ الْخَوْلَانِيَّ، يَذْكُرُ أَنَّهُ سَمِعَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّكُمْ قَدْ أَكْثَرْتُمْ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " مَنْ بَنَى مَسْجِدًا - قَالَ بُكَيْرٌ: حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ - يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ " وَفِي رِوَايَةِ هَارُونَ: «بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ»

43- (533) Bana Harun b. Saîd el-Eylî ile Ahmed b. İsa rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize İbn Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Amr (Bu zât İbn Hâris'dir) haber verdi. Ona da Bükeyr rivayet etmiş, ona da Âsım b. Ömer b. Katâde rivayet etmiş ki, kendisi Ubeydullah el-Havlânî'yi rivayet ederken dinlemiş. Ubeydullah Osman b. Affân'ı Resûlullah'ın (s.a.v.) mescidini yaptığında halkın onun hakkında dedikodu yaptıkları sırada dinlemiş. Osman şöyle demiş: Siz gerçekten çok konuştunuz. Halbuki ben Resûlullah'ı (s.a.v.):

«Her kim bir mescid bina ederse – Bükeyr demiş ki: Zannederim onunla Allah'ın rızâsını talep ederek dedi— Allah ona cennette bu mescidin mislini bina eder.» buyururken işittim.

Harun'un rivayetinde:

«Allah ona cennette bir ev bina eder.» cümlesi vardır.

44 - (533) حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، كِلَاهُمَا عَنِ الضَّحَّاكِ، قَالَ: ابْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، أَنَّ عُمَانَ بْنَ عَفَّانَ، أَرَادَ بِنَاءَ الْمَسْجِدِ، فَكَرِهَ النَّاسُ ذَلِكَ، وَأَحْبَبُوا أَنْ يَدَعَهُ عَلَى هَيْئَتِهِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِثْلَهُ»،

44- (...) Bize Züheyir b. Harb ile Muhammed b. Müsennâ ikisi birden Dahhâk'den rivayet ettiler, İbn Müsennâ dedi ki: Bize Dahhâk b. Mahled rivayet etti, (Dedi ki): Bize Abdulhamîd b. Ca'fer haber verdi. (Dedi ki): Bana babam, Mahmud b. Lebid'den rivayet etti ki, Osman b. Affan mescidi bina etmek istemiş de, halk bunu hoş görmemiş, onu olduğu gibi bırakmasını istemişler. Bunun üzerine Osman: Ben Resûlullah'ı (s.a.v.):

«Her kim Allah için bir mescid bina ederse, Allah ona cennette bu mescidin mislini bina eder.» buyururken işittim, demiş.

44 - وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ، وَعَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الصَّبَّاحِ، كِلَاهُمَا عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِهِمَا: «بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ»

(...) Bize bu hadîsi İshak b. İbrahim el-Hanzalî de rivayet etti. (Dedi ki); Bize Ebû Bekr el-Hafî ile Abdu'l-Melik b. Sabbâh ikisi birden Abdu'l-Hamîd b. Ca'fer'den bu isnadla rivayet ettiler. Yalnız onların hadîsinde:

«Allah ona cennette bir ev bina eder.» cümlesi vardır.

4- Yoksullara Sadaka Vermek Babı

4 - بَابُ الصَّدَقَةِ فِي الْمَسَاكِينِ

45 - (2984) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ - وَاللَّفْظُ لِأَبِي بَكْرٍ - قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرِ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " بَيْنَا رَجُلٌ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابُ، فَأَفْرَعُ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرَجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشَّرَاجِ قَدْ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ، فَتَتَبَعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: فُلَانٌ - لِإِسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ - فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ لِمَ تَسْأَلُنِي عَنِ اسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَاؤُهُ يَقُولُ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ، لِاسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا؟ قَالَ: أَمَا إِذْ قُلْتَ هَذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ، وَأَأْكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثًا، وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ "

45- (2984) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Zühayr b. Harb rivayet ettiler. Lafız Ebû Bekr'indir. (Dediler ki): Bize Yezid b. Harun rivayet etti. (Dedi ki): Bize. Abdül-Aziz b. Ebî Seleme, Vehb b. Keysan'dan, o da Ubeyd b. Ümeyr el-Leysi'den, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den (s.a.v.) naklen rivayet etti. Şöyle buyurmuşlar:

«Bir adam sahra bir yerde iken bulut içinde: Filânın bahçesini sula! diye bir ses işitmiş. Derken o bulut giderek suyunu bir taşlığa boşaltmış. Bir de ne görsün, o sel yollarından biri bu suyun hepsini almış. Adam suyu takib etmiş. Bakmış ki, bir adam kalkmış, bahçesinde suyu bel küreğiyle çeviriyor. Ona:

- Ey Allah'ın kulu, senin adın nedir? diye sormuş. O da:
- Filândır, diyerek bulut içinden işittiği ismi söylemiş. O da buna:
- Ey Allah'ın kulu, benim adımla niçin soruyorsun? demiş. Beriki:
- Ben şu suyu indiren bulutta bir ses işittim: Filânın bahçesini sula! diye senin

ismini söylüyordu. Bu bahçe hususunda ne yapıyorsun? demiş. Bahçe sahibi:

– Madem ki böyle diyorsun (söyleyeyim). Ben bu bahçeden çıkana bakar da onun üçte birini tasadduk eder, üçte birini çoluk çocuğumla kendim yerim, üçte birini de bahçeye iade ederim, demiş.»

45 - وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّبِيِّ، أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ كَيْسَانَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: «وَأَجْعَلُ ثُلُثَهُ فِي الْمَسَاكِينِ وَالسَّائِلِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ»

(...) Bize bu hadîsi Ahmed b. Abde ed-Dabbî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Dâvud haber verdi. (Dedi ki): Bize Abdü'l-Aziz b. Ebî Seleme rivayet etti. (Dedi ki): Bize Vehb b. Keysan bu isnadla rivayet etti. Yalnız o:

«Üçte birini de yoksullara, dilencilere ve yolcuya ayırırım, demiştir.

5- Ameline Allah'dan Başkasını Ortak Eden Kimse Babı (Bir Nüşada Riyanın Haram Kılınması Babı Denilmiştir)

5 - بَابُ مَنْ أَشْرَكَ فِي عَمَلِهِ غَيْرَ اللَّهِ

46 - (2985) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنِ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشِّرْكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمَلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، تَرَكَتُهُ وَشِرْكُهُ "

46- (2985) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize İsmail b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ravh b. Kâsım, Alâ b. Abdirrahman b. Ya'kub'dan, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den naklen haber verdi. (Demiş ki): Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular:

«Allah Tebâreke ve Teâlâ: Ben ortakların şirkten en ganisiyim. Her kim bir amel işler, onda benimle birlikte başkasını ortak eylerse, onu şirkiyle başbaşa bırakırım, buyurdu.»

47 - (2986) حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ إِسْمَاعِيلِ بْنِ

سَمِعَ، عَنْ مُسْلِمِ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَمِعَ سَمَعَ اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ رَأَى رَأَى اللَّهُ بِهِ»

47- (2986) Bize Ömer b. Hafs b. Gıyâs rivayet etti. (Dedi ki): Bana babam, İsmail b. Sümeý'den, o da Müslim el-Batîn'den, o da Saîd b. Cübeyr'den, o da İbn Abbâs'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Her kim amelini işittirirse; Allah onu işittirir. Ve her kim riyâ yaparsa, Allah onun iç yüzünü meydana çıkarır.» buyurdular.

48 - (2987) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدَبًا الْعَلَقِيَّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُسْمَعُ يُسْمَعِ اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللَّهُ بِهِ»،

48- (2987) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Veki', Süfyan'dan, o da Seleme b. Küheyl'den naklen rivayet etti. (Demiş ki): Ben Cüdeb el-Alakî'den dinledim. (Dedi ki): Resûlullah (s.a.v.):

«Her kim (yaptığını) işittirirse, Allah o kimseyi işittirir. Ve her kim riya yaparsa, Allah da onun içyüzünü meydana çıkarır.» buyurdular.

48 - وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْمَلَائِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَزَادَ وَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا غَيْرَهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

(...) Bize İshak b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mülâî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyan bu isnadla rivayet etti ve: «Ondan başka hiç bir kimseyi Resûlullah (s.a.v.) buyurdu derken, işitmedim...» cümlesini ziyâde etti.

48 - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الْأَشْعَثِيُّ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ حَرْبٍ - قَالَ سَعِيدٌ: أَظُنُّهُ قَالَ: ابْنُ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي مُوسَى - قَالَ: سَمِعْتُ سَلَمَةَ بْنَ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدَبًا - وَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَهُ - يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: بِمِثْلِ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ،

(...) Bize Saîd b. Amr el-Eş'asî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyan, Velid b.

Harb'dan naklen haber verdi. (Sâid dedi ki: Zannederim İbn Haris b. Ebî Musa dedi.)
Demiş ki: Ben Seleme b. Küheyl'den dinledim. (Dedi ki): Ben Cündeb'den dinledim.
(Ondan başka hiç bir kimseyi Resûlullah'den (s.a.v.) dinledim derken işitmedim.)
Ben (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim diyordu.

Râvi Sevr'in hadîsi gibi rivayet etmiştir.

5. HAFTA

ÜNİTE V: MÜSLİM VE SAHİH'İ

KONULAR:

- I. Bir Söz Konuşarak Onun Sebebiyle Cehenneme Düşmek Babı
- II. İyiliği Emredip Kendisi Yapmayanın, Kötülükten Nehyehip Kendisi Yapanın Azabı Babı
- III. İnsanın Kendi Perdesini Yırtmaktan Nehyolunması Babı
- IV. Aksırana Teşmit, Esnemenin Keraheti Babı
- V. Çeşitli Hadisler Hakkında Bir Bab
- VI. Fare ve Onun Şekil Değiştirmiş Olması Hakkında Bir Bab
- VII “Mü'min Bir Delikten İki Defa Isırılmaz” Hadisi Babı

48 - وَحَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الصَّدُوقُ الْأَمِينُ الْوَلِيدُ بْنُ حَرْبٍ
بِهَذَا الْإِسْنَادِ

(...) Bize bu hadîsi İbn Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyan rivayet etti. (Dedi ki): Bize doğru söyleyen, güvenilir olan Velid b. Harb bu isnadla rivayette bulundu.

6- Bir Söz Konuşarak Onun Sebebiyle Cehenneme Düşmek Babı

6 - بَابُ التَّكَلُّمِ بِالْكَلِمَةِ يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ

49 - (2988) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا بَكْرٌ يَعْنِي ابْنَ مُضَرَ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ،
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ، يَنْزِلُ بِهَا فِي النَّارِ أَبْعَدَ مَا
بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ»

49- (2988) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Bekr (yâni; İbn Mudar) İbn Hâd'dan, o da Muhammed b. İbrahim'den, o da İsa b. Talha'dan, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah'ı (s.a.v.) şöyle buyururken işitmiş:

«Şüphesiz kul bir söz söyler, onun sebebiyle cehenneme, doğuyla batı arasından daha uzağa iner.»

50 - (2988) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ،
عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ،
أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ، مَا يَتَبَيَّنُ مَا
فِيهَا، يَهْوِي بِهَا فِي النَّارِ، أَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ»

50- (...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Ebî Ömer el-Mekkî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdu'l-Aziz ed-Derâverdî, Yezid b. Hâd'dan, o da Muhammed b. İbrahim'den, o da İsa b. Talha'dan, o da Ehû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (s.a.v.):

«Şüphesiz kul mânâsını düşünmeden bir söz söyler. Onun sebebiyle

cehenneme, doğu ile batı arasından daha uzağa düşer.» buyurmuşlar.

7- İyiliği Emredip Kendisi Yapmayanın, Kötülükten Nehyehip Kendisi Yapanın Azabı Babı

7 - بَابُ عُقُوبَةِ مَنْ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا يَفْعَلُهُ، وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَيَفْعَلُهُ

51 - (2989) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَأَبُو كُرَيْبٍ - وَاللَّفْظُ لِأَبِي كُرَيْبٍ - قَالَ يَحْيَى وَإِسْحَاقُ: أَخْبَرَنَا، وَقَالَ الْآخَرُونَ: حَدَّثَنَا - أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قِيلَ لَهُ: أَلَا تَدْخُلُ عَلَى عُثْمَانَ فَتُكَلِّمُهُ؟ فَقَالَ: أَتَرُونَ أَنِّي لَا أَكَلِمَهُ إِلَّا أَسْمِعُكُمْ؟ وَاللَّهِ لَقَدْ كَلَّمْتُهُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ، مَا دُونَ أَنْ أَفْتَحَ أَمْرًا لَا أَحِبُّ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ فَتَحَهُ، وَلَا أَقُولُ لِأَحَدٍ، يَكُونُ عَلَيَّ أَمِيرًا: إِنَّهُ خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُلْقَى فِي النَّارِ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ، فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى، فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ، فَيَقُولُونَ: يَا فَلَانُ مَا لَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَيَقُولُ: بَلَى، قَدْ كُنْتُ أَمْرًا بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيَهُ، وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيَهُ "،

51- (2989) Bize Yahya b. Yahya ile Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr, İshak b. İbrahim ve Ebû Küreyb rivayet ettiler, lafız Ebû Küreyb'indir. (Yahya ile İshak: Ahberanâ; Ötekiler: Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. Dediler ki): Bize Ebû Muâviye rivayet etti. (Dedi ki): Bize A'meş, Şakik'den, o da Üsâme b. Zeyd'den naklen rivayet etti. (Demiş ki): Bana: Osman'ın yanına girsen de, onunla konuşsana! dediler. Ben de: Siz zannediyor musunuz ki, ben onunla yalnız size işittirdiklerimi konuşuyorum. Vallahi onunla ikimiz arasında ilk defa ben açmış olmayı istemediğim bir şey açmaksızın konuşmuşumdur. Ben Resûlullah'ı (s.a.v.):

«Kıyâmet gününde bir adam getirilerek cehenneme atılacak ve karnının

bağırsakları çıkacak. Onları eşeğin değirmen taşını döndürdüğü gibi döndürecek. Derken yanına cehennemlikler toplanacak ve: Ey fülân, sana ne oldu? Sen iyiliği emir, kötülüğü men etmez miydin? diyecekler. O da: Evet! iyiliği emrederdim. Ama yapmazdım. Kötülükten nehyederdim. Ama yapardım, diyecektir.» buyururken işittikten sonra, bana âmir olacak hiç bir kimse için, bu insanların en hayırlısıdır, demiyorum.

51 - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَدْخُلَ عَلَى عُثْمَانَ فَتُكَلِّمَهُ فِيمَا يَصْنَعُ؟ وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ

(...) Bize Osman b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerir, A'meş'den, o da Ebû Vâil'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Üsâme b. Zeyd'in yanında idik. Bir adam: Osman'ın yanına girip onunla yaptığı şeyler hususunda konuşmaktan seni ne men'ediyor? dedi.

Ve râvi hadîsi yukarıdaki gibi nakletmiştir.

8- İnsanın Kendi Perdesini Yırtmaktan Nehyolunması Babı

8 - بَابُ النَّهْيِ عَنِ هَتِّكِ الْإِنْسَانِ سِتْرَ نَفْسِهِ

52 - (2990) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ - قَالَ عَبْدُ: حَدَّثَنِي، وَقَالَ الْأَخْرَانِ: حَدَّثَنَا - يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: قَالَ سَالِمٌ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " كُلُّ أُمَّتِي مُعَافَاةٌ، إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْأَجْهَارِ أَنْ يَعْمَلَ الْعَبْدُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحُ قَدْ سَتَرَهُ رَبُّهُ، فَيَقُولُ: يَا فُلَانُ قَدْ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، فَيَبِيتُ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ " قَالَ زُهَيْرٌ: «وَأَنَّ مِنَ الْهَجَارِ»

52- (2990) Bana Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Hatim ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler. (Abd "bana anlattı", ötekiler "bize anlattı" tâbirlerini kullandılar.

Dediler ki): Bize Ya'kub b. İbrahim rivayet etti. (Demiş ki): Salim şunu söyledi. Ben Ebû Hureyre'yi şöyle derken işittim. Ben Resûlullah'ı (s.a.v.):

«Ümmetimin hepsi affedilmiştir. Yalnız açıktan açığa günah işleyenler müstesna! Açık günahlardan biri de kulun geceleyin bir amel işlemesi, sonra Allah onu örtbas ettiği halde sabahlamasıdır. Fakat kul: Ey filân! Ben dün şöyle şöyle yaptım, der. Halbuki kendisi Allah onu örtbas ettiği halde gecelemiştir. İşte Rabbi örtbas ettiği halde geceler, sabahladığı vakit Allah'ın örtbas ettiğini meydana çıkarır.» buyururken işittim.

Züheyr «وَإِنَّ مِنَ الْجَارِ» "muhakkak ki hıcar'dandır" demiştir.

9- Aksırana Teşmit, Esnemenin Keraheti Babı

9 - بَابُ تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَكَرَاهَةِ التَّنَّوُبِ

53 - (2991) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا حَفْصٌ وَهُوَ ابْنُ غِيَاثٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: عَطَسَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ، فَشَمَّتْ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ: عَطَسَ فُلَانٌ فَشَمَّتَهُ، وَعَطَسْتُ أَنَا فَلَمْ تُشَمِّتْنِي، قَالَ: «إِنَّ هَذَا حَمْدَ اللَّهِ، وَإِنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ»،

53- (2991) Bana Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hafs (bu zât İbn Gıyas'dır), Süleyman et-Teymî'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Peygamber'in (s.a.v.) yanında iki adam aksırdılar da birine teşmit yaptı, diğerine yapmadı. Teşmit yapmadığı adam:

– Filân aksırdı ona teşmitde bulundun, ben aksırdım bana teşmit yapmadın, dedi.

«Bu Allah'a hamdetti, fakat sen Allah'a hamdetmedin!» buyurdular.

53 - وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ يَعْنِي الْأَحْمَرَ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَنَسِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ

(...) Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Hâlid yâni; el-Ahmer)

Süleyman et-Teymî'den, o da Enes'den, o da Peygamber'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

54 - (2992) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ - وَاللَّفْظُ لِرُهَيْرٍ - قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كَلَيْبٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي مُوسَى وَهُوَ فِي بَيْتِ بِنْتِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ، فَعَطَسْتُ فَلَمْ يُشَمِّتْنِي، وَعَطَسْتُ فَشَمَّتْهَا، فَرَجَعْتُ إِلَى أُمِّي فَأَخْبَرْتُهَا، فَلَمَّا جَاءَهَا قَالَتْ: عَطَسَ عِنْدَكَ ابْنِي فَلَمْ تُشَمِّتْهُ، وَعَطَسْتُ فَشَمَّتْهَا، فَقَالَ: إِنَّ ابْنَكَ عَطَسَ، فَلَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ، فَلَمْ أُشَمِّتْهُ، وَعَطَسْتُ، فَحَمَدَتِ اللَّهَ فَشَمَّتْهَا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ، فَشَمِّتُوهُ، فَإِنْ لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ، فَلَا تُشَمِّتُوهُ»

54- (2992) Bana Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr rivayet ettiler. Lâfız Züheyr'indir. (Dediler ki): Bize Kâsım b. Mâlik, Âsım b. Küleyb'den, o da Ebû Bürde'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Ebû Musa'nın yanına girdim. Kendisi Fadl b. Abbas'ın kızının evinde idi. Aksırdım, fakat bana teşmitde bulunmadı. Fadl'ın kızı aksırdı, ona teşmit yaptı. Derken anneme dönerek kendisine haber verdim. Ebû Musa annemin yanına gelince (annem ona):

– Senin yanında oğlum aksırmış, ona teşmitde bulunmamışsın. Fadl'ın kızı aksırmış, ona teşmit yapmışsın, dedi. Bunun Üzerine Ebû Mûsâ şunları söyledi:

– Gerçekten oğlun aksırdı. Ama Allah'a hamdetmedi. Ben de kendisine teşmit yapmadım. Fadl'ın kızı aksırdı, arkacığınan Allah'a hamdetti. Ben de ona teşmitte bulundum. Ben Resûlullah'ı (s.a.v.):

«Biriniz aksırdığı vakit Allah'a hamdederse, ona teşmit yapın. Allh'a hamd etmezse, ona teşmitte bulunmayın.» buyururken işittim.

55 - (2993) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، حَدَّثَنَا عِزْرَمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِيَّاسِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ، ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا عِزْرَمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي

إِيَّاسُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، أَنَّ أَبَاهُ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَعَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُ: «يَرْحَمُكَ اللَّهُ» ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الرَّجُلُ مَرْكُومٌ»

55- (2993) Bize Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Veki' rivayet etti. (Dedi ki): Bize İkrime b. Ammâr, İyâs b. Seleme b. el-Ekvâ'dan, o da babasından naklen rivayet etti. H.

Bize İshak b. İbrahim de rivayet elti. Lâfız onundur. (Dedi ki): Bize Ebu'n-Nadr Hâşim b. Kâsım rivayet etti. (Dedi ki): Bize İkrime b. Ammâr rivayet etti. (Dedi ki): Bana İyâs b. Seleme b. el-Ekva' rivayet etti, ona da babası rivayet etmiş ki, kendisi Peygamber'den (s.a.v.) dinlemiş. Bir adam onun yanında aksırmış da, ona yerhamükellah demiş. Sonra bir daha aksırmış, bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.):

«Bu adam nezledir.» buyurmuşlar.

56 - (2994) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ يَعْنُونَ ابْنَ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «التَّثَاؤُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ»

56- (2994) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe b. Saîd ve Ali b. Hucr es-Saîdî rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize İsmail (yâni; İbn Ca'fer) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (s.a.v.):

«Esnemek şeytandandır. Biriniz esnediği vakit, mümkün olduğu kadar kendini tutsun!» buyurmuşlar.

57 - (2995) حَدَّثَنِي أَبُو غَسَّانَ الْمِسْمَعِيُّ مَالِكُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يُحَدِّثُ أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ عَلَى فِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ»

57- (2995) Bana Ebû Gassan el-Mismaî Mâlik b. Abdi'l-Vâhid rivayet etti. (Dedi ki): Bize Bişr b. Mufaddal rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süheyl b. Ebî Salih rivayet etti. (Dedi ki): Ben Ebû Saîd-i Hudrî'nin bir oğlundan dinledim. (Dedi ki): Babam, babasından rivayet etti. (Demiş ki): Resûlullah (s.a.v.):

«Biriniz esnediği vakit, eliyle ağzını tutsun. Çünkü şeytan girer.» buyurdular.

58 - (2995) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَتَاءَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ»

58- (...) Bizd Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdü'l-Aziz Süheyl'den, o da Abdurrahman b. Ebî Saîd'den, o da babasından naklen rivayet etti ki, Resûlullah (s.a.v.):

«Biriniz esnediği vakit, eliyle tutsun! Çünkü şeytan girer.» buyurmuşlar.

59 - (2995) حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا تَتَاءَبَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ، فَلْيُكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ»،

59- (...) Bana Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Veki', Süfyan'dan, o da Süheyl b. Ebî Sâlih'den, o da İbn Ebî Saîd el-Hudrî'den, o da babasından naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Biriniz namazda esnediği vakit, mümkün olduğu kadar kendini tutsun. Çünkü şeytan girer.» buyurdular.

59 - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَعَنِ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بِمِثْلِ حَدِيثِ بَشْرِ وَعَبْدِ الْعَزِيزِ

(...) Bize bu hadîsi Osman b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerir,

Süheyl'den, o da babasıyla İbn Ebî Saîd'den, o da Ebû Saîd'den naklen rivayet etti. (Demiş ki): Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular...

Râvi Bişr ile Abdu'l-Aziz'in hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır.

10- Çeşitli Hadisler Hakkında Bir Bab

10 - بَابٌ فِي أَحَادِيثٍ مُتَّفَرِّقَةٍ

60 - (2996) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ - قَالَ عَبْدٌ: أَخْبَرَنَا، وَقَالَ ابْنُ رَافِعٍ: حَدَّثَنَا - عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ»

60- (2996) Bize Muhammed b. Râfi' ile Abd b. Humejd rivayet ettiler. Abd Ahberanâ dedi, İbn Râfi' ise Haddesenâ tâbirini kullandı. (Dedi ki): Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ma'mer, Zührî'den, o da Urve'den, o da Âişe'den naklen haber verdi. (Şöyle demiş): Resûlullah {s.a.v.):

«Melekler nurdan yaratıldı. Cinler dumansız/yalın alevden, ateşden yaratıldılar. Âdem ise size anlatılandan yaratıldı.» buyurdular.

11- Fare ve Onun Şekil Değiştirmiş Olması Hakkında Bir Bab

11 - بَابٌ فِي الْفَأْرِ وَأَنَّهُ مَسْحٌ

61 - (2997) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى الْعَنْزِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّزِّيُّ، جَمِيعًا عَنِ الثَّقَفِيِّ - وَاللَّفْظُ لِابْنِ الْمُثَنَّى - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فُقِدَتِ أُمَّةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، لَا يُدْرَى مَا فَعَلَتْ، وَلَا أَرَاهَا إِلَّا الْفَأْرَ، أَلَّا تَرَوْنَهَا إِذَا وُضِعَ لَهَا أَلْبَانُ الْإِبِلِ لَمْ تَشْرَبْهُ، وَإِذَا وُضِعَ لَهَا أَلْبَانُ الشَّاءِ شَرِبْتُهُ؟»، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَحَدَّثْتُ هَذَا الْحَدِيثَ كَعَبًا، فَقَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ ذَلِكَ مِرَارًا، قُلْتُ: أَأَفْرَأُ التَّوْرَةَ؟ قَالَ

إِسْحَاقُ فِي رِوَايَتِهِ: «لَا نَذْرِي مَا فَعَلْتُ»

61- (2997) Bize İshak b. İbrahim ile Muhammed b. Müsennâ el-Anezî ve Muhammed b. Abdillâh er-Ruzzî toptan Sekafi'den rivayet ettiler. Lâfız İbn Müsennâ'nındır. (Dedi ki): Bize Abdül-Vehhâb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâlid, Muhammed b. Sîrîn'den, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (s.a.v.):

«Benî İsrail'den bir ümmet kaybolmuştur. Ne yaptığı bilinmiyor. Ben bu ümmetin fareden başka bir şey olmadığını zannediyorum. Onu görmüyor musunuz? Kendisine deve sütü konursa içmez, koyun sütü konursa içer.» buyurdular.

Ebû Hureyre demiş ki: Müteakiben ben bu hadîsi Ka'b'a rivayet ettim de, bunu Resûlullah'dan (s.a.v.) sen mi işittin? diye sordu. Ben:

— Evet! cevâbını verdim. Bunu defalarca söyledi. (Kendisine) Ben Tevrat'ı okuyor muyum? dedim.

İshak kendi rivayetinde: «Ne yaptığını bilmiyoruz...» dedi.

62 - (2997) وَحَدَّثَنِي أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «الْفَأْرَةُ مَسْحٌ، وَآيَةٌ ذَلِكَ أَنَّهُ يُوَضَعُ بَيْنَ يَدَيْهَا لَبَنُ الْغَنَمِ فَتَشْرَبُهُ، وَيُوضَعُ بَيْنَ يَدَيْهَا لَبَنُ الْإِبِلِ فَلَا تَذُوقُهُ» فَقَالَ لَهُ كَعْبٌ: أَسَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: أَفَأَنْزِلْتُ عَلَيَّ التَّوْرَةَ؟

62- (...) Bana Ebû Küreyb Muhammed b. Ala' da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Üsâme, Hişam'dan, o da Muhammed'den, o da Ebû Hureyre'den naklen rivayet etti, (Şöyle demiş):

«Fare şekil değiştirmiştir. Bunun alâmeti önüne koyun sütü konursa onu içmesi, deve sütü konursa tatmamasıdır.» Bunun üzerine Ka'b ona:

— Bunu sen Resûlullah'dan (s.a.v.) mı işittin? diye sormuş. Ebû Hureyre:

— Yâ bana Tevrat mı indirildi? cevâbını vermiştir.

12- “Mü'min Bir Delikten İki Defa Isırılmaz” Hadisi Babı

12 - بَابُ لَا يُدْعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ مَرَّتَيْنِ

63 - (2998) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «لَا يُدْعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ»،

63- (2998) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Leys, Ukayl'dan, o da Zühri'den, o da İbn Müseyyeb'den, o da Ebû Hureyre'-den, o da Peygamber'den (s.a.v.) naklen rivayet etti:

«Mü'min, bir delikten iki defa ısırılmaz.» buyurmuşlar.

63 - وَحَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ، وَحَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ، ح وَحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شَهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ

(...) Bana bu hadîsi Ebu't-Tâhir ile Harmele b. Yahya da rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize İbn Vehb, Yûnus'dan naklen haber verdi. H.

Bana Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Hatim dahi rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Ya'kub b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki): Bize İbn Şihâb'ın kardeşi oğlu, amcasından, o da İbn Müseyyeb'den, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den (s.a.v.) naklen bu hadisin mislini rivayet etti.

6. HAFTA

ÜNİTE VI: MÜSLİM VE SAHİHİ

KONULAR:

- I. «Mü'minin Her işi Hayırdır» Hadisi Babı
- II. Medihde İfrat Bulunduğu ve Medhedilen Hakkında Fitneye Sebep Olacağı
- III. Büyüğe Verme Babı
- IV. Hadisin Sabit Olduğunu Araştırma ve İlmi Yazmanın Hükümü Babı

13- «Mü'minin Her işi Hayırdır» Hadisi Babı

13 - بَابُ الْمُؤْمِنِ أَمْرُهُ كُلُّهُ خَيْرٌ

64 - (2999) حَدَّثَنَا هَدَّابُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْدِيُّ، وَشَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، جَمِيعًا عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةَ - وَاللَّفْظُ لِشَيْبَانَ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلُّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ، صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ»

64- (2999) Bize Heddâb b. Hâlid el-Ezdî ile Şeyban b. Ferrûh hep birden Süleyman b. Muğîra'dan rivayet ettiler. Lâfız Şeyban'ındır. (De di ki): Bize Süleyman rivayet etti. (Dedi ki): Bize Sabit, Abdurrahman b. Ebî Leylâ'dan, o da Suhayb'den naklen rivayet ettiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle demiş:

«Mü'minin işine şaşarım. Gerçekten onun bütün işleri hayırdır. Bu, mü'minden başka hiç bir kimsede yoktur. Kendisine varlık isabet ederse şükreyler, bu onun için hayr olur. Darlık isabet ederse sabreyler, bu da onu için hayr olur.» buyurdular.

14- Medihde İfrat Bulunduğu ve Medhedilen Hakkında Fitneye Sebep

Olacağından Korkulduğu Vakit Medhin Yasak Edilmesi Babı

14 - بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْمَدْحِ، إِذَا كَانَ فِيهِ إِفْرَاطٌ وَخِيفَ مِنْهُ فِتْنَةٌ عَلَى

الْمَمْدُوحِ

65 - (3000) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَدَحَ رَجُلٌ رَجُلًا، عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: فَقَالَ: «وَيْحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ، قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ» مِرَارًا " إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا صَاحِبَهُ لَا مَحَالَةَ، فَلْيَقُلْ: أَحْسِبُ فُلَانًا، وَاللَّهُ حَسِيبُهُ، وَلَا أَرْكَبِي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا أَحْسِبُهُ، إِنْ كَانَ يَعْلَمُ ذَاكَ، كَذَا وَكَذَا "

65- (3000) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yezid b. Zürey',

Hâlid el-Hazzâ'dan, o da Abdurrahman b. Ebî Bekra'dan, o da babasından naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Nebiyyullah'ın (s.a.v.) huzurunda bir adam birini medhetti. Bunun üzerine tekrar tekrar:

«Yazık sana! Arkadaşının boynunu kestini! Arkadaşının boynunu kestini!» buyurdu (ve şöyle devam etti):

«Biriniz behemehal arkadaşını methedecekse, bari filânı zannediyorum; Allah ona kâfidir; ben Allah'a karşı kimseyi tezkiye etmem –onu biliyorsa– zannedirim şöyle şöyledir gibi sözler söyleyin!»

66 - (3000) وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَبَّادِ بْنِ جَبَلَةَ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ح وَحَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ، أَخْبَرَنَا عُذْرٌ، قَالَ شُعْبَةُ: حَدَّثَنَا عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ ذَكَرَ عِنْدَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا مِنْ رَجُلٍ، بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَفْضَلُ مِنْهُ فِي كَذَا وَكَذَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَيْحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ» مِرَارًا يَقُولُ ذَلِكَ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا أَخَاهُ، لَا مَحَالَةَ، فَلْيَقُلْ: أَحْسِبُ فُلَانًا، إِنْ كَانَ يُرَى أَنَّهُ كَذَلِكَ، وَلَا أَرْكِي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا "،

66- (...) Bana Muhammed b. Amr b. Abbad b. Cebele b. Ebî Ravvâd da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. H.

Bana Ebû Bekr b. Nâfi' dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Gunder haber verdi. (Dedi ki): Bize Şu'be, Hâlid el-Hazza'dan, o da Abdurrahman b. Ebî Bekra'dan, o da babasından, o da Peygamber'den (s.a.v.) naklen rivayet etti ki, huzurunda bir adamın zikri geçmiş de biri:

– Yâ Resûlallah! Şu ve şu husûsatta Resûlullah'dan (s.a.v.) sonra ondan faziletli adam yoktur, demiş. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

«Yazık sana! Arkadaşının boynunu kestini!» buyurmuş. Bunu tekrar tekrar söylemiş. Sonra Resûlullah (s.a.v.):

«Biriniz- din kardeşini behemehal medhedecekse ve şayet öyle olduğu görülüyorsa, bâri filânı zannediyorum; ben Allah'a karşı kimseyi tezkiye etmem, desin!» buyurmuşlar.

66 - وَحَدَّثَنِيهِ عَمْرُو النَّاقِدِ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، كِلَاهُمَا عَنْ شُعْبَةَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، نَحْوَ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ، وَلَيْسَ فِي حَدِيثِهِمَا: فَقَالَ رَجُلٌ: مَا مِنْ رَجُلٍ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلَ مِنْهُ

(...) Bana bu hadîsi Amr en-Nâkıd da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâşim b. Kâsım rivayet etti. H.

Bize bu hadisi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Şebâbe b. Sevvâr rivayet etti. Her iki râvi Şu'be'den bu isnadla Yezid b. Zürey'in hadîsi gibi rivayet etmişlerdir. Ama onların hadisinde: «Bir adam: Resûlullah'den (s.a.v.) sonra ondan fazîletli kimse yoktur, dedi.» cümlesi yoktur.

67 - (3001) حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيهِ فِي الْمِدْحَةِ، فَقَالَ: «لَقَدْ أَهْلَكْتُمْ أَوْ قَطَعْتُمْ ظَهَرَ الرَّجُلِ»

67- (3001) Bana Ebû Ca'fer Muhammed b. Sabbah rivayet etti. (Dedi ki): Bize İsmail b. Zekeriyya, Büreyd b. Abdullah b. Ebî Bürde'den; o da Ebû Musâ'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Peygamber (s.a.v.) bir adamın birini senâ ettiğini ve onu medihde ileri gittiğini işitti de:

«Muhakkak helak ettiniz yahut bu adamın belini kestiniz.» buyurdular.

68 - (3002) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، جَمِيعًا عَنْ ابْنِ مَهْدِيٍّ - وَاللَّفْظُ لِابْنِ الْمُثَنَّى - قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، قَالَ: قَامَ رَجُلٌ يُثْنِي عَلَى أَمِيرٍ مِنَ الْأَمْرَاءِ، فَجَعَلَ

الْمِقْدَادُ يَحْتِي عَلَيْهِ التُّرَابَ، وَقَالَ: «أَمَرْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنْ نَحْتِيَ فِي وُجُوهِ الْمَدَّاحِينَ التُّرَابَ»

68- (3002) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Muhammed b. Müsennâ hep birden İbn Mehdî'den rivayet ettiler. Lâfız İbn Müsennâ'nındır. (Dediler ki): Bize Abdurrahman, Süfyan'dan, o da Habib'den, o da Mücahid'den, o da Ebû Ma'mer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

– Bir adam kumandanlardan birini medhü sena etmeye kalktı. Bunun üzerine Mikdâd onun üzerine toprak serpmeye başladı ve:

– Bize Resûlullah (s.a.v.) meddahların yüzlerine toprak serpmemizi emir buyurdu, dedi.

69 - (3002) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ - وَاللَّفْظُ لِابْنِ الْمُثَنَّى - قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ، أَنَّ رَجُلًا جَعَلَ يَمْدَحُ عُثْمَانَ، فَعَمِدَ الْمِقْدَادُ فَجَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ، وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا، فَجَعَلَ يَحْتُو فِي وَجْهِهِ الْحَصْبَاءَ، فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ: مَا شَأْنُكَ؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الْمَدَّاحِينَ، فَاحْتُوا فِي وُجُوهِهِمُ التُّرَابَ»

69- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Beşşar da rivayet ettiler. Lâfız İbn Müsennâ'nındır. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Şu'be, Mansur'dan, o da İbrahim'den, o da Hemmam b. Hâris'den naklen rivayet etti ki: Bir adam Osman'ı medhetmeye başlamış. Bunun üzerine Mikdâd davranarak iki dizinin üzerine oturmuş, kendisi iri yarı bir zatmış. Ve adamın yüzüne çakıl taşı serpmeye başlamış. Osman ona:

– Sana ne oluyor? demiş. Mikdâd da şunu söylemiş:

– Şüphesiz ki, Resûlullah (s.a.v.); «Meddahları gördüğünüz vakit, yüzlerine toprak serpin!» buyurdular.

69 - وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَابْنُ بَشَّارٍ قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ،

عَنْ مَنْصُورٍ، ح وَحَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا الْأَشْجَعِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، وَمَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هَمَّامٍ، عَنِ الْمُقَدَّادِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Müsennâ ile İbn Beşşâr da rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Abdurrahman, Süfyân'dan, o da Mansur'dan naklen rivayet etti. H.

Bize Osman b. Ebî Şeybe dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Eşcaî Ubeydullah b. Ubeydirrahman, Süfyan-ı Sevrî'den, o da A'meş ile Mansur'dan, onlar da İbrahim'den, o da Hemmâm'dan, o da Mikdâd'dan, o da Peygamber'den (s.a.v.) naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

15- Büyüğe Verme Babı

15 - بَابُ مَنَاوَلَةِ الْأَكْبَرِ

70 - (3003) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا صَخْرٌ يَعْنِي ابْنَ جُوَيْرِيَةَ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " أَرَانِي فِي الْمَنَامِ أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكِ، فَجَدَّبَنِي رَجُلَانِ، أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ، فَنَاوَلْتُ السِّوَاكَ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا، فَقِيلَ لِي: كَبِّرْ، فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ "

70- (3003) Bize Nasr b. Alî el-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki): Bana babam rivayet etti. (Dedi ki): Bize Sahr (yâni; İbn Cüveyriye) Nâfi'den rivayet etti. Ona da Abdullah b. Ömer rivayet etmiş ki: Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlar:

«Kendimi rü'yada bir misvakla misvaklanıyorum gördüm. Derken beni biri diğerinden daha büyük iki adam çektiler. Ben misvakı küçük olanına verdim. Bunun üzerine bana: Büyült, denildi. Ben de onu büyük olana verdim.»

16- Hadisin Sabit Olduğunu Araştırma ve İlmi Yazmanın Hükümü Babı

16 - بَابُ التَّنَبُّتِ فِي الْحَدِيثِ وَحُكْمِ كِتَابَةِ الْعِلْمِ

71 - (2493) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا بِهِ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ، وَيَقُولُ: اسْمَعِي يَا رَبَّةَ الْحَجْرَةِ اسْمَعِي يَا

رَبَّةِ الْحُجْرَةِ وَعَائِشَةَ تُصَلِّي، فَلَمَّا قَضَتْ صَلَاتَهَا، قَالَتْ لِعُرْوَةَ: أَلَا تَسْمَعُ إِلَى هَذَا وَمَقَالَتِهِ آفًا؟ إِنَّمَا «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ حَدِيثًا، لَوْ عَدَّهُ الْعَادُّ لِأَخْصَاهُ»

71- (2493) Bize Harun b. Ma'ruf rivayet etti. (Dedi ki): Bize bu hadîsi Süfyan b. Uyeyne, Hişâm'dan, o da babasından naklen rivayet etti. (Demiş ki): Ebû Hureyre hadîs rivayet ediyor ve:

«Dinle ey hücre sahibesi! Dinle ey hücre sahibesi! diyordu. Âişe de namaz kılıyordu. Namazını bitirince Urve'ye: Bunu ve demin söylediğini işitmiyor musun? Peygamber (s.a.v.) konuştuğunda, bir kimse saysa, hesap edeceği/ezberleyeceği kadar (tane tane veya az) konuşurdu, dedi.»

72 - (3004) حَدَّثَنَا هَدَّابُ بْنُ خَالِدِ الْأَزْدِيِّ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَّارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " لَا تَكْتُبُوا عَنِّي، وَمَنْ كَتَبَ عَنِّي غَيْرَ الْقُرْآنِ فَلْيَمْحُهُ، وَحَدِّثُوا عَنِّي، وَلَا حَرَجَ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ - قَالَ هَمَّامٌ: أَحْسِبُهُ قَالَ مُتَعَمِّدًا - فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

72- (3004) Bize Heddâb b. Hâlid el-Ezdî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hemmam, Zeyd b. Eslem'den, o da Ata' b. Yesâr'dan, o da Ebû Said el-Hudrî'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (s.a.v.)

«Benden bir şey yazmayın. Her kim Kur'ân'dan başka benden bir şey yazarsa, onu hemen mahvetsin. Benden hadîs rivayet edin, zararı yok. Ama her kim benim üzerimden –Hemmam zannederim şöyle buyurdu, demiş – kasden yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazır olsun.» buyurdular.

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İLİTAM PROGRAMI

HADİS METİNLERİ-II DERS NOTLARI

TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

25. EBVÂBU'L-BİRR VE'S-SILA

25 - أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصَّلَاةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Ebvâbu'l-Birr ve's-sıla Hadisleri

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

Doç. Dr. Ali KAYA

Doç. Dr. Mehmet AYHAN

Temel İslâm Bilimleri Bölümü

Hadis Anabilim Dalı

KOCAELİ 2024-2025

TİRMİZİ (الترمذي)

Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî (ö. 279/892)

Kütüb-i Sitte'den *el-Câmi' u's-şahîh*'in müellifi, muhaddis.

Mehmet Yaşar Kandemir, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, TDV Yayanları, 2012, 41/202-204

HAYATI

Muhtemelen 209 (824) yılında bugün Özbekistan sınırları içinde bulunan Tirmiz'de (veya Tirmiz'e bağlı Buğ köyünde) doğdu. Kendisinin belirttiğine göre Merv'den gelip Tirmiz'e yerleşen bir aileye mensuptur. Tirmizî 235 (849) yılı civarında hadis tahsiline başladı. Önce Tirmiz'de, daha sonra Horasan, Irak ve Hicaz başta olmak üzere diğer bazı bölgelerdeki âlimlerden hadis öğrendi.

Kütüb-i Sitte imamlarının her birinin hocası olan İbnü'l-Müsennâ, Bündâr diye tanınan Muhammed b. Beşşâr, İshak b. Râhûye, Kuteybe b. Saîd, Hennâd b. Serî, Ali b. Hucr, Ahmed b. Menî', İmam Buhârî, İmam Müslim ve Ebû Dâvûd gibi muhaddisler, hocalarından bazılarıdır.

Tirmizî, uzun süre Buhârî'nin talebesi oldu, ondan pek çok hadis rivayet etti ve fikhü'l-hadîsi öğrendi. Kendi ifadesine göre hadislerdeki illetler, râviler ve isnadlar konusunda Irak ve Horasan bölgelerinde Buhârî'den daha üstün bir âlim bulunmadığı için hocasından bu konularda da büyük ölçüde yararlandı. Ayrıca Buhârî'nin *et-Târîhu'l-kebîr*'i Tirmizî'nin illel konusunda en çok faydalandığı kitaplardan biridir. Buhârî de Tirmizî'nin ilmini ve zekâsını takdir etmiş, el-Câmi' u's-şahîh dışında ondan bir (veya iki) hadis rivayet etmiş, Tirmizî'nin naklettiğine göre kendisine, "Aslında benim senden faydalandıklarım senin benden faydalandıklarından daha çoktur" demiştir. Tirmizî'nin Buhârî'den çok faydalanmasına ve kendisinden pek çok hadis öğrenmesine rağmen el-Câmi' u's-şahîh'inde ondan hiç hadis almamıştır. İmam Müslim de Buhârî gibi Tirmizî'den sadece bir hadis almıştır. Tirmizî'den hadis alan birçok şahsiyet vardır.

Tirmizî'nin sika bir muhaddis olduğu hususunda âlimlerin icmâ etmesi onun hadis rivayetinde eriştiği güveni, en önde gelen âlimler için kullanılan

“imam” lakabıyla anılması da hadis ilmindeki üstün yerini göstermektedir.

Tirmizî el-Câmi‘u’s-Şaḥîḥ’i tamamladıktan sonra onu Horasan, Irak ve Hicaz bölgelerindeki âlimlere gösterdi, onların takdir ve tasviplerini aldı.

Tirmizî 13 Receb 279’da (9 Ekim 892) Tirmiz’e bağlı Buğ köyünde vefat etti; onun Tirmiz şehrinde öldüğü de ileri sürülmüştür.

Tirmizî, diğer Kütüb-i Sitte imamları gibi o da hiçbir mezhebe intisap etmemiştir. el-Câmi‘u’s-Şaḥîḥ’e aldığı fıkḥî hadislerin ardından o hadisle ilgili naklettiği diğer görüşler ve kendisinin bu görüşler arasında yaptığı tercihler fıkıh konusundaki derin bilgisini gösterdiği gibi kuvvetli hâfızâsını ve üstün zekâsını da ortaya koymaktadır.

Tirmizî’den bir asır sonra vefat eden Hâkim el-Kebîr’in naklettiğine göre hocalarından biri Buhârî’nin vefatının ardından Horasan bölgesinde Tirmizî gibi ilmi, güçlü hâfızası, zühd ve takvâsı ile tanınan bir başka âlimin kalmadığını, onun takvâsı sebebiyle gözlerini kaybedinceye kadar ağladığını söylemiştir.

Tirmizî’nin çok duygulu bir insan olduğu, kendisine söz getirebilecek her davranıştan uzak durduğu, dünya malına değer vermediği ve bütün gayretiyle âhiretini imar etmeye çalıştığı bilinmektedir.

HADİSÇİLİĞİ

Tirmizî hadis ilminde önde gelen ve hadislerin sıhhatini zedeleyici mahiyette, tesbit edilmesi son derece zor gizli kusurları mükemmel şekilde bilen çok az sayıdaki hadis âlimlerinden biridir. İlel sahasında meydana getirdiği eserlerle güçlü bir hadis tenkitçisi olduğunu ispat etmiştir. Bu yetkinliği sebebiyle Tirmizî, eserine almak istediği bir konuya dair sahih hadis bulamadığı durumlarda bazı zayıf hadisleri almakta sakınca görmemiş, fakat bunların senedlerini tenkit ederek râvilerinin ne ölçüde güvenilir olduğunu belirtmiştir.

Bazı âlimler onun hem ilel hem cerh ve ta’dîl sahasındaki otoritesi sebebiyle eserinin Şaḥîḥayn’dan sonra üçüncü sırada yer alması gerektiğini söylemiştir. Hadisleri seçerken bir fakihin o hadisi delil olarak kabul etmesine özellikle dikkat ettiğini söyleyen Tirmizî, iki hadis dışında eserindeki bütün

rivayetlerin kendisiyle amel edilen hadis niteliği taşıdığını ileri sürmüştür.

Tirmizî'nin hadis ilmine olan hizmetlerinden biri de hasen terimine kazandırdığı özel anlamdır. Bu terim, II. (VIII.) yüzyılda sözlük anlamında kullanılırken kelimeyi ilk defa Tirmizî terim şeklinde kullanmaya başlamıştır. Bazı âlimler önceleri hadisler sıhhat açısından sahih ve zayıf olmak üzere ikiye ayrılırken Tirmizî'nin haseni ilk defa terim halinde kullanmak suretiyle hadisle ilgili üçlü taksimi başlattığını belirtmiştir.

Eserleri

1. *el-Câmi'ü's-şahîh*. Birazdan bilgi verilecektir.

2. *eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye*. Sahasında ilk çalışma olan eser bu konuda yazılanların en mükemmeli kabul edilmiş, içindeki hadislerin büyük çoğunluğu sahih, önemli bir kısmı hasen, pek azı zayıf rivayetlerden meydana gelmiştir. Üzerinde birçok şerh, hâşiye, ihtisar çalışması yapılmıştır.

3. *el-İlelü'l-kebîr*. Tirmizî'nin el-Câmi'ü's-şahîh'ten önce kaleme aldığı eser, el-İlelü'l-müfred ve İlelü't-Tirmizî el-kebîr adlarıyla da anılır. Âlimler, "Tirmizî bunu el-İlel'de rivayet etmiştir" ifadesiyle bu kitabı kastederler.

4. *el-İlelü's-şagîr*. el-Câmi'ü's-şahîh'in sonunda Ahmed Muhammed Şakir'in tahkikine göre elli birinci kitap şeklinde yer alan bölüm bu adla anılmaktadır. Müellif çalışmada el-Câmi'ü's-şahîh'te takip ettiği usulü, kaynaklarını, eserde geçen râvileri ve terimleri açıkladığı için eser el-Câmi'ü's-şahîh'in mukaddimesi mahiyetindedir. İbn Receb el-Hanbelî el-İlelü's-şagîr'i, Tirmizî'nin metinlerini zikretmeden bu metinleri ilâvelerle genişletip ve eksiklerini tamamlamak suretiyle Şerhu İleli't-Tirmizî adıyla şerhetmiştir

5. *Tesmiyetü aşhâbi'n-nebî*. Sahâbe adlarının sadece ilk harfine göre alfabetik düzenlenen esere aşere-i mübeşşere ile başlanmıştır. Eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nde mevcut iki nüshasına göre kitapta 730 sahâbînin adı zikredilmektedir. Aynı nüshalardan faydalanarak eseri Ali Yardım ("Tesmiyetü aşhâbi'n-nebî 'aleyhisselâm", DÜİFD, sy. 2 [1985], s. 247-342) ve Âmir Ahmed Haydar (Tesmiyetü aşhâbi Resûlillâh, Beyrut 1406/1986,

1410/1990) yayımlamıştır.

EL-CÂMIU'S-SAHÎH (الجامع الصحيح)

Tirmizî'nin (ö. 279/892) *Kütüb-i Sitte*'ye dahil olan eseri.

İsmail Lütfi Çakan, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, TDV Yayanları, 1993, 7/129-132

Sünenü't-Tirmizî, *Câmi'u't-Tirmizî*, *Şahîhu't-Tirmizî*, *el-Câmi'u's-şahîh*, *el-Müsnedü's-şahîh*, *el-Câmi'u'l-kebîr* gibi değişik adlarla kaynaklara geçmiş olan eser daha çok *Sünenü't-Tirmizî* adıyla meşhur olmuştur. Sadece ahkâm hadislerini değil câmi'lerde bulunan diğer konulara dair hadisleri de ihtiva ettiği için *el-Câmi'u's-şahîh* veya *el-Câmi'u't-Tirmizî* ismi de yaygın olarak kullanılmaktadır. Tirmizî'nin 270 (883) yılında tamamladığı esere “sahih” denilmesinin sebebi, *Kütüb-i Sitte*'ye eş-Şihâhu's-sitte denildiği gibi, eserin ihtiva ettiği hadislerin büyük kısmının sahih nitelikli olmasıdır.

Tirmizî *el-Câmi'u's-şahîh*'i yazdıktan sonra onu Hicaz, Irak ve Horasan âlimlerinin tenkidine sunmuş ve hepsinin takdirini kazanmıştır. Bunun üzerine eserini, “Kimin evinde bu kitap bulunursa onun evinde konuşmakta olan Peygamber var demektir” sözüyle ilim âlemine takdim etmiştir. Tirmizî bu sözü övünmek için değil, eserine olan güvenini belirtmek için söylemiştir.

Yaygın kanaate göre *el-Câmi'u's-şahîh*, *Kütüb-i Sitte* içinde Ebû Dâvûd'un *es-Sünen*'inden sonra dördüncü sırayı almaktadır. Ancak Ebû Bekir İbnü'l-Arabî ve Kâtib Çelebi gibi eski, Tirmizî şârihi Mübârekfûrî ve Nûreddin İtr gibi çağdaş bazı müellifler onun üçüncü sırada yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Tirmizî'nin hadis kabul şartlarında Ebû Dâvûd'dan daha titiz davranması, eserin dinî her konuyu kapsamaması gibi özellikleri onu *Kütüb-i Sitte*'nin üçüncü sırasında görme düşüncesine haklılık kazandırmaktadır.

Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, üslûbunun açık ve kolay olması, hadislerinin güvenilirlik derecesinin tek tek belirlenmesi sebebiyle eseri Şahîhayn'dan bile faydalı bulduğunu söylemiş, derece itibarıyla *el-Muvaṭṭa'* ile *Şahîhayn*'dan sonraki tabakada (ikinci tabaka) gelmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hadis Sayısı

el-Câmi 'u's-şahîh, sonundaki “ilel” bahsiyle birlikte Beşşar Avvad'ın tahkikine göre kırk altı bölüm (ebvâb) içinde 2496 babdan meydana gelmektedir. İlk iki cildi Ahmed Muhammed Şâkir tarafından yayımlanan beş ciltlik baskıya göre 3956, *Tuḥfetü'l-aḥvezî* ile birlikte basılmış olan nüshadaki rakamlamaya göre ise 4051 hadis ihtiva etmektedir. Dört sünenin her birinde mevzû hadis bulunduğunu iddia eden Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzî, bu eserdeki hadislerden de yirmi üçünün uydurma olduğunu ileri sürmüştü, ancak Suyûtî *el-Ḳavlü'l-ḥasen fi'z-zebbi 'ani's-Sünen* adlı eserinde sözü edilen hadislerin uydurma olmadığını ispat etmiştir (bk. Mübârekfûrî, I, 365-367). *Şahîḥayn*'ın her biri kadar hadis ihtiva eden *el-Câmi'* tekrarlarının azlığı ile tanınır. Eserde ta'lik miktarı da son derece azdır.

Tertibi

Kütüb-i Sitte'ye dâhil olan diğer eserler gibi *el-Câmi 'u's-şahîh* de konularına göre (ale'l-ebvâb) tasnif edilmiştir. Konuların sıralanması ve konu başlıklarının belirlenmesinde Tirmizî'nin özellikle hocası Buhârî'den etkilenmiş olmakla beraber ondan ayrıldığı noktalar da vardır. Eserin sünenlerde olduğu gibi “Kitâbü't-Ṭahâre” ile başlaması, bölüm adlarını verirken “kitâb” yerine “ebvâb” kelimesini kullanması ve hadislerin merfû olduğunu belirtmek üzere her defasında “an resûlillâh sallallâhü aleyhi ve sellem” kaydını koyması belirgin özelliklerindedir. Eserde mevkuf ve maktû hadisler sadece merfû hadisler değerlendirilirken zikredilmiştir. *el-Câmi*'in Ahmed Muhammed Şâkir tarafından yayımlanan I ve II. ciltlerinde bölüm adları “ebvâb” şeklinde muhafaza edilmiş, ancak eserin neşrini tamamlayan diğer iki nâşir tarafından beş ciltlik Kahire baskısının öbür ciltlerinde “ebvâb” kelimeleri “kitâb” olarak değiştirilmiştir.

Tirmizî bab adlarını (terâcim) çok defa o babın hadislerindeki ifadelerden seçerek “bâbü mâ câe fî kezâ” şeklinde ve bir sonuç belirtmeyecek tarzda tesbit etmiştir. Bazı konularda da bab başlığı konulmadığı, bazı bab başlıkları ile konu arasındaki ilginin zorlukla kurulduğu görülmektedir. Neshin söz konusu olduğu bahislerde genellikle önce mensuh, sonra da nâsih hadisler

sıralanmaktadır. Bab başlığı konulmadığı zaman ilgili fasıllar ya sadece “bab” veya “bâbün minhu”, “bâbün minhu eydan” veya “bâbün minhu âhar” ifadeleriyle ayrılmaktadır.

Tirmizî, “Kâle Ebû İsâ” diye başlayan değerlendirmelerinde hemen her babda sırasıyla önce hadislerin sıhhat durumunu ve râvilerin güvenilirlik derecelerini belirtir; sonra da seneddeki illetleri, hadisin diğer tariklerini ve fakihlerin görüşlerini açıklar. O konuya dair diğer sahâbîlerden gelen rivayetler varsa onlara da “ve fi’l-bâbi an fülân” diye sahâbî isimlerini sayarak işaret eder. Sadece Tirmizî’de görülen bu uygulama, hadislerin bir nevi tahrîci sayılmaktadır. Tirmizî’nin “ve fi’l-bâbi an fülân” diye varlığına işaret ettiği birçok rivayeti şârihler mevcut hadis kaynaklarında bulamamışlardır. Bu durum, Tirmizî tarafından bilinen birçok rivayetin elimizdeki eserlere intikal etmediğini, dolayısıyla *el-Câmi*’in kaynaklarının zenginliğini göstermektedir.

Tirmizî hadisleri değerlendirirken her zaman “sahih”, “hasen” veya “zayıf” gibi tek terim kullanmaz. Hadisin en belirgin özelliğini -Zeynüddin el-İrâkî’nin dediği gibi- ilk kelimedede göstermek kaydıyla çok defa “hasen-sahih”, “hasen-garîb”, “sahih-hasen-garîb” gibi iki veya üç kelimededen oluşan terimler kullanır. Tirmizî bu sonuncu şekli hangi anlamlar için kullandığını bizzat açıklamadığı için eser üzerinde araştırma yapanlar bu konuda farklı yorumlar yapmışlardır. Hadislerdeki garîblik durumunu ya “bu senedle garîbdir” (غريب (من هذا الوجه) diyerek ya da garîbliğin nereden kaynaklandığını belirterek gerekçeli bir şekilde açıklar. Bazı terimleri de yaygın olanın aksine farklı mânalarda kullandığı görülür. Meselâ “tâbiînden birinin sahâbîyi atlayarak doğrudan Hz. Peygamber’den rivayet ettiği hadis” anlamındaki mürsel terimini çok defa “senedinde kopukluk bulunan hadis (münkatı’)” anlamında, **ceyyid** ve **kavî** terimlerini sahih yerinde, **zâhibü’l-hadîs** teribini de hadisleri ezberledikten sonra çabuk unutan kimse hakkında kullanır.

Hadisin farklı senedlerini kaydettikten sonra Müslim’in yaptığı gibi metni tekrarlamak yerine “nahvehû”, “nahve hâzâ” veya “mislehû” kelimelerini koymayı tercih eder. Eserde garîbü’l-hadîs ve muhtelifü’l-hadîs ilimlerine dair açıklamalarda bulunur. Hadisler arasındaki teâruzları kendisinden önceki

âlimlerin görüşlerine dayanarak gidermeye çalışır.

Tirmizî ahkâm hadisleri hakkında fakihlerin kanaatlerini zikrederek o hususta aralarında ittifak bulunup bulunmadığını ve uygulamanın hangi görüş istikametinde olduğunu söyler. İcmâ varsa bunu özellikle belirtir. Onun âlimlerin görüşlerini tesbit etmedeki titizliğine bakarak bazı sahâbî ve tâbiîlerin fikhî görüşlerini bu nakillerden derlemenin mümkün olduğu söylenmiştir. *el-Câmi‘u’s-şahîh* fıkıh mezhepleri arasındaki ihtilâflar konusunda önemli bir kaynaktır.

Baskıları. İstanbul kütüphanelerinde birçok yazma nüshası bulunan (bk. Sezgin, I, 154-155) *el-Câmi‘u’s-şahîh* ilk defa iki cilt halinde Bulak’ta basılmıştır (1292). Daha sonra birçok baskıları yapılmıştır. *el-Câmi‘u’s-şahîh*’i *Sünen-i Tirmizî Tercemesi* adıyla Osman Zeki Mollamehmedoğlu sened zincirinde sadece sahâbî olan râvileri kaydederek Türkçe’ye tercüme etmiştir (I-VI, İstanbul 1981). Abdullah Parlıyan tarafından *Sünen-i Tirmizi Tercemesi* adıyla yapılan çeviri ise 3 cilt olarak yayınlanmıştır (Konya, Konya Kitapçılık, 2007).

Şerhleri.

1. *‘Ârizatü’l-aḥvezî fî şerhi’t-Tirmizî*. Ebû Bekir İbnü’l-Arabî (ö. 543/1148) tarafından kaleme alınan bu eser *el-Câmi‘u’s-şahîh*’in tamamını kapsayan ilk şerhtir. Bununla beraber her hadisin, hatta her babın şerhini ihtiva etmemektedir. Bu şekliyle eser şerhten çok ta‘lik mahiyetindedir. İbnü’l-Arabî bazı garîb kelimeleri açıklamak, fikhî hükümleri belirtmek ve birbirine zıt görünen bazı hadislerde zıtlık bulunmadığını göstermekle yetinmiştir. Şerh metodu Hattâbî’nin şerhlerini andıran İbnü’l-Arabî, tercihlerinde mensup olduğu Mâlikî mezhebinin görüşlerini esas almış, zaman zaman diğer mezheplerin görüşlerini de tartışma konusu yapmıştır.

2. *en-Nefḥu’s-şezî şerḥu Süneni’t-Tirmizî*. İbn Seyyidünnâs el-Ya‘merî (ö. 734/1334) tarafından yazılan ve *el-Câmi‘*’in üçte ikisini ihtiva eden yarım kalmış bir şerhtir.

3. *Şerḥu Süneni’t-Tirmizî*. Zeynüddin el-İrâkî’nin kaleme aldığı bir şerhtir. 226 varaklık I. cildi ile müellif hattı olan 275 varaklık VII. cildi Millet

Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Feyzullah, nr. 363, 364).

4. *Ḳūtü'l-muğtezâ 'alâ Câmi'i't-Tirmizî*. Süyûtî'ye (ö. 911/1505) ait olan bu şerh daha önceki şerhlerden özellikle Ebû Bekir İbnü'l-Arabî'nin görüşlerine dayalı özlü bir eserdir

5. *el-'Urfü's-şezâ 'alâ Câmi'i't-Tirmizî*. Muhammed Enver Şah el-Keşmîrî'nin (ö. 1933) *el-Câmi'u's-şahîh*'i okuttuğu sırada talebeleri tarafından derlenmiş takrirlerinden meydana gelen bu bir ciltlik şerh Hindistan'da taşbaskı usulüyle basılmıştır (1344).

6. *Tuhfetü'l-aḥvezî bi-şerhi Câmi'i't-Tirmizî*. Hindistanlı hadis âlimi Mübârekfûrî (ö. 1934) tarafından kaleme alınmıştır. Eserde Tirmizî'nin râvileri hakkında bilgi verilmiş, hadislerin geçtiği diğer önemli kaynaklar belirtilmiş, sened ve metinler hakkında açıklama yapılmıştır. Muhaddis fakihlerle selefî görüşlerine de yer verilen şerhte Tirmizî'nin “hasen”, “sahih” gibi değerlendirmeleri diğer muhaddislerin görüşleriyle desteklenmiştir. Tirmizî tarafından genel mahiyette zikredilen görüş ve ihtilâfların kimlere ait olduğu, delilleri ve bunlardan tercih edilenler gösterilmiştir. Şerhedilecek ifadeler “kavlühû” başlığı altında verilmiştir. Şerhin iki ciltlik mukaddimesinde hadis ilmi, muhaddislerin değeri, tedvîn, hadisle amel, hadis ilminin Hindistan'daki durumu ve önemli hadis kitapları hakkında bilgi verilmiş, daha sonra *el-Câmi'u's-şahîh* muhtelif yönleriyle ele alınmıştır.

7. HAFTA

ÜNİTE VII: TİRMİZÎ VE EL-CÂMİU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

I. TİRMİZÎ

II. el-CÂMİU'S-SAHÎH'İ

III. EBVÂBU'L-BİRRİ VE'S-SILA

IV.1. ANNE BABAYA İYİ DAVRANMAK GEREKİR

V. 2. HAYIRLI İŞLERİN SIRALAMASI

25. EBVÂBU'L-BİRRİ VE'S-SILA

25 - أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصِّلَةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1. ANNE BABAYA İYİ DAVRANMAK GEREKİR

1 - بَابُ مَا جَاءَ فِي بَرِّ الْوَالِدَيْنِ

1897 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا بِهِزُ بْنُ حَكِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَبْرُّ؟ قَالَ: أُمَّكَ قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمَّكَ قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمَّكَ قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أَبَاكَ، ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَأَلْأَقْرَبَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَائِشَةَ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ. وَبِهِزُ بْنُ حَكِيمٍ هُوَ ابْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ الْقَشِيرِيِّ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ تَكَلَّمَ شُعْبَةُ فِي بِهِزِ بْنِ حَكِيمٍ، وَهُوَ ثِقَةٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ، وَرَوَى عَنْهُ مَعْمَرٌ، وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَئِمَّةِ.

1897- Behz b. Hakîm dedi ki: Babam dedemden aktarmış ve şöyle demiştir: “Ey Allah’ın Resûlü’ Kime iyilik etmeliyim?” dedim. Buyurdular ki: “Annene” sonra kime dedim. “Annene” buyurdu. Sonra kime dedim yine “Annene” buyurdu. Sonra kime dedim. “Babana, sonra yakınlarla ve yakınlarla” buyurdu. (Ebû Dâvûd, Edeb: 119)

(Tirmizi şöyle dedi) Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr, Âişe ve Ebu’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Behz b. Hakîm, o İbn Muaviye b. Hayde el-Kuşeyrî’dir.

Bu hadis hasendir. Şu’be; Behz b. Hakîm hakkında söz etmiştir. Fakat hadisçiler yanında bu zat güvenilir bir kimsedir. Süfyân es-Sevrî, Ma’mer, Hammad b. Seleme ve pek çok hadis imamları kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

2. HAYIRLI İŞLERİN SIRALAMASI

2 - بَابُ مِنْهُ

1898 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعِزَّارِ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ لِمِيقَاتِهَا، قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ، قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ سَكَتَ عَنِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَوْ اسْتَرَدْتُهُ لَزَادَنِي.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. رَوَاهُ الشَّيْبَانِيُّ، وَشُعْبَةُ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعِزَّارِ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ. وَأَبُو عَمْرٍو الشَّيْبَانِيُّ اسْمُهُ سَعْدُ بْنُ إِيَاسٍ.

1898- İbn Mes'ûd'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah'a (s.a.s.) hangi amel daha değerlidir? diye sordum. Buyurdular ki: "Vaktinde kılınan namazdır." Sonra hangisi Ey Allah'ın Resûlü! dedim. "Anne ve babaya iyilik etmektir" buyurdu. Sonra hangisi Ey Allah'ın Resûlü! Dedim. "Allah yolunda cihattır" buyurdular. Sonra benimle konuşmayı kesti eğer daha soracak olsaydım cevap vermeye devam edecekti. (Buhârî, Mevâkîf: 5)

(Tirmizi şöyle dedi) Ebû Amr eş-Şeybânî'nin ismi Sa'd b. İyas'tır. Bu, hasen sahih bir hadistir. Şeybânî, Şu'be ve başkaları bu hadisi Velid b. Ayzar'dan rivâyet etmişlerdir.

Bu hadis aynı zamanda Ebû Amr eş-Şeybânî vasıtasıyla İbn Mes'ûd'tan farklı tariklerle rivâyet edilmiştir.

3. ANA BABANIN RAZI OLMASI ALLAH'IN RAZI OLMASI DEMEKTİR

3 - بَابُ مَا جَاءَ مِنَ الْفَضْلِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ

1899 - حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ:

حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ، وَسَخَطَ الرَّبُّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ وَهَذَا أَصَحُّ: وَهَكَذَا رَوَى أَصْحَابُ شُعْبَةَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، مَوْفُوقًا، وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَفَعَهُ غَيْرَ خَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ شُعْبَةَ وَخَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ ثِقَةً مَأْمُونًا، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُثَنَّى يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ بِالْبَصْرَةِ مِثْلَ خَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ، وَلَا بِالْكُوفَةِ مِثْلَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِدْرِيسَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ.

1899- Abdullah b. Amr'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Rabbin rızası ana babanın razı edilmesindedir. Rabbin gazâb ve hışmı ise ana babanın gazâblanması ve hışmındadır.”

(Tirmizi şöyle dedi) Bize Muhammed b. Beşşâr anlattı. Dedi ki: Bize Muhammed b. Cafer anlattı. O Şu'be'den, o Ya'la b. Atâ'dan, o babasından, o da Abdullah b. Amr'dan rivayetle hadisin bir benzerini bize merfu olmaksızın nakletmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

Aynı şekilde Şu'be'nin ashâbı Şu'be'den, o Ya'la b. Atâ'dan, o babasından, o da Abdullah b. Amr'dan mevkuף olarak rivâyet etmişlerdir. Şu'be'den rivâyet edenler arasında Hâlid b. Harîs'den başka bu hadisi merfu olarak rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz.

Hâlid b. el-Harîs sika/güvenilir bir kimsedir. Bu kimse hakkında Muhammed b. Müsenna'nın şöyle dediğini işittim: “Basra'da Hâlid b. el Hâris, Kûfe'de ise Abdullah b. İdris'in bir benzerini görmedim.”

Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

1900 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ رَجُلًا أَتَاهُ فَقَالَ:

إِنَّ لِي امْرَأَةً وَإِنَّ أُمِّي تَأْمُرُنِي بِطَلَاقِهَا، قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَإِنْ شِئْتَ فَأَضِعْ ذَلِكَ الْبَابَ أَوْ اخْفِظْهُ قَالَ: وَقَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ: رَبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ: إِنَّ أُمِّي وَرَبَّمَا قَالَ: أَبِي.

وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَبِيبٍ.

1900- Ebu'd Derdâ'dan (r.a.) rivâyet edilmiştir. Bir adam Ebu'd Derdâ'ya gelerek ona şöyle dedi: Bir hanımım var annem onu boşamamı emrediyor ne yapmalıyım? Ebu'd Derdâ dedi ki: Resûlullah'dan (s.a.s.) işittim şöyle diyordu: “Anne veya baba Cennet kapılarının en ortasıdır. İstersen (onların hakkını yerine getirmemekle) o kapıyı kaybet veya (onları hoşnut etmekle) o kapıyı koru (elde etmeye çalış)” (İbn Mâce, Edeb: 1; Ebû Dâvûd, Edeb: 119) İbn Ebî Ömer dedi ki: Süfyân bazen “Annem” bazen de “Babam” demiştir.

(Tirmizi dedi ki) Bu, sahih bir hadistir. Ebû Abdurrahman es Sülemî'nin ismi Abdullah b. Habib'tir.

4. ANA BABAYA KARŞI GELMEK BÜYÜK GÜNAHLARDAN MIDIR?

4 - بَابُ مَا جَاءَ فِي عُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ

1901 - حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْجَرِيرِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، قَالَ: وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَكِنًا، فَقَالَ: وَشَهَادَةُ الزُّورِ، أَوْ قَوْلُ الزُّورِ، فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو بَكْرَةَ اسْمُهُ نَفِيعُ بْنُ الْحَارِثِ.

Not: Zehebî'nin *el-Kebâir* adı eserinde 70 tane büyük günah sayılmaktadır.

1901- Abdurrahman b. Ebû Bekre (r.a.), babasından rivâyete göre Ebû Bekre şöyle demiştir: “Resûlullah (s.a.s.), büyük günahların en büyüklerinden size haber vereyim mi? buyurdular. Sahabe evet Ey Allah'ın Resûlü! dediler. Buyurdu ki: Allah'a ortak koşmak, Ana babaya karşı gelmek. Yaslanmış olduğu halde iken doğrulup oturdu, şöyle devam etti: “Yalancı şahidlik veya yalan söylemek” bu son sözü o kadar tekrarlardı ki; biz keşke sussaydı dedik. (Müslim, Birr ve Sıla: 1; Ebû Dâvûd, Edeb: 119)

(Tirmizî şöyle dedi) Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir. Ebû Bekre'nin ismi Nüfey' b. el-Hâris'tir.

1902 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنَ الْكَبَائِرِ أَنْ يَشْتُمَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَهَلْ يَشْتُمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَشْتُمُ أَبَاهُ وَيَشْتُمُ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ.

هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

1902- Abdurrahman b. Amr'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kişinin kendi anne ve babasına sövmesi büyük günahlardandır.” Sahabe: Ey Allah'ın Resûlü, insan kendi anne ve babasına hiç söver mi? dediler. “Evet” buyurdular. “Kişi bir adamın babasına söver de o da bunun babasına söver yine aynı kişi birinin annesine söver de o da onun annesine söver.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 119; Müslim, Birr ve Sıla: 1)

(Tirmizî şöyle dedi) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

5 BABA DOSTUNA İYİLİKTE BULUNUP BAĞLARI KOPARMAMAK

5 - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِكْرَامِ صَدِيقِ الْوَالِدِ

1903 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا

حَيَوُهُ بِنُ شُرَيْحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ،
عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ أَبْرَ الْبِرِّ
أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ أَهْلَ وَدِّ أَبِيهِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ. هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنِ ابْنِ
عُمَرَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ.

1903- İbn Ömer'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu işittim: “İyiliklerin en güzeli, kişinin, babasının dostlarıyla bağlarını koparmamasıdır.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 119; Müslim, Birr ve Sıla: 1)

(Tirmizi şöyle dedi) Bu konuda Ebû Esîd'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadisin isnadı sahihtir. Bu hadis İbn Ömer'den farklı tariklerle de rivâyet edilmiştir.

6 TEYZE, ANNE YERİNDEDİR

6 - بَابُ مَا جَاءَ فِي بَرِّ الْخَالَةِ

1904 - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ إِسْرَائِيلَ (ح) وَحَدَّثَنَا
مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ وَهُوَ ابْنُ مَدْوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ
إِسْرَائِيلَ، وَاللَّفْظُ لِحَدِيثِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ
عَازِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ. وَفِي الْحَدِيثِ
قِصَّةٌ طَوِيلَةٌ.

وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

1904- Berâ b. Âzib'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Teyze, anne yerinde/makamındadır.” Bu hadisin uzun bir hikayesi vardır. (Ebû Dâvûd, Talak: 35)

(Tirmizi dedi ki): Bu, sahih bir hadistir.

1904m/1- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوْقَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَصَبْتُ ذَنْبًا عَظِيمًا فَهَلْ لِي تَوْبَةٌ؟ قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ أُمِّ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ خَالَةٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَبَرِّهَا.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ.

1904m/1- İbn Ömer'den rivayete göre şöyle demiştir: Adamın biri Nebî'ye (s.a.s.) geldi, "Yâ Resûlallah, büyük bir günah işledim, tevbe etmemin bir yolu var mıdır?" diye sordu. "Annen var mı?" diye sordu, o "Hayır" dedi. "Teyzen var mı?" diye sordu. "Evet" deyince, "Ona iyilikte bulun!" buyurdu.

(Tirmizi dedi ki): Bu konuda Hz. Ali'den de rivayet gelmiştir.

1904m/2 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوْقَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ. وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ. وَأَبُو بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ، هُوَ ابْنُ عُمَرَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ.

Bize İbn Ebi Ömer anlattı. Dedi ki: Bize Süfyan anlattı. O Muhammed b. Sûka'dan, o Ebû Bekir b. Hafs'tan, o da Nebî'den (s.a.s.) bu hadisin bir benzerini rivayet etmiş, ancak bu rivâyetinde "İbn Ömer'den" dememiştir.

Bu, Ebû Muaviye'nin rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Bekir b. Hafs, o İbn Ömer b. Sa'd b. Ebî Vakkâs'dır.

7 ANNE VE BABA, DUASI KABUL GÖREN KİMSELERDENDİR

7 - بَابُ مَا جَاءَ فِي دَعْوَةِ الْوَالِدَيْنِ

1905 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رَوَى الْحَجَّاجُ الصَّوَّافُ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ نَحْوَ حَدِيثِ هِشَامٍ، وَأَبُو جَعْفَرٍ الَّذِي رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يُقَالُ لَهُ: أَبُو جَعْفَرٍ الْمُؤَدِّنُ وَلَا نَعْرِفُ اسْمَهُ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ غَيْرَ حَدِيثٍ.

1905- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Üç dua vardır ki, kabul edilmelerinde şüphe yoktur: Mazlumun duası, yolcunun duası, babanın çocuğuna duası.” (İbn Mâce, Dua: 11; Müslim, Birr ve Sıla: 3)

(Tirmizi şöyle dedi) Bu, hasen bir hadistir. Haccac es-Savvâf bu hadisi Yahya b. Ebî Kesîr'den, Hişâm'ın hadisinin benzeri gibi rivâyet etmiştir. Ebû Hüreyre'den rivâyet eden Ebû Ca'fer'e, Ebû Ca'fer el-Müezzin denmektedir. Ancak onun ismini bilmiyoruz. Yahya b. Ebî Kesîr ondan, başka hadisler de rivâyet etmiştir.

8 ANA BABANIN HAKKI NASIL ÖDENEİLİR?

8 - بَابُ مَا جَاءَ فِي حَقِّ الْوَالِدَيْنِ

1906 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدًا إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، وَقَدْ رَوَى سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ هَذَا الْحَدِيثَ.

1906- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Evlat, babanın hakkını hiçbir şekilde ödeyemez ancak köle olarak bulup satın alır ve azat etmiş olursa belki ödemiş sayılır.” (Müslim, Itk: 6)

(Tirmizi dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. Biz bunu, sadece Süheyl b.

Ebû Salih'in rivayeti olarak bilmekteyiz. Süfyân es Sevrî ve pek çok kimse bu hadisi Süheyl b. Ebû Salih'den rivâyet etmişlerdir.

9 AKRABA İLE İLGİYİ KESMEMEK GEREKİR

9 - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَطِيعَةِ الرَّحِمِ

1907 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: اشْتَكَى أَبُو الرَّدَادِ فَعَادَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ فَقَالَ: خَيْرُهُمْ وَأَوْصَلُهُمْ مَا عَلِمْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ: أَنَا اللَّهُ، وَأَنَا الرَّحْمَنُ، خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنْ اسْمِي، فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ، وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَّئْتُهَا.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَابْنِ أَبِي أَوْفَى، وَعَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ.

حَدِيثُ سُفْيَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَرَوَى مَعْمَرٌ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ رَدَادِ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَمَعْمَرٌ كَذَا يَقُولُ، قَالَ مُحَمَّدٌ: وَحَدِيثُ مَعْمَرٍ خَطَأٌ.

1907- Ebû Seleme'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Ebu'r-Reddâd (el Leysî) hastalanmıştı da Abdurrahman b. Avf, kendisini ziyarete gelmişti. Ebu'r Reddad şöyle dedi: Bildiğime göre insanların hayırlısı ve ilgiyi kesmeyen kişisi Ebû Muhammed'tir (Abdurrahman b. Avf'ın künyesidir) Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf dedi ki: Resûlullah'dan (s.a.s.) işittim, Allah'ın şöyle buyurduğunu bize bildirdi: "Allah benim, Rahman da benim, akrabalığı da ben yarattım. İsmimden ona isim verdim. Her kim akrabalık bağlarını kesmeyip devam ettirirse ben de onunla ilgimi kesmem. Her kimde akrabalık bağlarını koparıp ilgiyi keserse ben de onunla ilgimi keserim." (Müslim, Birr ve Sıla: 6; Buhârî, Edeb: 12)

(Tirmizi dedi ki) Bu konuda Ebû Saîd, İbn Ebî Evfa, Âmir b. Rabia, Ebû

Hüreyre ve Cübeyr b. Mut'ım'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Süfyân'ın Zührî'den rivâyet ettiği bu hadis sahihtir. Ma'mer de bu hadisi Zührî'den, o Ebû Seleme'den, o Reddâd el-Leysî'den, o da Abdurrahman b. Avf'tan olmak üzere rivâyet etmiştir. Ma'mer böyle demektedir/rivâyet etmektedir. Muhammed (b. İsmail el-Buhari) diyor ki: Ma'mer'in hadisi hatalıdır.

(Açıklama: Ravi Ebu Reddad'ın ismi Reddad olarak da kullanılmaktadır)

10 AKRABA İLE İLGİYİ KESMEMEK NE DEMEKTİR?

10 - بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَّةِ الرَّحِمِ

1908 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَشِيرٌ أَبُو إِسْمَاعِيلَ، وَفِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا انْقَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَّهَا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَلْمَانَ، وَعَائِشَةَ.

1908- Abdullah b. Amr'dan rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “İlgiyi kesmeyen; kendisine yapılan ziyaretin karşılığını yapan demek değildir. Gerçek ilgiyi kesmeyen kendisiyle ilgiyi kesenlerle ilgiyi kesmeyip devam ettirendir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 6)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. Bu konuda Selman ve Âişe'den de rivâyet gelmiştir.

1909 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ. قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ: قَالَ سُفْيَانُ: يَعْنِي قَاطِعَ رَحِمٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1909- Cübeyr b. Mut'ım'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "İlgiyi kesen Cennete giremez." İbn Ebî Ömer şöyle dedi: Süfyân dedi ki: Akrabasıyla ilgiyi keseni kastediyor. (Müslim, Birr ve Sıla: 6)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

11 ÇOCUK SEVGİSİ KİŞİYE NE YAPAR?

11 - بَابُ مَا جَاءَ فِي حُبِّ الْوَلَدِ

1910 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي سُوَيْدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، يَقُولُ: زَعَمَتِ الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ خَوْلَةَ بِنْتُ حَكِيمٍ قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ مُحْتَضِنٌ أَحَدَ ابْنَيْ ابْنَتِهِ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّكُمْ لَتَبَخِّلُونَ وَتُجَبِّنُونَ وَتُجْهَلُونَ، وَإِنَّكُمْ لَمِنْ رِيحَانِ اللَّهِ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَالْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ.

حَدِيثُ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِهِ، وَلَا نَعْرِفُ لِعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ سَمَاعًا مِنْ خَوْلَةَ.

1910- Ömer b. Abdülaziz şöyle dedi: Saliha kadın Havle bt. Hakîm (r.anha), öyle olduğunu zannederek dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) bir gün evinden çıkmıştı, kızı (Fatıma)nın iki oğlundan birini kucağına basmış şöyle diyordu: "Siz çocuklar insanı cimri, korkak, bilgisiz kılacak şekilde meşgul edersiniz, Siz Allah'ın güzel kokulu nimetlerindensiniz." (Müsned: 26051)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda İbn Ömer ve el-Eş'as b. Kays'tan da rivâyet gelmiştir.

İbn Uyeyne'nin İbrahim b. Meysere'den rivâyet ettiği hadisi sadece onun rivâyetiyle bilmekteyiz. Ömer b. Abdulaziz'in Havle'den semâı olduğunu da bilmiyoruz.

8. HAFTA

ÜNİTE VIII: TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 12 EVLAT SEVGİSİ NEDİR? MERHAMET NASILDIR?
- II. 13 KIZ ÇOCUKLARA VE KIZ KARDEŞLERE İYİLİK EDİLMESİ GEREĞİ
- III. 14 YETİMLE İLGİLENEN KİMSE DE CENNETE GİRENLERDEN MİDİR?
- IV. 15 KÜÇÜĞE ŞEFKAT BÜYÜĞE SAYGI GEREKİR
- V. 16 İNSANLARA ŞEFKAT VE MERHAMETLİ DAVRANMAK

12 EVLAT SEVGİSİ NEDİR? MERHAMET NASILDIR?

12 - بَابُ مَا جَاءَ فِي رَحْمَةِ الْوَالِدِ

1911 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَبْصَرَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُقْبَلُ الْحَسَنَ، وَقَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ الْحَسَنَ أَوْ الْحُسَيْنَ، فَقَالَ: إِنَّ لِي مِنَ الْوَالِدِ عَشْرَةَ مَا قَبَّلْتُ أَحَدًا مِنْهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَعَائِشَةَ.

وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1911- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: el-Akrâ b. Hâbis, Resûlullah'ın (s.a.s.); (torunu) Hasan'ı öptüğünü gördü (İbn Ömer rivâyetinde Hasan veya Hüseyin'i demiştir) ve şöyle dedi: Benim on çocuğum var, onlardan hiçbirini öpmüş değilim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Merhamet etmeyene merhamet edilmez." (Müslim, Fedail: 15)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Enes ve Âişe'den de rivâyet vardır.

Ebû Seleme b. Abdurrahman'ın ismi: Abdullah b. Abdurrahman b. Avf'tır.

Bu, hasen-sahih bir hadistir.

13 KIZ ÇOCUKLARA VE KIZ KARDEŞLERE İYİLİK EDİLMESİ GEREĞİ

13 - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّفَقَةِ عَلَى الْبَنَاتِ وَالْأَخْوَاتِ

1912 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَكُونُ لِأَحَدِكُمْ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثَ أَخْوَاتٍ فَيُحْسِنُ إِلَيْهِنَّ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، وَأَنْسِ، وَجَابِرٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ.
وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ اسْمُهُ سَعْدُ بْنُ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ هُوَ
سَعْدُ بْنُ مَالِكِ بْنِ وَهَيْبٍ، وَقَدْ زَادُوا فِي هَذَا الْإِسْنَادِ رَجُلًا.

1912- Ebû Saîd el Hudrî'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle demiştir: “Sizden birinizin üç kızı veya üç kız kardeşi olur da onlara iyilik yapar ve iyi geçinirse bu yüzden Cennete girer.” (Müslim, Fedail: 15)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe, Ukbe b. Âmir, Enes, Câbir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Saîd el Hudrî'nin ismi Sa'd b. Mâlik b. Sinan'dır. Sa'd b. Ebû Vakkâs ise Sa'd b. Mâlik b. Vüheyb'tir. Bazı râvîler bu hadisin senedinde bir kişi daha ilave etmişlerdir.

(Açıklama: Bu hadisin bazı tariklerinde sened ... Süfyan b. Uyeyne - Süheyl b. Ebu Salih - Eyyub b. Beşir- Said b. Abdurrahman - Ebu Said el-Hudri şeklindedir. Yani arada Eyyub b. Beşir ziyadedir).

1913 - حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ
الْعَزِيزِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ ابْتَلَى بِشَيْءٍ مِنَ الْبَنَاتِ فَصَبَرَ عَلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ
حِجَابًا مِنَ النَّارِ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1913- Âişe'den (r. anha) rivâyet edilmiştir. Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim kız çocuklarından bir şeyle imtihan olunur da onlara sabrederse, kızlar, Cehennem ateşine karşı kendisine perde olurlar.” (Müslim, Birr ve Sila: 46)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen bir hadistir.

1914 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَزِيرٍ الْوَاسِطِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ
الطَّنَافِسِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الرَّاسِبِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ

اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ دَخَلْتُ أَنَا وَهُوَ الْجَنَّةَ كَهَاتَيْنِ»، وَأَشَارَ بِأَصْبُعَيْهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ غَيْرَ حَدِيثٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَقَالَ: عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ، وَالصَّحِيحُ هُوَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَنَسٍ.

1914- Enes'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim iki kız çocuğunu besleyip büyütüp terbiye ederek yetiştirirse ben ve o; şu ikisi gibi Cennete gireceğiz dedi ve iki parmağını gösterdi.” (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

(Tirmizî dedi ki) Bu hadis bu tarikten hasen-garibtir. Ravi Muhammed b. Ubeyd, bu isnadla Muhammed b. Abdülaziz'den birçok hadis rivayet etmiş ve rivayet ederken de “Ebu Bekr b. Ubeydullah b. Enes” demiştir. Doğrusu ise o ravinin (isminin) Ubeydullah b. Ebu Bekr b. Enes olmasıdır.

1915 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ بْنُ حَزْمٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: دَخَلْتُ امْرَأَةً مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا فَسَأَلْتُ، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا، فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا، ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ ابْتَلَى بِشَيْءٍ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

1915- Âişe'den (r. anha) rivâyete göre şöyle demiştir: Beraberinde iki kız çocuğu bulunan bir kadın yanıma girerek benden yardım istedi. Bir hurmadan başka bir şey yoktu, o hurmayı kendisine verdim, onu iki kızını arasında bölüştürdü, kendisi o hurmadan yemedi, sonra kalkıp gitti. Resûlullah (s.a.s.) gelince ona durumu haber verdim, bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Her kim kız çocuklarından bir şeyle imtihan olunursa onlar ateşe

karşı kendisine perde olurlar.” (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

(Tirmizi dedi ki) Bu, sahih bir hadistir.

1916 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سَهِيلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ سَعِيدِ الْأَعْسَى، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَاتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ.

1916- Ebû Saîd el Hudrî'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kimin üç kızı veya üç kız kardeşi olur veya iki kızı ve iki kız kardeşi olursa onlarla iyi geçinip onlar hakkında Allah’a karşı sorumluluk bilinci duyarsa onun için Cennet vardır.” (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

14 YETİMLE İLGİLENEN KİMSE DE CENNETE GİRENLERDEN MİDİR?

14 - بَابُ مَا جَاءَ فِي رَحْمَةِ الْيَتِيمِ وَكَفَالَتِهِ

1917 - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّلَقَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، وَقَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنْ حَنْشٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَبِضَ يَتِيمًا مِنْ بَيْنِ الْمُسْلِمِينَ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ الْبَتَّةَ إِلَّا أَنْ يَعْمَلَ ذَنْبًا لَا يُغْفَرُ لَهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ مَرَّةَ الْفَهْرِيِّ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي أُمَامَةَ، وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ. وَحَنْشٌ هُوَ حُسَيْنُ بْنُ قَيْسٍ وَهُوَ أَبُو عَلِيِّ الرَّحْبِيِّ، وَسُلَيْمَانُ التَّمِيمِيُّ يَقُولُ: حَنْشٌ وَهُوَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

1917- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Her kim Müslümanlar arasında bir yetimi tutar götürür, yiyecek ve içeceğine onu ortak ederse Allah onu mutlaka Cennete koyacaktır. Ancak

affedilmeyecek bir günah işlenmiş ise o başka.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 121)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Mürre el-Fıhrî, Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme ve Sehl b. Sa’d’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Haneş, o Hüseyin b. Kays olup Ebû Ali er-Rahabî’dir. Süleyman et-Teymî, “Haneş hadisçilere göre zayıf sayılır” demektedir.

(Açıklama: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ diyen el-Mu‘temir’dir)

1918 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ أَبُو الْقَاسِمِ الْمَكِّيُّ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ، وَأَشَارَ بِأَصْبُعَيْهِ يَعْني: السَّبَابَةَ وَالْوَسْطَى.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1918- Sehl b. Sa’d’dan rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Ben ve yetimle ilgilenen kişi Cennet’te; şu ikisi gibiyiz diyerek iki parmağını, yani işaret ve orta parmağını gösterdi.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 121)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

15 KÜÇÜĞE ŞEFKAT BÜYÜĞE SAYGI GEREKİR

15 - بَابُ مَا جَاءَ فِي رَحْمَةِ الصِّبْيَانِ

1919 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ، عَنْ زُرَيْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: جَاءَ شَيْخٌ يُرِيدُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَبْطَأَ الْقَوْمُ عَنْهُ أَنْ يُوسِّعُوا لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوقِّرْ كَبِيرَنَا.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي أُمَامَةَ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَزُرَيْبٍ لَهُ أَحَادِيثٌ مَنَاقِيرُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَغَيْرِهِ.

1919- Enes b. Mâlik’den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah’ı

(s.a.s.) görmek üzere yaşlı bir adam gelmişti, oradaki insanlar ona yer açmayı geciktirdiler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.): “Küçüklerimize şefkat etmeyen büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir” buyurdular.

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Abdullah b. Amr, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Ebû Umâme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu, garib bir hadistir. Zerbî’nin Enes b. Mâlik’den ve başkalarından münker rivâyetleri vardır.

1920 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفَ شَرَفَ كَبِيرِنَا.

حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نَحْوَهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَيَعْرِفُ حَقَّ كَبِيرِنَا.

1920- Amr b. Şuayb’ın dedesi dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Küçüğümüze şefkat göstermeyen büyüğümüzün şerefini tanımayan bizden değildir.” (Müsned: 6445)

(Tirmizi dedi ki) Bize Hennâd anlattı, dedi ki: Bize Abde anlattı. O da Muhammed b. İshâk’tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etti. Ancak şöyle dedi: “Büyüklerimizin hakkını tanımayan.”

1921 - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيُوقِّرْ كَبِيرَنَا، وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ

وَحَدِيثُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ

رَوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ أَيْضًا،
قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنَّا يَقُولُ:
لَيْسَ مِنْ سُنَّتِنَا، لَيْسَ مِنْ أَدَبِنَا، وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ:
كَانَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ يُنْكِرُ هَذَا التَّفْسِيرَ: لَيْسَ مِنَّا يَقُولُ: لَيْسَ مِثْلَنَا.

1921- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Küçüğümüze şefkat, büyüğümüze saygı göstermeyen, iyiliği emredip kötülükten sakındırmayan bizden değildir.” (Müsned: 2214)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Muhammed b. İshâk'ın Amr b. Şuayb'tan rivâyet ettiği hadis ise hasen sahihtir. Bu hadis Abdullah b. Amr'dan bu tarikin dışındaki tariklerle de rivâyet edilmiştir.

Bazı ilim adamları şöyle demiştir: “Resûlullah'ın (s.a.s.) bizden değildir” sözünün manası; “Bizim sünnetimizden, bizim edebimizden değildir” demektir. Ali b. Medîni dedi ki: Yahya b. Saîd şöyle dedi: Süfyân es Sevri, “Bizden değildir” sözünün; “Bizim gibi değildir” şeklinde tefsir edilmesini reddederdi.

(Açıklama: Yani Süfyân, “bizim dinimiz üzere değildir” şeklinde yorumlanmasını reddederdi)

16 İNSANLARA ŞEFKAT VE MERHAMETLİ DAVRANMAK

16 - بَابُ مَا جَاءَ فِي رَحْمَةِ الْمُسْلِمِينَ

1922 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَيْسٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

1922- Cerir b. Abdullah'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “İnsanlara merhamet etmeyene, Allah merhamet etmez.” (Müslim, Birr ve Sila: 23)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Ebû Saîd, İbn Ömer, Ebû Hüreyre ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

1923 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: كَتَبَ بِهِ إِلَيَّ مَنْصُورٌ وَقَرَأْتُهُ عَلَيْهِ، سَمِعَ أَبَا عَثْمَانَ مَوْلَى الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا تُنَزِعُ الرَّحْمَةَ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ.

وَأَبُو عَثْمَانَ الَّذِي رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ لَا يُعْرَفُ اسْمُهُ، وَيُقَالُ: هُوَ وَالِدُ مُوسَى بْنِ أَبِي عَثْمَانَ الَّذِي رَوَى عَنْهُ أَبُو الزِّنَادِ وَقَدْ رَوَى أَبُو الزِّنَادِ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَثْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَ حَدِيثٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1923- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Ebu'l-Kâsım'dan (s.a.s.) işittim şöyle diyordu: “Merhamet ancak Şakî = Kalbi katılmış haydutların kalbinden kaldırılır.” (Müslim, Birr ve Sıla: 23)

(Tirmizî dedi ki) Ebû Hüreyre'den rivâyet eden Ebû Osman'ın adı bilinmemektedir. Onun, Musa b. Ebû Osman'ın babası olduğu söyleniyor ki, Musa'dan da Ebu'z-Zinad rivayette bulunmuştur. Ebu'z-Zinad, Musa b. Ebû Osman'dan, o babasından, o Ebû Hüreyre'den, o da Nebî'den (s.a.s.) olmak üzere başka hadisler de rivayet etmiştir.

Bu, hasen bir hadistir.

1924 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي قَابُوسَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكُم مَن فِي السَّمَاءِ، الرَّحِمُ شَجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ، فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلَهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَهَا قَطَعَهُ اللَّهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1924- Abdullah b. Amr'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Merhametlilere Rahman olan Allah merhamet eder. Siz yeryüzündekilere acıyın ki göktekiler de size acısın. Rahim; Rahman isminden bir damardır; Her kim bağları koparmaz, ilgiyi kesmezse Allah da onu rahmetine ulaştırır. Her kim de bağları koparırsa Allah da o kimseden rahmetini keser.” (Müslim, Birr ve Sıla: 23)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

17 NASİHAT EDİP SAMİMİ OLMAK HER MÜSLÜMANA GEREKİR

17 - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّصِيحَةِ

1925 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.

وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1925- Cerir b. Abdullah'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: “Namaz kılmak, zekat vermek ve her müslümana karşı samimi olmak üzere Peygamber’e (s.a.s.) biat ettim.” (Müslim, Birr ve Sıla: 23; Nesâî, Beya: 14)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1926 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَيْسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الدِّينُ النَّصِيحَةُ ثَلَاثَ مَرَارٍ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَنْ؟ قَالَ: لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَتَمِيمِ الدَّارِيِّ، وَجَرِيرٍ، وَحَكِيمِ بْنِ

أَبِي يَزِيدَ عَنِ أَبِيهِ، وَثُوبَانَ.

1926- Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdular: “Resûlullah (s.a.s.) üç sefer “din nasihattır/samimi olmaktan ibarettir” dedi. Ashab: Ey Allah’ın Resûlü! Kime karşı, dediler. Buyurdular ki: Allah’a, Kitab’ına, Müslüman idarecilere ve Müslümanların geneline karşı samimi olmak demektir.” (Nesâî, Beya: 14)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen bir hadistir. Bu konuda İbn Ömer, Temîm ed-Dârî, Cerir, Hakîm b. Ebû Yezîd’in babasından ve Sevbân’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

18 MÜSLÜMANLAR KENDİ ARALARINDA TEK VÜCUD GİBİDİRLER

18 - بَابُ مَا جَاءَ فِي شَفَقَةِ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ

1927 - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَسْبَاطِ بْنِ مُحَمَّدِ الْقُرَشِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَخُونُهُ وَلَا يَكْذِبُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، عَرَضُهُ وَمَالُهُ وَدَمُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا، بِحَسَبِ امْرِيٍّ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْتَقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي أَيُّوبَ.

1927- Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Müslüman müslüman’ın kardeşidir, ona hainlik yapmaz, ona yalan söylemez, onu yüzüstü bırakmaz. Müslüman’ın müslüman’a ırzı/namusu, malı ve kanı (canı) haramdır. Takva (Allah’a karşı sorumluluk bilinci) işte şuradadır (kalptedir). Müslüman kardeşini küçük görmesi kişiye şer olarak yeter.” (Müslim, Birr veSıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu konuda Ali ve Ebû Eyyûb’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

1928 - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ،

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ، وَمَنْ سَتَرَ عَلَى مُسْلِمٍ فِي الدُّنْيَا سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةَ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَى أَبُو عَوَانَةَ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الْأَعْمَشِ،
عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَلَمْ
يَذْكُرُوا فِيهِ حَدِيثٌ عَنْ أَبِي صَالِحٍ.

1930- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim bir Müslüman’ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını giderirse Allah’ta onun ahiret sıkıntılarından bir sıkıntısını giderir. Yine kim darda kalan bir Müslümanın imdadına yetişirse Allah ta o kimsenin hem bu dünyada hem de ahirette imdadına yetişir ve işlerini kolaylaştırır. Kim dünyada bir Müslüman kardeşinin ayıbını örterse Allah’ta o kimsenin dünya ve ahirette ayıplarını örter. Kul; kardeşinin yardımında oldukça Allah da o kula yardım eder. (Müslim, Birr ve Sıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda İbn Ömer ve Ukbe b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hasen bir hadistir. Ebû Avâne ve pek çok kişi bu hadisi A’meş’den, o Ebû Salih’den, o Ebû Hüreyre’den, o da Nebi’den (s.a.s.) olmak üzere benzeri şekilde nakletmişler, fakat “Ebû Salih’den bana haber verildi” dememişlerdir.

9. HAFTA

ÜNİTE IX: TİRMİZİ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 20 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANI DAİMA MÜDAFA ETMELİ
- II. 21 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANA KÜSÜP DARGIN DURAMAZ
- III. 22 MÜSLÜMAN MÜSLÜMAN KARDEŞİNE KARŞI DAİMA FEDAKAR OLMALIDIR
- IV. 23 GIYBET NE DEMEKTİR?
- V. 24 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANA KISKAŇ OLAMAZ, KİN BESLEYEMEZ

20 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANI DAİMA MÜDAFA ETMELİ

20 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الذَّبِّ عَنِ عَرَضِ الْمُسْلِمِ

1931 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ النَّهْشَلِيِّ، عَنْ مَرْزُوقِ أَبِي بَكْرِ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1931- Ebu'd-Derdâ'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim Müslüman kardeşinin ırz/namusundan her türlü kötülüğü savarsa Allah da kıyamet gününde o kimsenin yüzünden Cehennem ateşini savar.” (Müslim, Birr ve Sıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Esmâ bt. Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen bir hadistir.

21 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANA KÜSÜP DARGIN DURAMAZ

21 - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْهَجْرِ لِلْمُسْلِمِ

1932 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ (ح) وَحَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَأَنَسِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَهَشَامِ بْنِ عَامِرٍ، وَأَبِي هِنْدِ الدَّارِيِّ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1932- Ebû Eyyûb el-Ensârî'den (r.a.) rivâyet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Müslümanın Müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durması helal değildir. İki Müslüman birbirleriyle karşılaştıkları zaman birisi yüzünü şu tarafa çevirir diğeri ise öteki tarafa çevirir. Hâlbuki bu iki müslümanın hayırlısı önce selam verendir.” (Buhârî, Edeb: 62; Müslim, Birr ve Sıla: 8)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Enes, Ebû Hüreyre, Hişâm b. Âmir, Ebû Hind ed Dârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu, hasen-sahih bir hadistir.

22 MÜSLÜMAN MÜSLÜMAN KARDEŞİNE KARŞI DAİMA FEDAKAR OLMALIDIR

22 - بَابُ مَا جَاءَ فِي مُوَاسَاةِ الْأَخِ

1933 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفِ الْمَدِينَةِ أَخَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، فَقَالَ لَهُ: هَلُمَّ أَقَاسِمَكَ مَالِي نِصْفَيْنِ، وَلِي امْرَأَتَانِ فَأُطْلِقُ إِحْدَاهُمَا، فَإِذَا انْقَضَتْ عِدَّتُهَا فَتَزَوَّجْهَا، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ، دُلُونِي عَلَى السُّوقِ، فَدَلُّوهُ عَلَى السُّوقِ، فَمَا رَجَعَ يَوْمَئِذٍ إِلَّا وَمَعَهُ شَيْءٌ مِنْ أَقِطٍ وَسَمْنٍ قَدْ اسْتَفْضَلَهُ، فَرَأَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ وَعَلَيْهِ وَضْرٌ مِنْ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: مَهِيمٌ؟ قَالَ: تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: فَمَا أَصْدَقْتَهَا؟ قَالَ: نَوَاةٌ، قَالَ حُمَيْدٌ أَوْ قَالَ: وَزَنَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَقَالَ: أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: وَزَنَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ وَزَنَ ثَلَاثَةَ دَرَاهِمٍ وَثُلُثِ. وَقَالَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: وَزَنَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، وَزَنَ خَمْسَةَ دَرَاهِمٍ سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ مَنْصُورٍ، يَذْكُرُ عَنْهُمَا هَذَا.

1933- Enes'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir. Abdurrahman b. Avf, Mekke'den hicret edip Medîne'ye geldiğinde Resûlullah (s.a.s.), onunla Sa'd b. Rabî'i kardeş yapmıştı. Bunun üzerine Sa'd, Abdurrahman'a "gel malımı ikiye bölüp seninle paylaşalım. Benim iki hanımım var, birini boşayayım, iddeti bitince onunla sen evlenirsin" dedi. Abdurrahman: "Allah malını ve aileni sana bağışlasın bereketli kılsın, siz bana çarşının yolunu gösterin" diye karşılık verdi. Hemen çarşığı gösterdiler. O gün yaptığı ticaretle bir miktar keş (suyu süzülüp sertleşmiş yoğurt kurusu) ve yağ kazanarak döndü. Daha sonraları Resûlullah (s.a.s.) onun elbisesi üzerinde (damatların sürdüğü) sarı esans izi/kokusu görerek "bu nedir?" buyurdular. Abdurrahman: Ensâr'dan bir kadınla evlendim, dedi. "Mehir olarak ona ne verdin?" Buyurunca; "Bir çekirdek" dedi. Humeyd dedi ki: "Veya çekirdek ağırlığında bir altın" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.): "Bir koyunla da olsa düğün ziyafeti ver" buyurdular. (Buhârî, Büyü: 18; Müslim: Nikah: 56)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

Ahmed b. Hanbel dedi ki: "Altın bir çekirdeğin" ağırlığı üç dirhem ve üçte bir dirhem ağırlığındadır. İshâk b. İbrahim dedi ki: "Bir altın çekirdeğin" ağırlığı beş dirhemdir. Bunu İshâk b. Mansur'dan işittim, o da Ahmed b. Hanbel ve İshâk b. İbrahim'den naklediyordu.

(Açıklama: Ortalama 70 arpa ağırlığı olarak hesaplanan dirhem, 3,2 grama denk gelmektedir. Aynı zamanda Osmanlı'da kullanılan bir başka ölçü birimi olan okka, 400 dirhemdir. Bir okkanın ağırlığı, günümüzde 1.282 grama ya da 1,282 kilograma denk gelmektedir. Metinde geçen وَضَرَ kelimesi kötü koku demektir. Burada kokunun ağırlığına işaret vardır.)

23 GIYBET NE DEMEKTİR?

23 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغَيْبَةِ

1934 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْغَيْبَةُ؟ قَالَ: ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ، قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ بَهْتَهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَرزَةَ، وَابْنِ عُمَرَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ
صَحِيحٌ.

1934- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Gıybet nedir? Ey Allah'ın Resûlü! denildi de, şöyle buyurdular: “Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyi ile hatırlayıp konuşmandır.” Ya söylediğim durum onda mevcut ise, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.): “Söylediğin şey onda var ise gıybet etmiş sayılırsın, yoksa iftira etmiş sayılırsın.” (Müslim, Birr ve Sıla: 20; Buhârî, Edeb: 46)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Berze, İbn Ömer ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

24 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANA KISKANÇ OLAMAZ, KİN BESLEYEMEZ

24 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَسَدِ

1935 - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ الْعَطَّارُ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقَاطَعُوا وَلَا تَدَابِرُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرِ الصِّدِّيقِ، وَالزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عُمَرَ.

1935- Enes'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir birinizle ilgiyi kesmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinize kin beslemeyin, kıskanç olmayın, Allah'ın kulları kardeş olun. Müslümanın Müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durması helal değildir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 7)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

Bu konuda Ebû Bekir es-Sıddık, Zübeyr b. el-Avvam, İbn Mes'ûd ve Ebû

Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1936 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوُ هَذَا.

1936- Sâlim, babasından (Abdullah b. Ömer'den) rivâyet ettiğine göre şöyle dedi: “Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Hased sadece şu iki konuda olabilir: (Yani kişi sadece bu iki kimseye imrenip onlar gibi olmayı isteyebilir). Allah'ın kendisine mal verdiği bir adam ki, gece gündüz o maldan sevap kazanmak için dağıtır. Allah'ın kendisine Kur'ân ilmi verdiği bir kimse ki, gece gündüz onu öğrenmeye ve öğretmeye çalışıp çabalar.” (Müslim, Birr ve Sıla:7)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den, onlar da Nebi'den (s.a.s.) olmak üzere bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

25 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANA KİN BESLEYİP DÜŞMANLIK YAPAMAZ

25 - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّبَاغُضِ

1937 - حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ بَيَّسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَسُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَخْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَأَبُو سُفْيَانَ اسْمُهُ طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ.

1937- Câbir'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Şeytan, namaz kılan Müslümanların kendisine ibadet etmesinden ümidini kesmiştir. Fakat onların aralarını açmak ve birbirlerine düşürmek konusunda ümitlidir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 7)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Enes ve Süleyman b. Amr b. Ahvas'ın babasından olmak üzere hadis rivâyet edilmiştir.

Bu, hasen bir hadistir. Ebû Süfyân'ın ismi Talha b. Nafi'dir.

26 YALAN SÖYLEMEK ÜÇ YERDE CAİZDİR

26 - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِصْلَاحِ ذَاتِ الْبَيْنِ

1938 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ كَلْبُومِ بْنِتِ عُقْبَةَ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَيْسَ بِالْكَاذِبِ مَنْ أَصْلَحَ بَيْنَ النَّاسِ فَقَالَ خَيْرًا أَوْ نَمَى خَيْرًا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1938- Ümmü Gülsüm bt. Ukbe'den (r.anha) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah'dan (s.a.s.) işittim şöyle diyordu: “insanların arasını bulmak için hayırlı sözler söyleyerek olup bitenlerin hayırlı yönlerini ortaya koyarak insanları barıştıran kimse yalancı değildir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 79)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1939 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ (ح) وَحَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، وَأَبُو أَحْمَدَ قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَانَ بْنِ حُثَيْمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَحِلُّ الْكَذِبُ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: يُحَدِّثُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ لِيَرْضِيَهَا، وَالْكَذِبُ فِي الْحَرْبِ،

وَالْكَذِبُ لِيُصْلِحَ بَيْنَ النَّاسِ وَقَالَ مُحَمَّدٌ فِي حَدِيثِهِ: لَا يَصْلُحُ الْكَذِبُ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَسْمَاءَ، إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ خُنَيْمٍ.
وَرَوَى دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَذْكَرْ فِيهِ عَنْ أَسْمَاءَ، حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ:
حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ دَاوُدَ.
وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ.

1939- Esmâ bt. Yezîd'den (r.anha) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Yalan söylemek üç yerde caizdir; Bir kimse hanımını memnun etmek için yalan konuşabilir, Savaşta (İslam ordusunun güç ve kuvvetini büyük göstermek konusunda) yalan söylenebilir, İnsanların arasını bulmakta da yalan söylenebilir.” Mahmûd b. Gaylân kendi rivâyetinde: “Yalan üç yerde elverişlidir” demektedir. (Müslim, Birr ve Sıla: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 79)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. İbn Huşeym'in rivâyeti dışında bu hadisin Esmâ'nın hadisi olduğunu bilmiyoruz.

Dâvûd b. Ebû Hind bu hadisi Şehr b. Havşeb'den, o da Nebi'den (s.a.s.) olmak üzere rivâyet etmiş olup hadisin senedinde “Esmâ'dan” dememiştir. Bu şekilde (yani “Esmâ'dan” demeksizin) bize Muhammed b. el-Alâ rivayet edip dedi ki: Bize İbn Ebî Zaide anlattı, o da Davud'dan (yani Davud b. Ebu Hind'den) rivayet etti.

Bu konuda Ebû Bekir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

27 MÜMİN MÜMİNİ ALDATAMAZ, ZARAR VEREMEZ

27 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخِيَانَةِ وَالْغِيثِ

1940 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ لُؤْلُؤَةَ، عَنْ أَبِي صِرْمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ ضَارَّ ضَارَّ اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ شَاقَّ شَقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

1940- Ebû Sırme'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Zararlı olan kimseyi Allah zararlara düşürür. Güçlük çıkararı da güçlüklerle koşar." (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 51; İbn Mâce: Ahkam: 33)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir.

1941 - حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ الْعُكْلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا فَرْقُدُ السَّبَخِيُّ، عَنْ مَرَّةَ بْنِ شَرَّاحِيلِ الْهَمْدَانِيِّ وَهُوَ الطَّيِّبُ، عَنْ أَبِي بَكْرِ الصِّدِّيقِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَلْعُونٌ مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا أَوْ مَكَرَ بِهِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

1941- Ebû Bekir es Sıddîk'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Bir mümine zarar veren veya hile yapan lanetlenmiştir (yani Allah'ın rahmetinden uzaklaşmıştır)." (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 51; İbn Mâce: Ahkam: 33)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir.

(Açıklama: الطَّيِّبُ Mürre b. Şerahil'in lakabıdır).

28 KOMŞULUK HAKKI NE KADAR DEĞERLİ VE KIYMETLİDİR?

28 - بَابُ مَا جَاءَ فِي حَقِّ الْجَوَارِ

1942 - حَدَّثَنَا فُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ هُوَ ابْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا زَالَ جَبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَثُهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1942- Âiše (r.anha)'dan rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Cebrail komşuluk haklarını o kadar çok tavsiye etti ki ben komşuyu komşuya varis kılacağını sandım.” (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 122; Buhârî, Edeb: 32)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih hadistir.

1943 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ شَابُورَ، وَبَشِيرِ أَبِي إِسْمَاعِيلَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو دُبِحَتْ لَهُ شَاةٌ فِي أَهْلِهِ، فَلَمَّا جَاءَ قَالَ: أَهَدَيْتُمْ لِحَارِنَا الْيَهُودِيَّ؟ أَهَدَيْتُمْ لِحَارِنَا الْيَهُودِيَّ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا زَالَ جَبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْحَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَثُهُ.

W

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسٍ، وَالْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ، وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، وَأَبِي شَرِيحٍ، وَأَبِي أَمَامَةَ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْضًا.

1943- Mücâhid'den rivâyete göre şöyle demiştir: “Abdullah b. Amr'ın ev halkı için bir koyun kesilmişti. Eve geldiğinde şöyle dedi. Yahudi komşumuza bunun etinden hediye verdiniz mi? Yahudi komşumuza bunun etinden hediye verdiniz mi? Resûlullah'dan (s.a.s.) işittim şöyle diyordu: Cebrail bana devamlı komşuluk hakkını tavsiye etti ki, ben komşuyu komşuya varis kılacağını sandım.” (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 122; Buhârî, Edeb: 32)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âiše, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Enes, el-Mikdad b. el-Esved, Ukbe b. Âmir, Ebû Şüreyh ve Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu tarikle hasen-garibtir. Bu hadis Mücâhid'den, o Âiše ve Ebû Hüreyre'den, onlar da Nebi'den (s.a.s.) olmak üzere de rivâyet edilmiştir.

1944 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَيَّوَةَ بْنِ شَرِيحٍ، عَنْ شَرْحِبِيلَ بْنِ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيُّ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ.

1944- Abdullah b. Amr'dan (r.a.) rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Allah katında arkadaşın en iyisi arkadaşına iyi olandır. Allah katında komşunun en iyisi de komşusuna karşı iyi olandır." (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 122; Buhârî, Edeb: 32)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Ebû Abdurrahman el-Hubulî'nin ismi Abdullah b. Yezîd'dir.

29 ÇALIŞTIRILAN HİZMETÇİ VE PERSONELE İYİ DAVRANMAK

29 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِحْسَانِ إِلَى الْخَدَمِ

1945 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ وَاصِلٍ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ فِتْيَةً تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِنْ طَعَامِهِ، وَلْيُلْبَسْهُ مِنْ لِبَاسِهِ، وَلَا يَكْلِفْهُ مَا يَغْلِبُهُ، فَإِنْ كَلَّفَهُ مَا يَغْلِبُهُ فَلْيُعْنِهِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأُمِّ سَلَمَةَ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1945- Ebû Zerr'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Bunlar sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin emriniz altında hizmetçi kılmıştır. Kimin böyle bir hizmetçisi/personeli varsa ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin, başaramayacağı bir işi ona yüklemesin, şayet böyle işi ona yüklerse o işte ona yardım etsin." (Buhârî,

İman: 29; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ali, Ümmü Seleme, İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1946 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ فَرْقَدِ السَّبَخِيِّ، عَنْ مَرَّةَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ الْمَلَكَةِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ تَكَلَّمَ أَيُّوبُ السَّخْتِيَانِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ فِي فَرْقَدِ السَّبَخِيِّ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ.

1946- Ebû Bekir'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Kötü huylu/ahlaksız kimse Cennete girmez.” (İbn Mâce, Edeb: 17)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Eyyûb es Sahtiyânî ve pek çok kimse Ferkad es-Sebehî'yi hafızası yönünden tenkid etmişlerdir.

30 HİZMETÇİ VE PERSONELE DAİMA İYİ DAVRANMAK GEREKİR

30 - بَابُ النَّهْيِ عَنِ ضَرْبِ الْخَدَمِ وَشَتْمِهِمْ

1947 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ فَضَيْلِ بْنِ غَرْوَانَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نُعْمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيُّ النَّوْبَةِ: مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ بَرِينًا مِمَّا قَالَ لَهُ، أَقَامَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْحَدَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ كَمَا قَالَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَابْنُ أَبِي نُعْمٍ هُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي نُعْمِ الْبَجَلِيِّ، يُكْنَى أَبَا الْحَكَمِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ مِقْرَانَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ.

1947- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Tevbe Peygamberi Ebu'l-Kâsım (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Kim kölesine/hizmetçisine hiçbir suçu olmadığı halde zina ithamında bulunursa kıyamet gününde Allah o

kimseye kazf cezası uygular, eğer o köle ve hizmetçi böyle bir iş yapmışsa bir şey gerekmez.” (Buhârî İman: 29; İbn Mâce: Edeb: 80)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. İbn Ebû Nu‘m, Abdurrahman b. Ebû Nu‘m el-Becelî’dir. Ebu’l-Hakem diye künyelenir.

Bu konuda Süveyd b. Mukarrîn ve Abdullah b. Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

(Açıklama: Resûlullah kendisini tövbe ve merhamet peygamberi diye nitelendirmiştir (Müsned, IV, 395, 404; Müslim, “Fezâ’il”, 126). Bazı âlimler Hz. Peygamber’in günde 70 veya 100 defa istiğfar etmesinden dolayı bu sıfatla anıldığını ifade etmişlerdir. Kadı İyaz dedi ki: Hz. Peygamber tövbenin kabulü hükmüyle gönderildiği için kendisine Nebiyyu’t-tevbe denmiştir. Önceki topluluklarda tevbenin kabulü için kendini öldürme hükmü var idi.)

1948 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: كُنْتُ أَضْرِبُ مَمْلُوكًا لِي، فَسَمِعْتُ قَائِلًا مِنْ خَلْفِي يَقُولُ: اعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ، اعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ، فَالتَفْتُ، فَإِذَا أَنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: اللَّهُ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ قَالَ أَبُو مَسْعُودٍ: فَمَا ضَرَبْتُ مَمْلُوكًا لِي بَعْدَ ذَلِكَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَإِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ هُوَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ شَرِيكِ.

1948- Ebû Mes’ûd el Ensârî’den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Bir kölemi dövüyordum arkamdan şöyle söyleyen birini işittim Ebû Mes’ûd yumuşak huylu ol bil ki Allah senden daha güçlüdür, dönüp bakınca Resûlullah (s.a.s.) ile karşılaştım şöyle buyurdular: “Senin bu köleye karşı güçlü kuvvetli olmandan Allah daha güçlü ve kuvvetlidir.” Ebû Mes’ûd diyor ki: Bu olaydan sonra hiçbir kölemi dövmedim. (Müslim, İman: 35; Ebû Dâvûd, Edeb: 92)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. İbrahim et-Teymî; İbrahim b. Yezîd b. Şerîk’tir.

10. HAFTA

ÜNİTE X: TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 31 KÖLE VE HİZMETÇİLERİN KUSURLARINI AFFEDİP BAĞIŞLAMAK
- II. 32 HİZMETÇİ VE KÖLELERİN EĞİTİP TERBİYE EDİLMESİ
- III. 33 ÇOCUKLARIN TERBİYE EDİLMESİ GEREKİR
- IV. 34 KARŞILIKLI HEDİYELEŞMEK İYİDİR
- V. 35 İNSANLARA ŞÜKRETMEYİ BİLMEYEN ALLAH'A ŞÜKRETMEYİ DE BİLEMEZ

31 KÖLE VE HİZMETÇİLERİN KUSURLARINI AFFEDİP BAĞIŞLAMAK

31 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَفْوِ عَنِ الْخَادِمِ

1949 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي هَانِيٍّ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ عَبَّاسِ الْحَجْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ أَعْفُو عَنِ الْخَادِمِ؟ فَصَمَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ أَعْفُو عَنِ الْخَادِمِ؟ فَقَالَ: كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَرَوَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِيٍّ الْخَوْلَانِيِّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوًا مِنْ هَذَا، وَالْعَبَّاسُ هُوَ ابْنُ جُلَيْدِ الْحَجْرِيِّ الْمِصْرِيِّ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِيٍّ الْخَوْلَانِيِّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ، وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَقَالَ: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

1949- Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Bir adam Resûlullah'a (s.a.s.) gelerek hizmetçiyi işlediği suçtan dolayı kaç sefer affedeyim? Resûlullah (s.a.s.) sustu, cevap vermedi. Adam tekrar "işlediği suçtan dolayı kaç sefer affedeyim?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdular: "Her gün yetmiş kere." (Ebû Dâvûd, Edeb: 72)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Abdullah b. Vehb, bu hadisin bir benzerini aynı senedle Ebû Hânî' el-Havlânî'den rivâyet etmiştir. Abbâs; İbn Culeyd el-Hacriyy el-Mısrî'dir.

Bize Kuteybe anlattı. Dedi ki: Bize Abdullah b. Vehb anlattı. O da Ebû Hânî' el-Havlânî'den naklederek aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etti. Bazıları bu hadisi Abdullah b. Vehb'den aynı senedle rivâyet ederek (Abdullah b. Ömer yerine) Abdullah b. Amr diyerek aktarmışlardır.

32 HİZMETÇİ VE KÖLELERİN EĞİTİP TERBİYE EDİLMESİ

32 - بَابُ مَا جَاءَ فِي آدَبِ الْخَادِمِ

1950 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللَّهَ فَاذْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ.

وَأَبُو هَارُونَ الْعَبْدِيُّ اسْمُهُ عُمَارَةُ بْنُ جُوَيْنٍ قَالَ أَبُو بَكْرِ الْعَطَّارُ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: ضَعَّفَ شُعْبَةُ أَبَا هَارُونَ الْعَبْدِيِّ قَالَ يَحْيَى: وَمَا زَالَ ابْنُ عَوْنٍ يَرْوِي عَنْ أَبِي هَارُونَ حَتَّى مَاتَ.

1950- Ebû Saîd el Hudrî'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Sizden biriniz hizmetçisini/kölesini dövdüğünde hizmetçi/köle Allah'ı anarsa (Allah'ın adıyla yardım dilerse) elini dövmekten çeksin."

(Tirmizî dedi ki) Ebû Harun el-Abdî'nin ismi Umâre b. Cüveyn'dir.

Ebû Bekir el Attar şöyle dedi: Ali b. el-Medînî dedi ki: Yahya b. Saîd şöyle dedi: Şu'be, Ebû Harun el-Abdî'yi zayıf olarak nitelendirmiştir. Yahya dedi ki: (Abdullah) İbn Avn ölünceye kadar, Ebû Harun'dan hadis rivâyet etmeye devam etmiştir.

33 ÇOCUKLARIN TERBİYE EDİLMESİ GEREKİR

33 - بَابُ مَا جَاءَ فِي آدَبِ الْوَالِدِ

1951 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى، عَنْ نَاصِحٍ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِأَنَّ يُؤَدَّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَنَاصِحٌ هُوَ ابْنُ الْعَلَاءِ كُوفِيٌّ لَيْسَ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ بِالْقَوِيِّ وَلَا يُعْرَفُ هَذَا الْحَدِيثُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَنَاصِحٌ شَيْخٌ آخَرٌ بَصْرِيٌّ، يَرْوِي عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ وَغَيْرِهِ وَهُوَ أَثْبَتُ مِنْ هَذَا.

1951- Câbir b. Semure'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir kimsenin çocuğuna iyi bir terbiye vererek eğitmesi bir sa‘ (2,917 veya 3,333 kg’lık ölçü) sadaka vermesinden daha hayırlıdır.” (Müsned: 19995)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. (Seneddeki) Nâsîh; İbnu'l-Alâ' olup Kûfelidir. Hadisçiler yanında pek sağlam biri değildir. Bu hadis sadece bu tarikle bilinmektedir. Nasîh isimli Basralı başka bir şeyh daha vardır ki, Ammâr b. Ebû Ammâr'dan ve başkalarından rivâyet etmiştir. Bu kimse diğerinden (yani İbnu'l-Alâ'dan) daha sağlamdır.

1952 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ أَبِي عَامِرٍ الْخَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَامِرِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ الْخَزَّازِ وَهُوَ عَامِرُ بْنُ صَالِحِ بْنِ رُسْتَمِ الْخَزَّازِ وَأَيُّوبُ بْنُ مُوسَى هُوَ ابْنُ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ وَهَذَا عِنْدِي حَدِيثٌ مُرْسَلٌ.

1952- Eyyûb b. Musa, babası kanalıyla dedesinden rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Hiçbir anne ve baba çocuğunun güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmamıştır.” (Müsned: 14856)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu hadisi sadece Âmir b. Ebû Âmir el-Hazzâz'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu kimse Âmir b. Sâlih b. Rüstem el-Hazzaz'dır. Eyyûb b. Musa ise İbn Amr b. Saîd b. el-'Âs'dır. Bu bana göre Mürsel bir hadistir.

(Açıklama: Senede göre hadisi Hz. Peygamber'den nakleden ravi Amr b. Said'dir ve lakabı el-Eşdak'dır. Amr b. Said, Hz. Osman döneminde doğmuş olup tabiindendir, sahabi değildir. Bu sebeple hadis mürseldir.)

34 KARŞILIKLI HEDİYELEŞMEK İYİDİR

34 - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَبُولِ الْهَدِيَّةِ وَالْمُكَافَأَةِ عَلَيْهَا

1953 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَكْثَمَ، وَعَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ

يُونُسَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ وَيُثِيبُ عَلَيْهَا.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَجَابِرٍ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، لَا نَعْرِفُهُ مَرْفُوعًا إِلَّا مِنْ حَدِيثِ
عَيْسَى بْنِ يُونُسَ عَنْ هِشَامٍ.

1953- Âişe 'den (r.anha) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) hediyeyi kabul ederdi ve karşılığında da bir şeyler verir mükafatlandırırđı.” (Buhârî, Hibe: 6; Ebû Dâvûd, Büyü' 69)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu tarikle hasen-sahih-garibtir. Bu hadisi sadece İsa b. Yunus'un Hişâm'dan rivâyetiyle merfu olarak bilmekteyiz.

35 İNSANLARA ŞÜKRETMEYİ BİLMİYEN ALLAH'A ŞÜKRETMEYİ DE BİLEMEZ

35 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشُّكْرِ لِمَنْ أَحْسَنَ إِلَيْكَ

1954 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ لَا يَشْكُرُ اللَّهَ.

هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

1954- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a da şükretmez.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 11)

(Tirmizî dedi ki) Bu, sahih bir hadistir.

1955 - حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى (ح) وَحَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّوَّاسِيُّ، عَنْ ابْنِ أَبِي

لَيْلَى، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَالْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، وَالنُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1955- Ebû Saîd'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a da şükretmez." (Ebû Dâvûd, Edeb: 11)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Hüreyre, el-Eş'as b. Kays ve Nu'mân b. Beşîr'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen bir hadistir.

36 SADAKA SEVÂBİ KAZANDIRAN BAZI HAYIRLI İŞLER

36 - بَابُ مَا جَاءَ فِي صَنَائِعِ الْمَعْرُوفِ

1956 - حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَبْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرَشِيُّ الِيمَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو زُمَيْلٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصَرَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاطُكَ مِنْ دَلُوكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَجَابِرٍ، وَحُدَيْفَةَ، وَعَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَأَبُو زُمَيْلٍ اسْمُهُ سِمَاكُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحَنْفِيُّ.

1956- Ebû Zerr'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Kardeşinin yüzüne gülmen senin için sadakadır. İyi şeyleri emredip kötülüklerden sakındırman sadakadır. Yabancıyı bulunduğu bir bölgedeki kimseye yol gösterip yardımcı olman senin için sadakadır. Gözünden

rahatsız olan bir kimseye yardımcı olman senin için sadakadır. (İnsanlara zarar verebilecek) taş, diken, kemik, gibi şeyleri yoldan kaldırmak senin için sadakadır. Kendi kovandan ihtiyacı olan bir kardeşinin kabına bir şeyler boşaltıvermen senin için sadakadır.”

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda İbn Mes'ûd, Câbir, Huzeyfe, Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu, hasen-garib bir hadistir. Ebû Zümeyl'in ismi Simâk b. el-Velîd el-Hanefî'dir.

37 HİBE VE BAĞIŞ YAPMANIN MÜKÂFATI

37 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُنْحَةِ

1957 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْسَجَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ مَنَحَ مَنِيحَةً لِبَنٍ أَوْ وَرِقٍ أَوْ هَدَى زُقَاقًا كَانَ لَهُ مِثْلُ عَتَقِ رَقَبَةٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ رَوَى مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ، وَشُعْبَةُ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ هَذَا الْحَدِيثَ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ وَمَعْنَى قَوْلِهِ: مَنْ مَنَحَ مَنِيحَةً وَرِقٍ إِنَّمَا يَعْنِي بِهِ: قَرْضَ الدَّرَاهِمِ، قَوْلُهُ: أَوْ هَدَى زُقَاقًا: يَعْنِي بِهِ هِدَايَةَ الطَّرِيقِ وَهُوَ إِرْشَادُ السَّبِيلِ.

1957- Abdurrahman b. Avsece'den rivâyete göre şöyle diyordu: Berâ b. Âzib'den işittim şöyle diyordu: Resûlullah'dan (s.a.s.) işittim şöyle buyuruyordu: “Her kim (kendi koyun veya keçisini sağması için kardeşine

vererek) süt bağışında bulunursa veya (ihtiyacı olan kimseye) gümüş para bağışlarsa veya yolunu kaybetmiş bir kişiye yolunu tarif ederse ona köle azâd etmiş gibi sevap vardır.” (Müsned: 17783)

(Tirmizî dedi ki) Bu, Ebû İshâk'ın Talha b. Musarrif'den rivâyeti olarak hasen-sahih-garib bir hadistir. Bu hadisi sadece bu tarikle biliyoruz. Mansur b. el-Mu'temir ve Şu'be de bu hadisi Talha b. Musarrif'den rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Numân b. Beşîr'den de hadis rivâyet edilmiştir. (Hadiste geçen) مَن مَنَحَ مَنِيحَةً وَرَقٍ sözünün manası “ödünç olarak dirhem (para) vermek” demektir. أَوْ هَدَى زُقَافًا sözünün manası ise “yola rehberlik etmek” demektir ki, o da yolu tarif etmektir.

38 YOLLARDAKİ RAHATSIZLIK VEREN ŞEYLERİ KALDIRMAK GEREKİR

38 - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِمَاطَةِ الْأَدَى عَنِ الطَّرِيقِ

1958 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ سُمَيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي فِي طَرِيقٍ إِذْ وَجَدَ عُصْنَ شَوْكٍ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَرَزَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي ذَرٍّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1958- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdular: “Bir adam yolda yürürken bir diken dalı bularak onu kenara çekti, Allah da onun bu hareketini takdir edip onu bağışladı.” (İbn Mâce: Edeb: 7; Ebû Dâvûd: Edeb: 159)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Berze, İbn Abbâs ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

39 SIRLAR İFŞA EDİLMEMELİ

39 - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْمَجَالِسَ أَمَانَةٌ

1959 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ ابْنِ

أَبِي ذُنُوبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَطَاءٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ الْحَدِيثَ ثُمَّ التَفَّتْ فِيهِ أَمَانَةٌ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَإِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي ذُنُوبٍ.

1959- Câbir b. Abdullah'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse bir söz söyleyip de sonra sağına soluna bakınırsa, o söz bir emanettir/sırdır (ifşa edilmemelidir).” (Ebû Dâvûd, Edeb: 38)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen bir hadistir. Bunu İbn Ebî Zi'b'in hadisi olarak biliyoruz.

40 CÖMERT OLMAK GEREKİR CÜZDANIN AĞZI KAPATILMAMALI

40 - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّخَاءِ

1960 - حَدَّثَنَا أَبُو الْخَطَّابِ زِيَادُ بْنُ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ وَرْدَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ لَيْسَ لِي مِنْ شَيْءٍ إِلَّا مَا أَدْخَلَ عَلَيَّ الزُّبَيْرُ أَفَأَعْطِي؟ قَالَ: نَعَمْ، وَلَا تُوكِي فَيُوكِي عَلَيْكَ يَقُولُ: لَا تُحْصِي فَيُحْصِي عَلَيْكَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، وَرَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا، عَنْ أَيُّوبَ، وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ.

1960- Ebû Bekir'in kızı Esmâ'dan (r.anha) rivâyete göre şöyle demiştir: Ey Allah'ın Resûlü (evimde kocam) Zübeyr'in getirdiğinden başka bir şey yoktur bu durumda ben de (sadaka olarak) bir şeyler verebilir miyim? diye sordum da Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdular: “Evet verebilirsin. Sen cüzdanın ağzını kapatma, (aksi takdirde) sana verilen cüzdanın da ağzı kapanır. Resûlullah (s.a.s.) şöyle devam etti: Verirsen sayma, (aksi takdirde)

sana da sayılarak verilir.” (Buhârî, Edeb: 39; Ebû Dâvûd, Zekat: 46)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu, hasen-sahih bir hadistir. Bazıları bu hadisi aynı senedle İbn Ebî Müleyke’den, o Abbâd b. Abdullah b. Zübeyr’den, o da Esmâ bt. Ebû Bekir’den olmak üzere rivâyet etmişlerdir. Pek çok kimse ise bu hadisi Eyyûb’tan rivâyet etmiş, ancak hadisin senedinde “Abbâd b. Abdullah b. ez Zübeyr’den” dememişlerdir.

1961 - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ، وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ، وَالْجَاهِلُ السَّخِيُّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ عَابِدٍ بِخِيلٍ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَقَدْ خُولِفَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ فِي رِوَايَةِ هَذَا الْحَدِيثِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، إِنَّمَا يُرْوَى عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَائِشَةَ شَيْءٌ مُرْسَلٌ.

1961- Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Cömert kimse Allah’a yakın, Cennete yakın, insanlara yakın, ateşten ise uzaktır. Cimri kimse ise Allah’tan uzak, Cennet’ten uzak, insanlardan uzak, ateşe ise yakındır. Cömert cahil; cimri âbidden Allah’a (c.c.) daha çok sevimlidir.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu hadisi Said b. Muhammed’in rivayeti dışında Yahya b. Saîd’in el-Ârec’ten onun da Ebû Hüreyre’den rivâyeti olarak bilmemekteyiz. Bu hadisi Yahya b. Saîd’den rivâyet etmesi hususunda Saîd b. Muhammed’e muhalefet edilmiştir. Yahya b. Saîd’den, Âişe’den gelen mürsel (munkatı anlamında) bir hadis rivâyet edilmiştir.

41 MÜSLÜMAN CİMRİ VE KÖTÜ AHLAKLI OLAMAZ

41 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبَخِيلِ

1962 - حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَالِبِ الْهَدَنِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَصْلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ: الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ صَدَقَةَ بْنِ مُوسَى. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

1962- Ebû Saîd el Hudrî'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Mümin bir kimsede iki özellik bir arada bulunmaz. Cimrilik ve kötü ahlak." (Ebû Dâvûd, Zekat: 46)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu hadisi sadece Sadaka b. Musa'nın rivâyeti olarak bilmekteyiz. Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis gelmiştir.

1963 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ مُوسَى، عَنْ فَرْقَدِ السَّبَخِيِّ، عَنْ مَرَّةِ الطَّيِّبِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ خَبٌّ وَلَا مَنَانٌ وَلَا بَخِيلٌ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

1963- Ebû Bekir es-Sıddîk'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: Düzenbaz, yaptığı iyiliği başa kakan ve cimri, Cennete giremez." (Müsned: 31)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir.

1964 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ بَشْرِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُؤْمِنُ غَرٌّ كَرِيمٌ، وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَنِيمٌ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

1964- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Mümin temizdir/safdır, ikram sahibidir. Fâcir ise düzenbazdır, alçaktır." (Ebû Dâvûd, Edeb: 58)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu hadisi sadece bu tarikle bilmekteyiz.

42 KİŞİNİN AİLE VE ÇOCUKLARINA YAPTIĞI HARCAMA DA SADAKA SAYILIR

42 - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّفَقَةِ عَلَى الْأَهْلِ

1965 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ صَدَقَةٌ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1965- Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Kişinin çoluk çocuğuna yaptığı harcamalar da sadakadır." (Buhârî, İman: 53; Müslim, Zekat: 69)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Abdullah b. Amr, Amr b. Umeyye ed-Damrî ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1966 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَفْضَلُ الدِّينَارِ دِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ، قَالَ أَبُو قِلَابَةَ: بَدَأَ

بِالْعِيَالِ، ثُمَّ قَالَ: فَأَيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ لَهُ صَغَارٍ
يُعْفُهُمُ اللَّهُ بِهِ وَيُعْنِيهِمُ اللَّهُ بِهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1966- Sevbân'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “En değerli dinar/para kişinin kendi çoluk çocuğuna harcadığı dinar/para ile Allah yolunda savaş bineği (at, deve...) için harcadığı dinar/para ve Allah yolunda (silah) arkadaşları için harcadığı dinar/paradır. Ebû Kılâbe dedi ki: (Resulullah, öneminden dolayı) Çoluk çocukla söze başladı. Sonra Ebû Kılâbe şöyle dedi: Kendisiyle Allah'ın onları kanaatkâr yaptığı ve gönüllerini zengin kıldığı küçük yaştaki çoluk çocuğuna infakta bulunan kişiden sevap bakımından daha büyük kim vardır.” (Müslim, Zekât: 10; İbn Mâce: Cihâd: 50)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

11. HAFTA

ÜNİTE XI: TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 43 MİSAFİRLİK KAÇ GÜNDÜR?
- II. 44 DUL VE YETİM KİMSELERE YARDIM İÇİN KOŞMAK
- III. 45 GÜLER YÜZLÜ OLMAK SADAKA SEVÂBI KAZANDIRIR
- IV. 46 DOĞRULUK VE YALANCILIK KİŞİYİ NEREYE GÖTÜRÜR?
- V. 47 HAYÂ DUYGUSU KİŞİYİ VE YAŞANTISINI SÜSLER

43 MISAFİRLİK KAÇ GÜNDÜR?

43 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الضِّيَافَةِ كَمْ هِيَ

1967 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحِ الْعَدَوِيِّ أَنَّهُ قَالَ: أَبْصَرْتُ عَيْنَايَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَمِعْتُهُ أُذْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ قَالُوا: وَمَا جَائِزَتُهُ؟ قَالَ: يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، وَمَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لَيْسَ كُنْتَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1967- Ebû Şüreyh el Adevî'den (r.a.) rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) bunları söylerken gözlerim onu görmüş ve kulaklarım onu dinlemiştir. O şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirlerine ikram etmesi gereken şeyi ikram etsin. Ashab: Misafirin ikramı nedir? diye sordular. Resûlullah (s.a.s.) da: Bir gün ve bir gece güzelce ağırlamaktır. Misafirlik üç gün olup (üç günden) sonrası için misafire ikram etmek sadaka sevâbı kazandırır. Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi ya hayır söylesin ya da sussun." (Buhârî, Edeb: 60; Müslim, İman: 69)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1968 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحِ الْكَعْبِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، وَجَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَمَا أَنْفَقَ عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ، وَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَثْوِيَ عِنْدَهُ حَتَّى يُخْرِجَهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَقَدْ رَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو شَرِيحٍ الْخَزَاعِيُّ هُوَ الْكَعْبِيُّ وَهُوَ الْعَدَوِيُّ اسْمُهُ خُوَيْلِدُ بْنُ عَمْرٍو وَمَعْنَى قَوْلِهِ: لَا يَثْوِي عِنْدَهُ يَعْنِي: الضَّيْفَ لَا يُقِيمُ عِنْدَهُ حَتَّى يَشْتَدَّ عَلَى صَاحِبِ الْمَنْزِلِ، وَالْحَرْجُ هُوَ الضَّيْقُ، إِنَّمَا قَوْلُهُ: حَتَّى يُخْرِجَهُ يَقُولُ: حَتَّى يُضَيِّقَ عَلَيْهِ.

1968- Ebû Şüreyh el Ka'bî'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Misafirlik üç gündür, misafirin güzelce iyi bir şekilde ağırlanması bir gün bir gecedir. (Bu üç günden) sonra misafir için ne harcanırsa o sadakadır. Misafirin ev sahibini daraltıncaya kadar kalması helal değildir." (Buhârî, Edeb: 60; Müslim, İman: 69)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Mâlik b. Enes ve el-Leys b. Sa'd da bu hadisi Saîd el-Makburî'den rivâyet etmişlerdir.

Bu, hasen-sahih bir hadistir. Ebû Şüreyh el-Huzâ'î'nin (nisbesi ayrıca) el-Ka'bî, el-'Adevî'dir. İsmi ise Huveylid b. 'Amr'dır.

عِنْدَهُ لَا يَثْوِي cümlesinin manası "Misafir, ev sahibini sıkıntıya sokacak şekilde uzun süre kalamaz" demektir. الْحَرْجُ kelimesinin anlamı ise "daralmak" demektir. حَتَّى يُخْرِجَهُ cümlesi ise "Ev sahibini daraltıncaya kadar" demektir.

44 DUL VE YETİM KİMSELERE YARDIM İÇİN KOŞMAK

44 - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّعْيِ عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْيَتِيمِ

1969 - حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمَسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ كَالَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ.

1969- Safvân b. Süleym (r.a.), hadisi Nebi'ye (s.a.s.) ref' ederek dedi ki: "Dul kadın ve yoksul kimselerle ilgilenmek için gayret edip koşturan kişi Allah yolunda cihâd eden kimse gibidir veya gündüzü oruçla geceyi namazla geçiren kimse gibidir (sevap kazanır)" (Buhârî, Nafakat: 24; İbn Mâce, Ticarat: 31)

1969م- حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ

زَيْدِ الدِّيَلِيِّ، عَنْ أَبِي الغَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مِثْلَ ذَلِكَ.

وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَأَبُو الغَيْثِ اسْمُهُ سَالِمٌ مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ
مُطِيعٍ وَثَوْرُ بْنُ زَيْدٍ مَدَنِيٌّ وَثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ شَامِيٌّ.

Ebû Hüreyre, Nebî'den (s.a.s.) bu hadisin aynısını rivâyet etmiştir.

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih-garib bir hadistir. Ebu'l-Ğays'ın ismi Sâlim olup Abdullah b. Mutî'in azatlı kölesidir. (Seneddeki ravi) Sevr b. Zeyd, Medînelidir. Sevr b. Yezîd (adlı başka ravi) ise Şamlıdır.

45 GÜLER YÜZLÜ OLMAK SADAKA SEVÂBİ KAZANDIRIR

45 - بَابُ مَا جَاءَ فِي طَلَاقَةِ الْوَجْهِ وَحُسْنِ الْبَشْرِ

1970 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُنْكَدِرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ أَبِيهِ،
عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مَعْرُوفٍ
صَدَقَةٌ، وَإِنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ، وَأَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلْوِكَ
فِي إِنَاءِ أَخِيكَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1970- Câbir b. Abdullah'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir:
Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Her yapılan iyilik sadakadır. Kardeşini güler
yüzle karşılamak bir iyilik olduğu gibi kendi kabından (ihtiyacı olan bir şeyi)
kardeşinin kabına boşaltman da bir iyilik olup (sadaka sevâbı kazandırır)”
(Müsned: 14182)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu,
hasen-sahih bir hadistir.

46 DOĞRULUK VE YALANCILIK KİŞİYİ NEREYE GÖTÜRÜR?

46 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الصِّدْقِ وَالْكَذِبِ

1971 - حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ

سَلَّمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الْعَبْدُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، وَعُمَرَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، وَابْنِ عُمَرَ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1971- Abdullah b. Mes'ûd'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Doğruluktan ayrılmayınız! Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de Cennete götürür. Kişi doğru olduğu ve doğruları araştırıp (doğru yolda olduğu) sürece Allah katında “Sıddîk” (Dosdoğru kimse, Allah’tan gelenleri tasdik eden) kimse olarak yazılır. Yalandan sakınıp uzak durunuz. Yalan kötülüklere götürür, kötülükler de Cehenneme götürür. Kişi yalan söylediği ve yalanı araştırdığı sürece Allah katında çok yalancı kişiler arasına yazılır.” (Buhârî, Edeb: 29; Müslim, Birr: 18)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Bekir es-Sıddîk, Ömer, Abdullah b. eş-Şihhîr ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1972 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ هَارُونَ الْغَسَّانِيِّ حَدَّثَكُمْ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَذَبَ الْعَبْدُ تَبَاعَدَ عَنْهُ الْمَلَكُ مِثْلَ مَنْ نَشَنَ مَا جَاءَ بِهِ قَالَ يَحْيَى فَأَقْرَأَ بِهِ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ هَارُونَ فَقَالَ نَعَمْ

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ جَيِّدٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ هَارُونَ

1972- İbn Ömer'den (r.a.) rivâyete göre Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir kul yalan söylediğinde söylediği yalanın meydana getirdiği

(kötü) kokudan dolayı melek kendisinden bir mil uzaklaşır.” Yahya dedi ki: Abdurrahîm b. Harun bu hadisi tasdik etti ve “Evet doğrudur” dedi.

Ebû ‘Îsâ (Tirmizî) dedi ki: Bu, hasen-ceyyid-garib bir hadistir. Bu hadisi sadece bu tarikle bilmekteyiz. Bu hadisi rivayet etmede Abdurrahim b. Harun teferrüd etmiştir (yani tek kalmıştır).

1973 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا كَانَ خُلُقُ أَبِغَضَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْكُذْبِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُحَدِّثُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْكَذِبِ فَمَا يَزَالُ فِي نَفْسِهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّهُ قَدْ أَحْدَثَ مِنْهَا تَوْبَةً.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1973- Âiše'den (r.anha) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah'ın (s.a.s.) yalandan daha çok buğzettiği bir ahlak yoktu. Resûlullah'ın (s.a.s.) yanında bir kimse yalan söylediğinde o kişinin yalandan dolayı tevbe ettiğini bilinceye kadar gönlünde beklentisi devam ederdi. (Müsned: 24027)

Ebû ‘Îsâ (Tirmizî) dedi ki: Bu, hasen bir hadistir.

47 HAYÂ DUYGUSU KİŞİYİ VE YAŞANTISINI SÜSLER

47 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْفُحْشِ وَالتَّفَحُّشِ

1974 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَانِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا كَانَ الْفُحْشُ فِي شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ، وَمَا كَانَ الْحَيَاءُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ.

1974- Enes (r.a.)'den rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir şeyde hayasızlık/kötülük bulunursa onu (o kimseyi/yeri) kirletir. Bir şeyde

de haya bulunursa onu (o kimseyi/yeri) güzelleştirir.” (Buhârî, Edeb: 77; İbn Mâce: Zühd: 17)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu hadisi sadece Abdurrezzak'ın rivâyeti olarak bilmekteyiz.

1975 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ يُحَدِّثُ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُكُمْ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا، وَلَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1975- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Sizin en hayırlınız, ahlakı en güzel olanınızdır. Resûlullah (s.a.s.) (söz ve davranışlarında) kaba/çirkin değildi, kabalığı/çirkinliği benimseyen biri de değildi.” (Buhârî, Edeb: 77; İbn Mâce: Zühd: 17)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

48 ALLAH'IN LANETİ GAZABI VE ATEŞİ İLE BEDDUA ETMEMELİ

48 - بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّعْنَةِ

1976 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللَّهِ، وَلَا بِغَضَبِهِ، وَلَا بِالنَّارِ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عُمَرَ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1976- Semure b. Cündeb'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Birbirinizi Allah'ın laneti, Allah'ın gazabı/hışmı ve Cehennem ateşiyle lanetlemeyiniz.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 45)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1977 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ.

1977- Abdullah (b. Mes'ud)'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Mümin kişi (başkalarını) ayıplayan/karalayan, (ona buna) lanet eden, (söz ve davranışında) kaba/çirkin ve ağzı bozuk değildir. (Buhârî, Edeb: 38)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Abdullah (b. Mes'ud)'dan bu tarikin dışında (başka tariklerle) de rivâyet edilmiştir.

1978 - حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ الطَّائِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا لَعَنَ الرِّيحَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لَا تَلْعَنِ الرِّيحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ، وَإِنَّهُ مَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتْ اللَّعْنَةُ عَلَيْهِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ لَا نَعْلَمُ أَحَدًا أَسْنَدَهُ غَيْرَ بِشْرِ بْنِ عُمَرَ.

1978- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre bir adam Resûlullah'ın (s.a.s.) huzurunda rüzgârı lanetledi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Rüzgârı lanetleme, çünkü o vazifelidir. Her kim laneti hak etmeyen bir şeye lanet okursa o lanet kendisine döner.” (Buhârî, Edeb: 38)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bişr b. Ömer'den başka bu hadisi müsned olarak rivâyet eden bir kimseyi bilmiyoruz.

49 NESEB, SOY-SOP BİLGİSİ ÖĞRENMEK GEREĞİ

49 - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِ النَّسَبِ

1979 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَيْسَى الثَّقَفِيِّ، عَنْ يَزِيدَ، مَوْلَى الْمُنبِعثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَعَلَّمُوا مِنْ أُنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ، فَإِنَّ صَلَةَ الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ، مَثْرَاءٌ فِي الْمَالِ، مَنْسَاءٌ فِي الْأَثْرِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَمَعْنَى قَوْلِهِ: مَنْسَاءٌ فِي الْأَثْرِ يَعْنِي زِيَادَةً فِي الْعُمْرِ.

1979- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Akrabalık bağlarınızı geliştirecek olan neseplerinizi öğreniniz. Çünkü sıla-i rahim aile içinde sevgi, malda bolluk ve ömrün uzamasına sebeptir.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 110)

(Tirmizî dedi ki) Bu hadis bu tarikten garibtir. Hadiste geçen مَنْسَاءٌ فِي الْأَثْرِ cümlesinin manası, ömrün uzaması demektir.

50 MÜSLÜMANIN MÜSLÜMANA ARKASINDAN HABERİ OLMASIZIN

DUASI ÇABUK KABUL EDİLEN DUALARDANDIR

50 - بَابُ مَا جَاءَ فِي دَعْوَةِ الْأَخِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ

1980 - حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعَمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا دَعْوَةٌ أَسْرَعَ إِجَابَةً مِنْ دَعْوَةِ غَائِبٍ لِّغَائِبٍ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَالْأَفْرِيقِيُّ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ وَهُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعَمٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ هُوَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبْلِيِّ.

1980- Abdullah b. Amr'dan (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Hiçbir dua; iki kişinin birbirine arkalarından (haberleri olmaksızın) yaptıkları dua kadar kabul yönünden hızlı değildir.” (Ebû Dâvûd, Salat: 12)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu hadisi sadece bu tarikle bilmekteyiz. el-İfrîkî hadis konusunda zayıf olarak nitelendirilmiş olup o, Abdullah b. Ziyâd b. En'um'dur. Abdullah b. Yezîd ise Ebû Abdurrahman el-Hublî'dir.

51 NE DİRİ NE DE ÖLÜ OLANLARA SÖVÜP SAYMAMALI

51 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّتْمِ

1981 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُسْتَبَانَ مَا قَالَا، فَعَلَى الْبَادِي مِنْهُمَا مَا لَمْ يَعْتَدِ الْمَظْلُومُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدٍ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1981- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Mazlum taraf ileri gitmedikçe sövüşen iki kişinin günahı sövmeyi başlatan kimseyedir.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 42; Buhârî Edeb: 44)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Sa'd, İbn Mes'ûd ve Abdullah b. Muğaffel'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1982 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَنُودُوا الْأَحْيَاءَ.

وَقَدْ اخْتَلَفَ أَصْحَابُ سُفْيَانَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، فَرَوَى بَعْضُهُمْ مِثْلَ رِوَايَةِ الْحَفَرِيِّ، وَرَوَى بَعْضُهُمْ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يُحَدِّثُ عِنْدَ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ.

1982- Ziyâd b. 'Îlâka'dan rivâyete göre şöyle demiştir: el-Muğîre b. Şu'be'den işittim şöyle diyordu: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Ölüp giden kimselere sövmeyiniz (onların yakınları olan) dirileri incitirsiniz.” (Müsned: 17498)

(Tirmizî dedi ki) Süfyân'ın ashâbı bu hadiste ihtilaf ettiler. Bazıları Haferî'nin rivâyeti gibi naklettiler. Bazıları ise (bu) hadisin benzerini Süfyân'dan, o da Ziyâd b. 'Îlâka'dan rivâyet etti. Ziyâd dedi ki: Bir adamı işittim, Muğîre b. Şu'be'nin yanında Nebî'den (s.a.s.) naklediyordu.

52 MÜSLÜMAN MÜSLÜMANA SÖVEBİLİR Mİ?

52 - بَابُ

1983 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زُبَيْدِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ. قَالَ زُبَيْدٌ: قُلْتُ لِأَبِي وَائِلٍ: أَأَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ؟ قَالَ نَعَمْ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1983- Abdullah b. Mes'ûd'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Müslümana sövmek günahdır. Onunla savaşmak ise küfürdür.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 39) Zübeyd dedi ki: Ebû Vâil'e; “Bu hadisi Abdullah'tan sen mi işittin?” dedim. O da “Evet” dedi.

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

53 GÜZEL AHLAKLI KİMSELER CENNET'TE NELERE SAHİP

OLACAKLAR?

53 - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ الْمَعْرُوفِ

1984 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَلِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ عُرْفًا تُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا،
فَقَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ، وَأَطْعَمَ
الطَّعَامَ، وَأَدَامَ الصِّيَامَ، وَصَلَّى بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ وَقَدْ تَكَلَّمَ
بَعْضُ أَهْلِ الْحَدِيثِ فِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ هَذَا مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ، وَهُوَ
كُوفِيٌّ،

وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ الْقُرَشِيُّ مَدَنِيٌّ وَهُوَ أَثْبَتُ مِنْ هَذَا، وَكِلَاهُمَا كَانَا فِي
عَصْرِ وَاحِدٍ.

1984- Ali'den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Cennet'te içeriden dışarı, dışarıdan içerisi gözüken (öyle güzel) köşkler vardır." Bir bedevi kalkarak şöyle dedi: O köşkler kim içindir? Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Güzel ve tatlı sözler söyleyen, yemek yediren, (nafile) oruçlara devam eden ve insanlar uykuda iken geceleri namaz kılan kimseler içindir."

(Tirmizî ded ki) Bu, garip bir hadistir. Bu hadisi sadece Abdurrahman b. İshâk'ın rivâyeti olarak bilmekteyiz. Bazı hadisçiler bu Abdurrahman b. İshâk'ı hafızası yönünden tenkid etmişlerdir. O Kûfelidir.

Abdurrahman b. İshâk el-Kureşî ise Medîneli olup bundan (yani Abdurrahman b. İshak el-Kûfî'den) daha sağlamdır. Her ikisi de aynı zamanda yaşamışlardır.

12. HAFTA

ÜNİTE XII: TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 54 HAYIRLI KÖLE HEM ALLAH'A HEM DE EFENDİSİNE İTAAT
- II. 55 İNSANLARA GÜZEL AHLAKLA MUAMELE ETMEK GEREĞİ
- III. 56 KÖTÜ ZAN BESLEMENİN MÜSLÜMANIN DAVRANIŞI DEĞİLDİR
- IV. 57 MÜSLÜMANLAR ŞAKA YAPABİLİRLER Mİ?
- V. 58 TARTIŞMA, MÜNAKAŞA TERKEDİLMELİDİR

54 HAYIRLI KÖLE HEM ALLAH'A HEM DE EFENDİSİNE
İTAAT EDENDİR

54 - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْمَمْلُوكِ الصَّالِحِ

1985 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: نِعْمًا لِأَحَدِهِمْ أَنْ يُطِيعَ رَبَّهُ وَيُؤَدِّيَ حَقَّ سَيِّدِهِ يَعْنِي الْمَمْلُوكَ وَقَالَ كَعْبٌ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي مُوسَى، وَابْنِ عُمَرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1985- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Allah’a itaat eden ve efendisinin de hakkını yerine getiren kölelerden birine ne mutlu.” (لأحدهم kelimesindeki zamirle) köleyi kastediyor. Ka‘b (el-Ahbâr, tabiidir) dedi ki: “Allah ve Resûlü doğru söyledi (yani Allah ve Resûlü’nün sözleri haktır)” (Buhârî, Itk: 33; Ebû Dâvûd, Edeb: 124)

(Tirmizî ded ki) Bu konuda Ebû Musa ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1986 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانَ، عَنْ زَادَانَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثَةٌ عَلَى كُتْبَانِ الْمِسْكِ، أَرَاهُ قَالَ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ: عَبْدٌ آدَى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوَالِيهِ، وَرَجُلٌ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ بِهِ رَاضُونَ، وَرَجُلٌ يُنَادِي بِالصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانَ، وَأَبُو الْيَقْظَانَ اسْمُهُ عُثْمَانُ بْنُ قَيْسٍ، وَيُقَالُ: ابْنُ عُمَيْرٍ وَهُوَ أَشْهَرُ.

1986- İbn Ömer'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Üç kişi misk yığınlarının üzerindedir, sanırım “kıyamet gününde” dedi; 1- Allah’ın hakkını ve efendisinin hakkını yerine getiren köle,

2- Bir topluluğa imam olup cemaatin kendisinden razı olduğu kimse, 3- Her gün ve gecede insanları beş vakit namaza çağıran kişi (müezzin).”(Müsned: 4568)

(Tirmizî ded ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu hadisi sadece Süfyân es-Sevrî'nin Ebu'l-Yakzân'dan rivâyeti olarak bilmekteyiz. Ebu'l-Yakzân'ın ismi Osman b. Kays'tır. Kendisine İbn Umeyr de denilir ki meşhur olanı da budur.

55 İNSANLARA GÜZEL AHLAKLA MUAMELE ETMEK GEREĞİ

55 - بَابُ مَا جَاءَ فِي مُعَاشَرَةِ النَّاسِ

1987 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَاتَّبِعِ السَّبِيلَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَاتَّبِعِ السَّبِيلَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ.

1987- Ebû Zerr'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Nerede olursan ol Allah'tan sakın (O'na karşı sorumluluk bilinciyle hareket et), işlediğin bir günahın arkasından hemen bir sevap işle ki onu imha etsin. İnsanlara güzel ahlakla muamele et.” (Dârimî, Rikak: 71)

(Tirmizî ded ki) Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

Bize Mahmûd b. Ğaylân anlattı. Dedi ki: Bize Ebû Ahmed ve Ebû Nuaym anlattı. O ikisi Süfyân'dan, o da Habîb'den bu isnadla hadisin bir benzerini nakletti. Mahmûd dedi ki: Ayrıca bize Vekî' anlattı. O Süfyân'dan, o Habîb b. Ebû Sâbit'den, o Meymun b. Ebû Şebîb'den, o Muâz b. Cebel'den, o da

Nebî'den (s.a.s.) bu hadisin bir benzerini rivayet etti. Mahmûd dedi ki: Sahih olan Ebû Zerr hadisidir.

56 KÖTÜ ZAN BESLEMENİN MÜSLÜMANIN DAVRANIŞI DEĞİLDİR

56 - بَابُ مَا جَاءَ فِي ظَنِّ السُّوءِ

1988 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَسَمِعْتُ عَبْدَ بْنَ حُمَيْدٍ يَذْكُرُ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ سُفْيَانَ، قَالَ: قَالَ سُفْيَانُ: الظَّنُّ ظَنَانٌ: فَظَنُّ إِثْمٍ، وَظَنُّ لَيْسَ بِإِثْمٍ، فَأَمَّا الظَّنُّ الَّذِي هُوَ إِثْمٌ فَالَّذِي يَظُنُّ ظَنًّا وَيَتَكَلَّمُ بِهِ، وَأَمَّا الظَّنُّ الَّذِي لَيْسَ بِإِثْمٍ فَالَّذِي يَظُنُّ وَلَا يَتَكَلَّمُ بِهِ.

1988- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Zandan sakınınız. Çünkü zan, sözün en yalanıdır.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 37)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

Abd b. Humejd'i işittim, Süfyân'ın bazı ashabından rivayet ederek şöyle dedi: Süfyân dedi ki: “Zan iki çeşittir; günah olan zan, günah olmayan zan. Günah olan zan şudur: Bir kimse bir zanda bulunur ve onu söyler. Günah olmayan zan ise şudur: Bir kimse bir zanda bulunur fakat (o zan kalbinde kalır) onu kimseye söylemez.”

57 MÜSLÜMANLAR ŞAKA YAPABİLİRLER Mİ?

57 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَزَاحِ

1989 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَضَّاحِ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُخَالِطَنَا حَتَّى إِنْ كَانَ لَيَقُولُ لِأَخِي صَغِيرٍ: يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ النُّعَيْرُ.

حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي النَّيَّاحِ، عَنْ أَنَسٍ، نَحْوَهُ.
وَأَبُو النَّيَّاحِ اسْمُهُ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدِ الضَّبِّيِّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1989- Enes'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) biz çocuklarla beraber olur aramıza karışırdı. Hatta benim küçük kardeşime (şakalaşarak) şöyle derdi: “Ey Ebu Umeyr! (en-Nuğayr adlı) kuşun ne haldedir”. (Ebû Dâvûd, Edeb: 64)

(Tirmizî dedi ki) Bize Hennâd anlattı. Dedi ki: Bize Vekî' anlattı. O Şu'be'den, o Ebu't Teyyâh'tan, o da Enes'den olmak üzere bu hadisin bir benzerini rivayet etti. Ebu't Teyyâh'ın ismi Yezîd b. Humejd ed-Dubey'î'dir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

1990 - حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ البَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا، قَالَ: إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1990- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: “Ey Allah'ın Resûlü, sen bizimle şakalaşıyorsun! Dedik. Bunun üzerine buyurdular ki: Ben (şakalaşırken bile) haktan başka bir şey demem (yani doğruyu söylerim).” (Ebû Dâvûd, Edeb: 64)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen bir hadistir.

1991 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا اسْتَحْمَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي حَامِلُكَ عَلَى وِلْدِ النَّاقَةِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَصْنَعُ بِوِلْدِ النَّاقَةِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَهَلْ تَلِدُ الْإِبِلَ إِلَّا النُّوقَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ

1991- Enes'den (r.a.) rivâyete göre bir adam Resûlullah'dan (s.a.s.) binmek için bir binek hayvan istemişti de Resûlullah (s.a.s.): “Seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim” demişti. Adam: Ey Allah'ın Resûlü! Dişi devenin yavrusunu ben ne yapayım? deyince Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Tüm develeri dişi develer doğurmuş değil midir? (Ebû Dâvûd, Edeb: 84)

Ebû 'Îsâ (Tirmizî) dedi ki: Bu, hasen-sahih-garib bir hadistir.

1992 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ شَرِيكِ، عَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: قَالَ أَبُو أُسَامَةَ: يَعْنِي مَازَحَهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ

1992- Enes b. Mâlik'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) kendisine şöyle derdi: “Ey iki kulaklı.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 84)

(Tirmizî dedi ki) Mahmûd b. Gaylân şöyle dedi: Ebû Umâme dedi ki: “Yani onunla şakalaşıyordu.” Bu, sahih-garib bir hadistir.

58 TARTIŞMA, MÜNAKAŞA TERKEDİLMELİDİR

58 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمِرَاءِ

1993 - حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرِمٍ الْعَمِّيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَلْمَةُ بْنُ وَرْدَانَ اللَّيْثِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَرَكَ الْكُذْبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهُ فِي رَبِضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسْطِهَا، وَمَنْ حَسَنَ خُلُقَهُ بُنِيَ لَهُ فِي أَعْلَاهَا.

وَهَذَا الْحَدِيثُ حَدِيثٌ حَسَنٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سَلْمَةَ بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

1993- Enes b. Mâlik'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kim bâtil olan yalan söylemeyi terk ederse ona Cennetin etrafında bir köşk yaptırılır. Kim haklı olduğu halde tartışmayı terk ederse ona Cennetin ortasında bir köşk yaptırılır. Kim de ahlakını güzelleştirirse ona da Cennetin en yüksek bölgesinde bir köşk yaptırılır.” (İbn Mâce, Mukaddime: 5)

(Tirmizî dedi ki) Bu hadis hasen olup bunu Seleme b. Verdân'ın Enes b. Malik'ten rivayeti olarak bilmekteyiz.

1994 - حَدَّثَنَا فَضَالَةُ بْنُ الْفَضْلِ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ ابْنِ وَهَبِ بْنِ مُنْبِهٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَفَى بِكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَزَالَ مُخَاصِمًا.

وَهَذَا الْحَدِيثُ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

1994- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Düşmanlığı devam ettirmen günah olarak sana yeter.”

(Tirmizî dedi ki) Bu hadis garib olup sadece bu tarikle bilmekteyiz.

1995 - حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ اللَّيْثِ وَهُوَ ابْنُ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تُمَارِ أَخَاكَ، وَلَا تُمَارِخْهُ، وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلَفَهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَعَبْدُ الْمَلِكِ عِنْدِي هُوَ ابْنُ أَبِي بَشِيرٍ.

1995- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kardeşinle (faydasız) tartışmaya girme, onunla (kırıcı şekilde) şakalaşma ve ona, yerine getiremeyeceğin sözü verme.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu hadisi sadece bu tarikle bilmekteyiz.

Abdumelik bana göre İbn Ebî Beşîr'dir.

59 İNSANLARI DURUMLARINA GÖRE İDARE ETMEK

59 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُدَارَةِ

1996 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ: بِنَسِ ابْنِ الْعَشِيرَةِ أَوْ أَخُو الْعَشِيرَةِ ثُمَّ أَذِنَ لَهُ، فَأَلَانَ لَهُ الْقَوْلَ، فَلَمَّا خَرَجَ قُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْتَ لَهُ مَا قُلْتَ، ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْقَوْلَ فَقَالَ: يَا عَائِشَةُ، إِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ أَوْ وَدَعَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فُحْشِهِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1996- Âişe'den (r.anha) rivâyete göre şöyle demiştir: Ben Resûlullah'ın (s.a.s.) yanında iken bir adam Resûlullah (s.a.s.) ile görüşmek için izin istedi, Resûlullah (s.a.s.): "Aşiretin oğlu ne kötü" veya "Aşiretin kardeşi ne kötü" dedi. Sonra ona izin verdi ve onunla yumuşak şekilde konuştu. Adam çıkıp gidince "Ey Allah'ın Resûlü! O adam hakkında söylediğini söyledin, sonra da ona yumuşak davrandın." dedim. Bunun üzerine: "İnsanların en şerlisi, zararından korunmak için insanların onu terk ettiği veya ondan uzaklaştığı kimsedir." buyurdular. (Buhârî, Edeb: 52; Müslim: Birr: 93)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

(Açıklama: Bu adam Uyeyne b. Hısn el-Fezârî'dir. Müslüman olduktan sonra irtidad ettiği rivayet edilir. Hz. Peygamber, insanları onun şerrinden korumak ve onları uyarmak için bu ifadeyi kullanmıştır)

60 SEVGİ VE KIZGINLIKTA ÖLÇÜLÜ OLMAK GEREKİR

60 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْاِقْتِصَادِ فِي الْحُبِّ وَالْبُغْضِ

1997 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ عَمْرٍو الْكَلْبِيُّ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَرَاهُ رَفَعَهُ، قَالَ:

أَحِبُّ حَبِيبِكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا، وَأَبْغُضُ بَغِيضَكَ هَوْنًا
مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا
الْحَدِيثُ عَنْ أَيُّوبَ، بِإِسْنَادٍ غَيْرِ هَذَا رَوَاهُ الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ وَهُوَ حَدِيثٌ
ضَعِيفٌ أَيْضًا، بِإِسْنَادٍ لَهُ عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالصَّحِيحُ
عَنْ عَلِيٍّ مَوْقُوفٌ قَوْلُهُ.

1997- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir -sanırım (Ebû Hüreyre) merfu yaptı:- Sevdiğin kimseyi ölçülü sev ki, bir gün nefret ettiğin (sevmediğin) bir kişi olabilir. Nefret ettiğin (sevmediğin) bir kimseye de ölçülü şekilde nefret et ki günün birinde çok sevdiğin bir kimse olabilir.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu tarik dışında bu hadisi başka bir isadla bilmemekteyiz. Bu hadis bu sened dışında da Eyyûb'tan nakledilmiş olup bunu el-Hasan b. Cafer kendi tarikiyle Ali'den, o da Nebi'den (s.a.s.) olmak üzere rivayet etmiştir. Ancak bu da zayıf bir hadistir. Doğru olan, (bu hadisin) Ali'den gelen onun sözü olarak mevkuף olmasıdır.

61 KIBİRLİ KİŞİ CENNETE GİREMEYECEK Mİ?

61 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكِبْرِ

1998 - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ
الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ
كِبْرِ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَسَلْمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، وَأَبِي سَعِيدٍ. هَذَا
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1998- Abdullah (b. Mes'ûd)'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kalbinde hardal tanesi ağırlığı kadar kibir bulunan kimse

Cennete girmeyecektir. Yine kalbinde bir tahıl tanesi ağırlığı kadar iman bulunan kimse de Cehenneme girmeyecektir.” (Müslim, İman: 31; İbn Mâce, Mukaddime: 9)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Seleme b. el-Ekva‘ ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahîh bir hadistir.

1999 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ، عَنْ فَضِيلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ، يَعْنِي، مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ، قَالَ: فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: إِنَّهُ يُعْجِبُنِي أَنْ يَكُونَ ثَوْبِي حَسَنًا وَنَعْلِي حَسَنَةً، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ، وَلَكِنَّ الْكِبَرَ مَنْ بَطَرَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ.

وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي تَفْسِيرِ هَذَا الْحَدِيثِ: لَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ، إِنَّمَا مَعْنَاهُ لَا يُخَلَّدُ فِي النَّارِ. وَهَكَذَا رَوَى عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ وَقَدْ فَسَّرَ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ التَّابِعِينَ هَذِهِ الْآيَةَ: {رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخُلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ} فَقَالَ: مَنْ تَخَلَّدَ فِي النَّارِ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

1999- Abdullah (b. Mes‘ûd)’dan (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişi Cennete girmeyecek, kalbinde zerre ağırlığı kadar imanı olan kimse de Cehenneme girmeyecektir.” Bunun üzerine bir adam ona: “Elbisemin güzel olmasından ve ayakkabımın güzel olmasından hoşlanırım” dedi. Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Allah güzelliği sever fakat kibir, Hakkı tanımamak ve insanları küçük görmektir.” (İbn Mâce, Mukaddime: 9)

(Tirmizî dedi ki) Bazı ilim adamları bu hadisin yorumunda şöyle demişlerdir:

“Kalbinde zerre ağırlığı kadar iman bulunan kimse Cehenneme girmeyecektir” sözünün manası; “Cehennemde ebedî kalmayacaktır” demektir. Aynı şekilde Ebû Saîd el-Hudrî’den, o da Nebî’den olmak üzere şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Kalbinde zerre ağırlığı kadar iman bulunan kimse cehennemden çıkacaktır. Tabiinden pek çok kişi, şu ayeti “Rabbimiz! Sen kimi cehennem ateşine sokarsan, onu rezil etmişsindir....” (Âl-i ‘İmrân, 3/192) şöyle tefsir etmişlerdir: “Kimi Cehenneme ebedi olarak koyarsan, onu gerçekten rezil etmişsindir.”

Bu, hasen-sahih-garib bir hadistir.

2000 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَذْهَبُ بِنَفْسِهِ حَتَّى يُكْتَبَ فِي الْجَبَّارِينَ فَيُصِيبُهُ مَا أَصَابَهُمْ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

2000- Seleme b. el-Ekvâ’ın babasından rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Kişi kendini yüksek göre göre sonunda cebbar (zorbalar) içerisine yazılır ve onların (zorbaların) başına gelen onun da başına gelir.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir.

2001 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنُبٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: يَقُولُونَ لِي: تَكُونُونَ فِي النَّيِّهِ وَقَدْ رَكِبْتُ الْحِمَارَ وَلَيْسَتْ الشَّمْلَةُ وَقَدْ حَلَبْتُ الشَّاةَ، وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ فَعَلَ هَذَا فَلَيْسَ فِيهِ مِنَ الْكِبْرِ شَيْءٌ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

2001- Cübeyr b. Mut’ım’den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: “Benim

için şöyle diyorlar: “Siz kibir içinde bulunuyorsunuz.” Hâlbuki ben eşeğe bindim, kıldan yapılmış elbiseler giydim, koyundan süt sağdım...” Resûlullah (s.a.s.): “Kim bunları yaparsa o kimsede kibirden bir şey yoktur” buyurmuştur.

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garîb bir hadistir.

(Açıklama: يَقُولُونَ فِي النَّيِّهِ cümlesi bazı rivayetlerde تَكُونُونَ فِي النَّيِّهِ şeklinde geçmektedir).

62 GÜZEL AHLAK; MİZANDA EN AĞIR GELEN BİR ŞEYDİR

62 - بَابُ مَا جَاءَ فِي حُسْنِ الْخُلُقِ

2002 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَمْلُوكٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنِ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا شَيْءٌ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ، وَإِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَدِيءَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسٍ، وَأَسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2002- Ebu'd-Derdâ'dan (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kıyamet günü mü'minin mizanında hiçbirşey güzel ahlaktan daha ağır değildir. Muhakkak ki Allah, kaba ve ahlaksız kişilere buğzeder.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 5)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Enes, Üsâme b. Şerîk'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

2003 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ اللَّيْثِ الْكُوفِيُّ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ شَيْءٍ يُوَضَعُ فِي الْمِيزَانِ أَثْقَلُ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ، وَإِنَّ صَاحِبَ حُسْنِ الْخُلُقِ لَيَبْلُغُ بِهِ دَرَجَةَ صَاحِبِ الصَّوْمِ وَالصَّلَاةِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

2003- Ebu'd Derdâ (r.a.) şöyle demiştir: Resûlullah'ı (s.a.s.) işittim şöyle diyordu: “Mizana koyulan hiçbir şey güzel ahlaktan daha ağır değildir. Güzel ahlak sahibi kimse, bu güzel ahlakıyla oruç tutan ve namaz kılan kimselerin derecesine ulaşır.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 5)

(Tirmizî dedi ki) Bu hadis bu tarikle garibtir.

2004 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ، وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ، فَقَالَ: الْفَمُّ وَالْفَرْجُ.

هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ هُوَ ابْنُ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَوْدِيِّ.

2004- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah'a (s.a.s.) insanları en çok Cennete koyan şey (yani ameller) soruldu? Resulullah şöyle buyurdu: “Allah'a karşı takva (sorumluluk bilinci) ve güzel ahlaktır.” Yine insanları en çok Cehenneme koyan şey (yani ameller) soruldu? “Ağız(daki dil) ve cinsel organdır” buyurdular. (İbn Mâce, Zühd: 26)

(Tirmizî dedi ki) Bu, sahih-garib bir hadistir. Abdullah b. İdris; İbn Yezîd b. Abdurrahman el-Evdî'dir.

2005 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّبِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو وَهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، أَنَّهُ وَصَفَ حُسْنَ الْخُلُقِ فَقَالَ: هُوَ بَسْطُ الْوَجْهِ، وَبَذْلُ الْمَعْرُوفِ، وَكَفُّ الْأَذَى.

2005- Abdullah b. Mübarek güzel ahlakı şöyle tavsif etmiştir: “Güler yüzlü olmak, iyiliği yaymak ve zarar vermekten sakınmaktır.”

13. HAFTA

ÜNİTE XIII: TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 63 KÖTÜLÜK EDENE BİLE İYİLİK ETMEK GEREKİR
- II. 64 ZİYARETİN ÖNEMİ, DEĞERİ VE KIYMETİ
- III. 65 HAYÂ İMANDANDIR
- IV. 66 ACELE ETMEK VE DÜŞÜNEREK ÖLÇÜLÜ HAREKET ETMEK
- V. 67 YUMUŞAK HUYLU OLMAK, HAYIRLI OLMAK DEMEKTİR

63 KÖTÜLÜK EDENE BİLE İYİLİK ETMEK GEREKİR

63 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِحْسَانِ وَالْعَفْوِ

2006 - حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، وَمَحْمُودُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ أَمْرٌ بِهِ فَلَا يَقْرِينِي وَلَا يُضَيِّفُنِي فَيَمُرُّ بِي أَفَأَجْزِيهِ؟ قَالَ: لَا، أَقْرِهِ قَالَ: وَرَأَيْ رَثَّ الثِّيَابِ، فَقَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ مَالٍ؟ قُلْتُ: مِنْ كُلِّ الْمَالِ قَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ مِنَ الْإِبِلِ وَالْغَنَمِ، قَالَ: فَلْيُرَ عَلَيْكَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَجَابِرٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو الْأَخْوَصِ اسْمُهُ عَوْفُ بْنُ مَالِكِ بْنِ نَضْلَةَ الْجَسْمِيُّ وَمَعْنَى قَوْلِهِ أَقْرِهِ: أَضْفَهُ، وَالْقَرَى: هُوَ الضِّيَافَةُ.

2006- Ebu'l-Ahvas'ın (r.a.) babasından (Malik b. Nadla'dan) rivâyete göre şöyle dedi: Ey Allah'ın Resûlü! Adam var ki, ben ona uğrarım, fakat beni misafir emez ve beni ağırlamaz. O bana uğradığında ben de ona (onun yaptığını) aynısını yapayım mı?" dedim. Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Hayır, sen onu misafir et (ağırla)". (Malik b. Nadla) dedi ki: (Resûlullah) beni eskimiş elbiseler içerisinde gördü ve "senin malın var mıdır?" dedi. Ben de "her türlü malım var. Allah bana deve ve koyundan (bolca mal) vermiştir" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.): "Öyleyse (bu nimetin izi) üzerinde görünsün" buyurdu. (Müsned: 15323)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe, Câbir ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu, hasen-sahih bir hadistir. Ebu'l-Ahvas'ın ismi; 'Avf b. Mâlik b. Nadla el-Cüşemî'dir. "أَقْرِهِ" kelimesinin anlamı "onu misafir et" demektir. "وَالْقَرَى" kelimesi de ziyafet (misafire ikram etmek) anlamındadır.

2007 - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامِ الرَّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَمِيْعٍ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَكُونُوا إِمَّعَةً، تَقُولُونَ: إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ أَحْسَنًا، وَإِنْ ظَلَمُوا ظَلَمْنَا، وَلَكِنْ وَطِنُوا أَنْفُسَكُمْ، إِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ أَنْ تُحْسِنُوا، وَإِنْ أَسَاءُوا فَلَا تَظْلِمُوا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

2007- Huzeyfe'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "İmma'a (herhangi bir görüşü olmayan, her insanın görüşüne tabi olan kimse) olmayınız. Onlar şöyle derler: Herkes iyilik yaparsa biz de yaparız, herkes haksızlık yaparsa biz de yaparız. Kendinizi; insanlar iyilik yaptığında siz de iyilik yapmaya, kötülük yaptıklarında ise haksızlık yapmamaya hazırlayınız."

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bunu sadece bu tarikle bilmekteyiz.

64 ZİYARETİN ÖNEMİ, DEĞERİ VE KIYMETİ

64 - بَابُ مَا جَاءَ فِي زِيَارَةِ الْإِخْوَانِ

2008 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي كَبْشَةَ الْبَصْرِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ السَّدُوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سِنَانٍ الْقَسْمَلِيُّ هُوَ الشَّامِيُّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٍ أَنْ طَبَّتْ وَطَابَ مَمَشَاكَ وَتَبَوَّاتُ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَأَبُو سِنَانٍ اسْمُهُ عَيْسَى بْنُ سِنَانٍ، وَقَدْ رَوَى حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا مِنْ هَذَا.

2008- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: Kim bir hastayı ziyaret eder ve Allah rızası için bir din kardeşini ziyaret ederse bir tellal şöyle bağırır: "İyi ettin, attığın adımlar

hayırlı olsun, Cennet'teki yerini hazırladın.” (İbn Mâce, Cenaiz: 33)

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Ebû Sinan'ın ismi İsa b. Sinan'dır. Hammad b. Seleme, Sabit'ten, o Ebû Rafî'den, o Ebû Hüreyre'den, o da Nebi'den (s.a.s.) olmak üzere bu hadisten bir bölüm rivâyet etmiştir.

65 HAYÂ İMANDANDIR

65 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَيَاءِ

2009 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، وَعَبْدُ الرَّحِيمِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي بَكْرَةَ، وَأَبِي أَمَامَةَ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2009- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Hayâ imandandır, iman da cennettedir. Kötü söz konuşmak kabalıktandır. Kabalık da cehennemdedir.” (Müsned: 10108)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda İbn Ömer, Ebû Bekre, Ebû Umâme, ‘İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

66 ACELE ETMEK VE DÜŞÜNEREK ÖLÇÜLÜ HAREKET ETMEK

66 - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّائِي وَالْعَجَلَةِ

2010 - حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِمْرَانَ، عَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرِجَسَ الْمُزْنِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: السَّمْتُ الْحَسَنُ، وَالتُّودَةُ وَالْإِقْتِصَادُ جُزْءٌ مِنَ أَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ عَاصِمٍ، وَالصَّحِيحُ حَدِيثُ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ.

2010- Abdullah b. Sercis el-Müzenî'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Güzel hâl, ihtiyatlı (acele etmeden) hareket etmek ve orta yol, peygamberliğin yirmi dört parçasından bir parçadır.”

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-garib bir hadistir.

Bize Kuteybe anlattı. Dedi ki: Bize Nuh b. Kays anlattı. O Abdullah b. 'İmrân'dan, o Abdullah b. Sercis'den, o da Nebi'den (s.a.s.) olmak üzere bu hadisin bir benzerini rivâyet etti, ancak senesinde “Âsım'dan” demedi. Sahih olan ise Nasr b. Ali'nin rivâyetidir.

(Açıklama: Yirmi dört sayısı sınırlandırma anlamında olmayıp çokluktan kinayedir. Hadiste sayılan özellikler peygamberlerin ayırıcı vasıflarıdır.)

2011 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ قُرَّةِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَشَجِّ عَبْدِ الْقَيْسِ: إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمُ، وَالْأَنَاءَةُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَفِي الْبَابِ عَنِ الْأَشَجِّ الْعَصْرِيِّ

2011- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.), Abdulkays kabilesinden el-Eşecc isimli kişiye şöyle dedi: “Sende Allah'ın sevdiği iki özellik vardır; 1- Yumuşak huyluluk, 2- Düşünerek ölçülü hareket etmek.” (İbn Mâce: Zühd: 72)

Ebû 'Îsâ (Tirmizî) dedi ki: Bu, hasen-sahih-garib bir hadistir. Bu konuda el-Eşec el-'Asarî'den (el-Münzir b. 'Âiz) de hadis rivâyet edilmiştir.

2012 - حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُهِمِّنِ بْنُ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْأَنَاءَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي عَبْدِ الْمُهَيْمِنِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ وَضَعَفَهُ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ. وَالْأَشْجُ اسْمُهُ الْمُنْذِرُ بْنُ عَائِدٍ.

2012- Sehl b. Sa'd'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Düşünerek ölçülü hareket etmek,- Allah'tan; acelecilik ise şeytandandır.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bazı alimler Abdulmuheymin b. Abbâs b. Sehl hakkında söz etmişler ve onu hafızası yönünden zayıf olarak nitelendirmişlerdir. el-Eşecc'in ismi el-Münzir b. 'Âiz'dir.

67 YUMUŞAK HUYLU OLMAK, HAYIRLI OLMAK DEMEKTİR

67 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّفْقِ

2013 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَمْلَكٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ، وَمَنْ حُرِمَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ حُرِمَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَجَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2013- Ebu'd-Derdâ'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kime yumuşak huylu olmaktan bir pay verilmişse, hayırdan nasibi verilmiş demektir. Kim de yumuşak huylu olmak payından mahrum bırakılmışsa hayır nasibinden mahrum bırakılmış demektir.” (Müsned: 26273)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe, Cerir b. Abdullah ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

68 MAZLUM KİMSENİN BEDDUASINDAN SAKINMALI

68 - بَابُ مَا جَاءَ فِي دَعْوَةِ الْمَظْلُومِ

2014 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ

يَحْيَىٰ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: اتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَأَبِي سَعِيدٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو مَعْبُدٍ اسْمُهُ نَافِذٌ.

2014- İbn Abbâs'dan (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.), Muâz b. Cebel'i Yemen'e (vali olarak) gönderirken şöyle buyurdu: "Mazlumun bedduasından sakın! Çünkü onunla Allah arasında bir perde yoktur." (Buhârî, Zekat: 8; Müslim, İman: 27)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Enes, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer ve Ebû Saîd el-Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir. Ebû Ma'bed'in ismi Nâfız'dır.

69 RESÛLULLAH'IN (s.a.s.) GÜZEL AHLAKINDAN BİR KAÇ ÖRNEK

69 - بَابُ مَا جَاءَ فِي خُلُقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

2015 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: خَدَمْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا قَالَ لِي أَفٍ قَطُّ، وَمَا قَالَ لِي شَيْءٍ صَنَعْتُهُ لَمْ صَنَعْتَهُ، وَلَا لِي شَيْءٍ تَرَكْتُهُ لَمْ تَرَكْتَهُ، " وَكَانَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ خُلُقًا، وَلَا مَسَسْتُ خَرًا قَطُّ وَلَا حَرِيرًا وَلَا شَيْئًا كَانَ أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَا شَمَمْتُ مَسْكَ قَطُّ وَلَا عِطْرًا كَانَ أَطْيَبَ مِنْ عَرَقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَالْبَرَاءِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2015- Enes'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: "Resûlullah'a (s.a.s.) on yıl hizmet ettim, bana asla üf bile demedi. Yaptığım bir şeyden dolayı bunu niçin yaptın? demediği gibi, yapmadığım bir iş için de niçin bunu yapmadın? demedi." Resûlullah (s.a.s.), insanların ahlakça en güzeli idi. Dokunduğum

hiçbir kumaş, hiçbir ipek ve hiçbirşey Resûlullah'ın (s.a.s.) avucundan daha yumuşak değildi. Resûlullah'ın (s.a.s.) ter kokusundan daha güzel hiçbir misk ve hiçbir esans koklamadım.” (Buhârî, Vesaya: 61; Müslim, Fezail: 69)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Âişe ve el-Berâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

2016 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيَّ يَقُولُ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ، عَنْ خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: لَمْ يَكُنْ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَلَا صَخَابًا فِي الْأَسْوَاقِ، وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ، وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَصْفَحُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيُّ اسْمُهُ عَبْدُ بْنُ عَبْدِ وَيُقَالُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ.

2016- Ebû İshâk'dan (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Ebû Abdullah el-Cedelî'yi işittim şöyle diyordu: Âişe'ye Resûlullah'ın (s.a.s.) ahlakını sordum da şöyle dedi: “Kaba değildi, kabalığı benimseyen biri de değildi, çarşı pazarda insanlarla münakaşa etmez, kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi. Fakat affeder ve hoş görülü davranırdı.” (Buhârî, Edeb: 27)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. Ebû Abdullah el-Cedelî'nin ismi Abd b. Abd'tır. (Kendisine) Abdurrahman b. Abd de denilir.

70 ÖLEN KİŞİLERE BİLE VEFA BORCUNU ÖDEMEK

70 - بَابُ مَا جَاءَ فِي حُسْنِ الْعَهْدِ

2017 - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا غَرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا غَرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ، وَمَا بِي أَنْ أَكُونَ أَدْرَكْتُهَا وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِكَثْرَةِ ذِكْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهَا، وَإِنْ كَانَ لِيَذْبَحُ الشَّاةَ فَيَتَّبَعُ بِهَا صَدَائِقَ خَدِيجَةَ فَيُهْدِيهَا لَهَا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

2017- Âiše'den (r.anha) rivâyete göre şöyle demiştir: “Resûlullah'ın (s.a.s.) eşlerinden Hatice'ye duyduğum kıskançlığı hiçbir kimseye karşı duymadım. Hâlbuki ben onun (Hatice'nin) zamanına yetişmiş de değildim. Bunun (kıskançlığımın) sebebi, Resûlullah'ın (s.a.s.) onu çokça anması idi. Hatta bir koyun kestğinde Hatice'nin arkadaşlarını araştırır, onlara bu etten hediye ederdi.” (Müslim, Fezail-üs Sahabe: 62; Buhârî, Menakîb: 32)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih-garib bir hadistir.

71 GÜZEL AHLAKLI OLANLAR; KIYAMETTE PEYGAMBER'E (s.a.s.)

YAKIN OLACAKLARDIR

71 - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَعَالِي الْأَخْلَاقِ

2018 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ خِرَاشٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ هِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْغَضَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيِّهُونَ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ عَلِمْنَا الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفَيِّهُونَ؟ قَالَ: الْمُتَكَبِّرُونَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الْمُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَذْكَرْ فِيهِ عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ وَهَذَا أَصْحُ وَالثَّرَثَارُ: هُوَ الْكَثِيرُ الْكَلَامِ، وَالْمُتَشَدِّقُ الَّذِي يَتَطَاوَلُ عَلَى النَّاسِ فِي الْكَلَامِ وَيَبْدُو عَلَيْهِمْ.

2018- Câbir'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Kıyamet günü bana en sevgili ve meclis olarak en yakın olanınız; ahlakı en

güzel olanlarıdır. Kıyamet günü bana en sevimsiz ve meclis olarak benden en uzak olanınız; çok konuşanlar (boşboğazlar), sözü uzatıp (faydasız konuşmalarla) insanları rahatsız edenler ve mütefeyhiklerdir.” Ashab: Ey Allah’ın Resûlü! Çok konuşanlar ile sözü uzatıp insanları rahatsız edenleri anladık, fakat bu mütefeyhikler kimdir? deyince, “Kibirli davrananlardır.” buyurdu.

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu tarikle hasen-garibtir.

Bazıları bu hadisi el-Mübarek b. Fedâle’den, o Muhammed b. el-Münkedir’den, o Câbir’den, o da Nebî’den (s.a.s.) olmak üzere rivayet etmiş, ancak senesinde “Abdirabbih b. Saîd’den” dememiştir. (Bizim kaydettiğimiz) bu rivâyet daha sahihtir. Sersar: Çok konuşan kimsedir. Müteşeddik: Sözü çok uzatarak insanları rahatsız eden kişidir.

72 MÜMİN LANET ETMEZ

72 - بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّعْنِ وَالطَّعْنِ

2019 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَكُونُ الْمُؤْمِنُ لَعَانًا.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَرَوَى بَعْضُهُمْ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ لَعَانًا " وَهَذَا الْحَدِيثُ مَفْسَّرٌ.

2019- İbn Ömer’den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Mümin lanet edici olmaz.”

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Abdullah b. Mes‘ûd’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-garib bir hadistir. Bazıları aynı isnadla Nebî’nin (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etmişlerdir: “Müminin lanet edici olması gerekmez.” Bu hadis (öncekini) açıklayıcıdır.

73 ÖFKE İYİ BİR HUY DEĞİLDİR

73 - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَثْرَةِ الْغَضَبِ

2020 - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: عَلَّمَنِي شَيْئًا وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ لَعَلِّي أَعِيبُهُ، قَالَ: لَا تَغْضَبْ، فَرَدَّدَ ذَلِكَ مَرَارًا كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ: لَا تَغْضَبْ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَسُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَأَبُو حَصِينٍ اسْمُهُ عُمَانُ بْنُ عَاصِمِ الْأَسَدِيِّ.

2020- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: “Bir kimse Resûlullah’a (s.a.s.) gelerek: “Bana bir şey öğret, fakat fazla olmasın ki, hatırımda tutabileyim” dedi. “Kızma” buyurdu. O kimse bu sorusunu birkaç kez tekrarladı. (Cevap olarak) her seferinde Resûlullah (s.a.s.) “Kızma” diyordu. (Buhârî, Edeb: 51)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ebû Saîd ve Süleyman b. Surad'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu tarikle hasen-sahih-garibtir. Ebû Hasîn'in ismi Osman b. ‘Âsım el-Esedî'dir.

74 ÖFKESİNİ YENEN KİMSENİN CENNET'TEKİ MÜKÂFATI

74 - بَابُ فِي كَظْمِ الْغَيْظِ

2021 - حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيِّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَرْحُومٍ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسِ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْفِذَهُ دَعَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ فِي أَيِّ الْحُورِ شَاءَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

2021- Muâz b. Enes el Cühenî'den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Her kim gereğini yapmaya gücü yettiği halde öfkesini tutarsa; Kıyamet günü bütün mahlûkatın önünde Allah o kimseyi çağırır ve onu dilediği hûrîlerden almakta serbest bırakır.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 47; İbn Mâce: Zühd: 76)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir.

14. HAFTA

ÜNİTE XIV: TİRMİZÎ VE EL-CÂMIU'S-SAHÎH'İ

KONULAR:

- I. 75 BÜYÜKLERE SAYGILI DAVRANMAK GEREKİR
- II. 76 KÛS VE DARGIN OLANLAR CENNETE GİREMEZLER Mİ?
- III. 77 SABRETMEKTEN DAHA HAYIRLI VE FAYDASI GENİŞ BİRŞEY YOKTUR
- IV. 78 EN HAYIRSIZ KİŞİ, İKİYÜZLÜ ÇİFTE STANDARTLI KİŞİDİR
- V. 79 KOĞUCULUK VE ARABOZUCULUK YAPAN CENNETE GİRMEYECEKTİR
- VI. 80 HAYÂ VE GEREĞİNDEN AZ KONUŞMAK İMANDAN MIDIR?

75 BÜYÜKLERE SAYGILI DAVRANMAK GEREKİR

75 - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِجْلَالِ الْكَبِيرِ

2022 - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ بَيَانَ الْعُقَيْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّحَالِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَيَّضَ اللَّهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هَذَا الشَّيْخِ يَزِيدَ بْنِ بَيَانَ، وَأَبُو الرَّجَالِ الْأَنْصَارِيُّ آخَرُ.

2022- Enes b. Mâlik'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bir genç bir ihtiyara yaşlı olmasından dolayı ikramda bulunursa; Allah da ona (o gence), yaşlandığı zaman ikramda bulunacak bir kimseyi hazırlar.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, garib bir hadistir. Bu hadisi sadece Yezîd b. Beyân adlı şeyhin rivayeti olarak bilmekteyiz. Ebu'r-Ricâl el-Ensârî başka bir kişidir (yani seneddeki Ebu'r-Rahhâl el-Ensârî'den farklıdır, karıştırılmamalıdır).

76 KÜS VE DARGIN OLANLAR CENNETE GİREMEZLER Mİ?

76 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُتَهَجِّرِينَ

2023 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ فِيهِمَا لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا الْمُتَهَجِّرِينَ، يُقَالُ: رُدُّوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَيُرْوَى فِي بَعْضِ الْحَدِيثِ: دَرُّوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا. وَمَعْنَى قَوْلِهِ الْمُتَهَجِّرِينَ: يَعْني الْمُتَصَارِمِينَ، وَهَذَا مِثْلُ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ.

2023- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Cennetin kapıları Pazartesi ve Perşembe günleri açılır. Bu iki günde, birbirini terkeden (küsen) iki kişi hariç, Allah'a ortak koşmayan kimseler bağışlanır. Şöyle denir: “Barışınca kadar bu iki kişiyi geri çevirin (cennete bırakmayın)” denilir.” (Müslim, Birr: 54; Ebû Dâvûd, Edeb: 70)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

Bazı hadislerde şöyle rivayet edilmiştir: “Barışınca kadar bu iki kişiyi bırakın” denilir. “الْمُهْتَجِرِينَ” sözünün manası, “ayrılan (küsen) iki kişi” demektir. Bu da Resûlullah'tan (s.a.s.) rivayet edilen şu hadis gibidir. Şöyle buyurmuştur: “Bir Müslüman'a, üç günden fazla din kardeşini terketmesi (küsmesi) helal değildir.”

77 SABRETMEKTEN DAHA HAYIRLI VE FAYDASI GENİŞ BİRŞEY YOKTUR

77 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّبْرِ

2024 - حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ قَالَ: مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَعْنِ يَغْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ شَيْئًا هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ مِنَ الصَّبْرِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَيُرْوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ مَالِكٍ: فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَيُرْوَى عَنْهُ: فَلَمْ أَدَّخِرْهُ عَنْكُمْ وَالْمَعْنَى فِيهِ وَاحِدٌ يَقُولُ: لَنْ أَحْبَسَهُ عَنْكُمْ.

2024- Ebû Saîd'den (r.a.) rivâyete göre Ensâr'dan bazı kimseler Resûlullah'tan (s.a.s.) (bir şeyler) istediler. Peygamber (s.a.s.) de onlara (istediklerini) verdi. Sonra tekrar istediler. Peygamber (s.a.s.) de onlara (istediklerini) tekrar verdi. Sonra şöyle buyurdu: “Yanımda bulunan herhangi

bir hayrı asla sizden gizleyecek değilim.” “Ancak kim tok gözlü davranırsa, Allah onu zengin kılar. Kim iffetli olmak isterse, Allah onu iffetli kılar. Kim de sabretmek isterse, Allah onu sabırlı kılar. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve (faydası) geniş bir şey verilmemiştir.” (Buhârî, Rıkak: 79; Müslim, Zekat: 45)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir. Bu hadis Mâlik'den **فَلَمْ أَدَّخِرْهُ عَنْكُمْ** ve **فَلَنْ أَدَّخِرْهُ عَنْكُمْ** şekillerinde rivâyet edilmiş olup manası birdir. “Onu sizden saklayıp esirgeyecek değilim” demektir.

78 EN HAYIRSIZ KİŞİ, İKİYÜZLÜ ÇİFTE STANDARTLI KİŞİDİR

78 - بَابُ مَا جَاءَ فِي ذِي الْوَجْهَيْنِ

2025 - حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذَا الْوَجْهَيْنِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَعَمَّارٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2025- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kıyamet günü Allah katında insanların en şerlisi, ikiyüzlü olan kimsedir.” (Buhârî, Edeb: 34; Müslim, Fezail-üs Sahabe: 77)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Enes ve Ammâr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

79 KOĞUCULUK VE ARABOZUCULUK YAPAN CENNETE GİRMEYECEKTİR

79 - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّمَامِ

2026 - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ هَذَا يُبَلِّغُ الْأُمَرَاءَ الْحَدِيثَ عَنِ النَّاسِ، فَقَالَ حُدَيْفَةُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ. قَالَ سُفْيَانُ: وَالْقَتَاتُ

النَّمَامُ ..

وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2026- Hemmâm b. Harîs'den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Bir adam Huzeyfe b. el-Yemân'ın yanından geçti. Ona dendi ki: Bu (adam), yöneticilere insanlardan söz ulaştırıyor. Bunun üzerine Huzeyfe şöyle dedi: Resûlullah'tan (s.a.s.) işittim, şöyle buyuruyordu: “Kattât, Cennete girmeyecektir.” Süfyân dedi ki: Kattât, koğucu (demektir). (Ebû Dâvûd, Edeb: 33)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir.

80 HAYÂ VE GEREĞİNDEN AZ KONUŞMAK İMANDAN MIDIR?

80 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعِيِّ

2027 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ أَبِي عَسَّانَ مُحَمَّدِ بْنِ مُطَرِّفٍ، عَنْ حَسَّانِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْحَيَاءُ وَالْعِيُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْبَدَاءُ وَالْبَيَانُ شُعْبَتَانِ مِنَ النِّفَاقِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَسَّانَ مُحَمَّدِ بْنِ مُطَرِّفٍ. وَالْعِيُّ قِلَّةُ الْكَلَامِ، وَالْبَدَاءُ: هُوَ الْفُحْشُ فِي الْكَلَامِ، وَالْبَيَانُ: هُوَ كَثْرَةُ الْكَلَامِ مِثْلُ هَؤُلَاءِ الْخُطَبَاءِ الَّذِينَ يَخْطُبُونَ فَيُوسِعُونَ فِي الْكَلَامِ وَيَتَفَصَّحُونَ فِيهِ مِنْ مَدْحِ النَّاسِ فِيمَا لَا يُرْضِي اللَّهَ.

2027- Ebû Umâme'den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Hayâ ve (gereğinden) az konuşmak imandan iki şubedir. Kaba konuşmak ve (lüzumundan) fazla konuşmak da münafıklıktan iki şubedir.” (Müsned: 21280)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu hadisi Ebû Ğassân Muhammed b. Mutarrif'in rivayeti olarak bilmekteyiz.

“العِي” az konuşmak demektir (kendini ifade edememek anlamına da gelir). “البَيَان” kaba/küfürlü konuşmak demektir. “البَيَان” Konuşan şu hatipler gibi (lüzumundan) fazla konuşmak demektir ki onlar, konuşmayı uzatırlar ve Allah’ın razı olmadığı hususlarda insanları (aşırı) överek güzel/fasih konuşuyor gibi yaparlar.

81 İFADE TARZI BÜYÜLEYİCİDİR

81 - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِنْ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا

2028 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَجُلَيْنِ قَدِمَا فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَطَبَا، فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِهِمَا، فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنْ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا أَوْ إِنْ بَعْضَ الْبَيَانِ سِحْرٌ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمَّارٍ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2028- İbn Ömer’den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) zamanında iki adam Medîne’ye geldiler, ikisi de (birer) konuşma yaptılar. İnsanlar onların konuşmalarını beğendiler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) bize dönerek şöyle buyurdu: “İfade tarzının büyüleyici bir tarafı vardır” veya “kimi ifade tarzları büyüleyicidir” buyurdular. (Buhârî, Tıp: 51; Ebû Dâvûd, Edeb: 86)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Ammâr, İbn Mes’ûd ve Abdullah b. Şihhîr’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, hasen-sahih bir hadistir.

82 TEVAZU (ALÇAK GÖNÜLLÜ OLMAK) KİŞİYİ YÜKSELTİR

82 - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّوَّاضُعِ

2029 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ رَجُلًا بِعَفْوِ الْإِعْزَاءِ، وَمَا تَوَّاضَعَ أَحَدٌ

لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ
وَأَسْمُهُ: عُمَرُ بْنُ سَعْدٍ.
وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

2029- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Sadaka (hiçbir zaman) malı eksiltmez. Allah, affetmesiyle ancak kişinin şerefini artırır. Allah için alçakgönüllü davranan kimsenin Allah (derecesini) yükseltir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 19)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Abdurrahman b. Avf, İbn Abbâs ve Ebû Kebşe el-Enmarî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Kebşe'nin ismi Ömer b. Sa'd'dır.

Bu, hasen-sahih bir hadistir.

83 ZULÛM, HAKSIZLIK VE YARATILIŞ GAYESİ DIŞINDA YAŞAMAK

83 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الظُّمِّ

2030 - حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ عَبْدِ
الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الظُّمُّ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَائِشَةَ، وَأَبِي مُوسَى، وَأَبِي هُرَيْرَةَ،
وَجَابِرٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ.

2030- İbn Ömer'den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Zulüm, kıyamet gününde karanlıklar (içerisinde kalmak)dır.” (Müslim, Birr ve Sıla: 10)

(Tirmizî dedi ki) Bu konuda Abdullah b. Amr, Âişe, Ebû Musa, Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu, İbn Ömer'in hadisi olarak hasen-garib bir hadistir.

84 VERİLEN NİMETLERDE KUSUR BULMAMAK GEREKİR

84 - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْعَيْبِ لِلنِّعْمَةِ

2031 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: مَا عَابَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ كَانَ إِذَا اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو حَازِمٍ هُوَ الْأَشْجَعِيُّ الْكُوْفِيُّ، وَاسْمُهُ سَلْمَانُ مَوْلَى عَزَّةَ الْأَشْجَعِيَّةِ.

2031- Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: “Resûlullah (s.a.s.) hiçbir yemekte asla kusur bulmamıştır; sevdiği bir yemek ise yemiş, değilse bırakmıştır.” (İbn Mâce: Et'ıme: 4)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-sahih bir hadistir. Ebû Hazîm, o el-Eşca'î el-Kûfî'dir. İsmi Selmân olup Azze el-Eşca'iyye'nin azâdlı kölesidir.

85 MÜSLÜMANA SAYGI GÖSTERİP AYIBINI ARAŞTIRMAMAK GEREKİR

85 - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْظِيمِ الْمُؤْمِنِ

2032 - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَكْثَمَ، وَالْجَارُودُ بْنُ مُعَاذٍ قَالَا: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، عَنْ أَوْفَى بْنِ دَلْهِمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَنَادَى بِصَوْتٍ رَفِيعٍ، فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضِ الْإِيمَانَ إِلَى قَلْبِهِ، لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ قَالَ: وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْبَيْتِ أَوْ إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ، وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، وَرَوَى
إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ السَّمَرَقَنْدِيُّ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، نَحْوَهُ، وَرَوَى عَنْ أَبِي
بِرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوُ هَذَا.

2032- İbn Ömer'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) minbere çıktı ve yüksek sesle konuşup şöyle buyurdu: “Ey diliyle Müslüman olduğunu söyleyen fakat iman kalbine ulaşmamış (yerleşmemiş) kimseler! Müslümanlara eziyet etmeyin, onları ayıplamayın, onların kusurlarını araştırmayın. Her kim Müslüman kardeşinin ayıbını araştırırsa, Allah da onun ayıbını araştırır. Allah her kimin ayıbını araştırırsa, evinin ortasında bile olsa onu ifşa eder.” (Nâfi‘) dedi ki: İbn Ömer bir gün Beyt(ullah’a) veya Ka‘be’ye bakarak şöyle dedi: Sen ne büyüsun! Senin kutsallığın ne büyüktür! Mümin ise Allah katında senden daha çok kutsaldır (değerlidir).

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Onu sadece el-Hüseyin b. Vakıd'ın rivâyeti olarak bilmekteyiz. İshâk b. İbrahim es-Semerkindî, Hüseyin b. Vâkıd'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Bu hadisin bir benzeri Ebû Berze el-Eslemî'den, o da Nebî'den (s.a.s.) olmak üzere rivâyet edilmiştir.

86 HAYAT TECRÜBELERLE DEVAM EDİP GİDER

86 - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّجَارِبِ

2033 - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ،
عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَا حَلِيمَ إِلَّا ذُو عَثْرَةٍ، وَلَا حَكِيمَ إِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ

2033- Ebû Saîd'den (r.a.) rivâyete göre şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Tökezleyen/hata edenden başka halîm (akıllı) yoktur, tecrübe edenden başka da hakîm/bilge yoktur.” (Müsned: 11234)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu hadisi sadece bu tarikle biliyoruz.

87 KENDİSİNDE OLMAYAN BİR İYİLİĞİ VARMIŞ GİBİ GÖSTERMEK

87 - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُتَشَبِّعِ بِمَا لَمْ يُعْطَهُ

2034 - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ، وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُتِنِ، فَإِنَّ مَنْ أَنْتَى فَقَدْ شَكَرَ، وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ، وَمَنْ تَحَلَّى بِمَا لَمْ يُعْطَهُ كَانَ كَلَابِسِ ثَوْبِي زُورٍ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، وَعَائِشَةَ وَمَعْنَى قَوْلِهِ: وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ يَقُولُ: قَدْ كَفَرَ تِلْكَ النِّعْمَةَ.

2034- Câbir'den (r.a.) rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Kendisine bağışta bulunulan kimse imkân bulursa hemen karşılığını versin. Bulamayan kimse ise (bağış yapanı) övsün (teşekkür etsin). Kim överse (teşekkür ederse) şükür vazifesini yerine getirmiş olur. Kim (iyiliği) gizlerse (teşekkür etmezse) nankörlük etmiş olur. Kim kendisine verilmeyen bir şeyi (verilmiş gibi) iddia ederse, iki yalan elbise giyen kimse gibi olur.” (Ebû Dâvûd, Edep: 83)

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-garib bir hadistir. Bu konuda Esmâ bt. Ebû Bekir ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. “وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ” sözünün anlamı: “O nimete nankörlük etmiş olur” demektir.

(Açıklama: Cahiliyede birinden yalancı şahitlik yapması istendiğinde, o kişi iki ödünç elbise alır, onlarla süslenirdi. Güzel görünümünden dolayı şahitliği reddedilmez, itibar edilirdi. Şöyle de yorumlanmıştır: Hadiste iki yalan elbise giyenin durumu, zındık olup zühd ehlinin kıyafetlerini giyen ve böylece insanları kandırmaya çalışan kimsenin haline benzetilmiştir).

2035 - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْزُوقِيُّ بِمَكَّةَ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدِ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَخْوَصُ بْنُ جَوَّابٍ، عَنْ سَعِيرِ بْنِ الْخَمْسِ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَنَعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ: جَزَاكَ اللَّهُ

خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ جَيِّدٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ إِلَّا مِنْ هَذَا
الْوَجْهِ وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ،
وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا فَلَمْ يَعْرِفْهُ.

حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ حَارِمِ الْبَلْخِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمَكِّيَّ بْنَ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: كُنَّا
عِنْدَ ابْنِ جُرَيْجِ الْمَكِّيِّ، فَجَاءَ سَائِلٌ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ لِخَازِنِهِ: أَعْطِهِ
دِينَارًا، فَقَالَ: مَا عِنْدِي إِلَّا دِينَارٌ إِنْ أُعْطِيْتُهُ لَجُعْتُ وَعِيَالُكَ، قَالَ: فَغَضِبَ وَقَالَ:
أَعْطِهِ، قَالَ الْمَكِّيُّ: فَخُنُّ عِنْدَ ابْنِ جُرَيْجٍ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ بِكِتَابٍ وَصِرَّةٍ وَقَدْ بَعَثَ
إِلَيْهِ بَعْضُ إِخْوَانِهِ، وَفِي الْكِتَابِ: إِنِّي قَدْ بَعَثْتُ خَمْسِينَ دِينَارًا، قَالَ: فَحَلَّ ابْنُ
جُرَيْجٍ الصِّرَّةَ فَعَدَّهَا فَإِذَا هِيَ أَحَدٌ وَخَمْسُونَ دِينَارًا، قَالَ: فَقَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ
لِخَازِنِهِ: قَدْ أُعْطِيتَ وَاحِدًا فَرَدَّهُ اللَّهُ عَلَيْكَ وَزَادَكَ خَمْسِينَ دِينَارًا. آخر أبواب

البر والصلة

2035- Üsâme b. Zeyd'den (r.a.) rivâyete göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle
buyurmuştur: “Bir kimseye bir iyilik yapılırsa da o kimse iyilik yapana “Allah seni
dünya ve ahirette hayırla mükâfatlandırsın” derse şüphesiz en güzel övgüyü
yapmış (karşılığını vermiş) olur.”

(Tirmizî dedi ki) Bu, hasen-ceyyid-garib bir hadistir. Bu hadisi Üsâme b.
Zeyd'in rivâyeti olarak sadece bu tarikte bilmekteyiz. Ayrıca bu hadisin bir
benzeri Ebû Hüreyre'den, o da Nebî'den (s.a.s.) olmak üzere rivâyet
edilmiştir. Muhammed'e (el-Buhari'ye) sordum bu hadisi bilemedi.

Bana Abdurrahîm b. Hâzim el-Belhî anlattı. Dedi ki: el-Mekkî b. İbrahim'i
işittim, şöyle diyordu: İbn Cüreyc el-Mekkî'nin yanında idik. Bir dilenci geldi
bir şeyler istedi. İbn Cüreyc, hizmetçisine “ona bir dinar ver” dedi.
Hizmetçi: Yanımda bir dinardan başka para yok. Eğer onu verirsem, sen ve
ailen aç kalırsınız. (el-Mekkî b. İbrahim şöyle) dedi: İbn Cüreyc kızdı ve
“Onu ver!” dedi (bunun üzerine hizmetçi o bir dinarı verdi). el-Mekkî dedi
ki: Biz İbn Cüreyc'in yanındaydık, o anda bir adam bir mektup ve bir kese
getirdi. Bazı kardeşleri (arkadaşları) onu göndermişlerdi. Mektupta (şöyle

yazılıydı): Ben (sana) elli dinar gönderdim. (el-Mekkî) dedi ki: İbn Cüreyc hemen keseyi çözdü (açtı), paraları saydı. Bir de baktı ki elli bir dinar. (el-Mekkî) dedi ki: Bunun üzerine İbn Cüreyc hizmetçisine şöyle dedi ki: Sen bir (dinar) verdin. Allah da sana onu (bir dinarı) geri verdi ve fazladan da elli dinar (verdi).

Ebvâbu'l-birr ve's-sıla'nın sonu.